

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ד | פרשת כי תצא | תשפ"ד

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בניית 20:30	בניית 20:17	בניית 20:00	בניית 20:03	
אית השבת 20:06	אית השבת 19:55	אית השבת 19:25	אית השבת 19:23	
מסת השבת 19:03	מסת השבת 18:49	מסת השבת 18:27	מסת השבת 18:12	

חשיפה: מדוע ביטל הרב מקאשוי את ההסכם עם המגיה והסופר לתיקון ג' ספרי תורה... | עמ' כ"ג

סגולה: סגולה נפלאה לפרנסה להיזהר מאיסור רבית | עמ' ב'

אקטואליה: בל תלין: היו לו רק אלף דולר בגמור סעודת התנאים, למי יתנם, לשדכן או לבעל האולם | עמ' י"ג

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מיחזי כרעבתנותא אתם חוששים, ועל רעבתנותא עצמו אינכם חוששים...

לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו (כב, יא). פעם אחת הגיע בנש"ק לסעוד עם הרה"ק משינאווא בעש"ק, והיות שהזמן נתאחר מאוד אז הלך וסעד בביתו מקודם, והגיע לשולחנו של הרה"ק לחזות בעבודתו ולסעוד עמו. ובתוך אחד השיחים אשר נדברו יראי ה' שאל את הרה"ק משינאווא שתמוה לו על אותם הנוהגים שלא לחתוך הלחם בעש"ק, רק קורעים אותה בידם הלא נראה כרעבתנותא.

השב לו הרה"ק בשנינותו, שמעתי כי במדינת אשכנז היתה סעודה גדולה אשר כל גדולי המדינה נקראו אליה גם הגה"ק רבי נתן אדלער זצ"ל, ואם כי היה צעיר לימים הכינו למענו כסא בשורה הראשונה לפי כבודו, כבואו לשם כבר ישבו כמעט כל הקרואים במקומם ועמדו לפניו, ובהגיעו למקומו ראה כסאו עשוי מצמר ומשי וחשש לשעטנז, וציווה להביא לו כסא עץ, גדול אחד שישב לצדו לא יכול להתאפק, ואמר הלא מיחזי כיוהרא, והשיבו מרנ"א ז"ל אינני מבין מדוע העולם חוששין תמיד למיחזי כיוהרא, ועל יוהרא וגיאאות גופא אינם חוששים.

סיים הרה"ק משינאווא - גם מעלת כבודו על מיחזי כרעבתנותא אתם חוששים, ועל רעבתנותא עצמו אינכם חוששים... (כי אחר שכבר אכל בסעודתו, אכל כאן עוד פעם כל הסעודה)...

דרך הנשר (עמ' י"ח)

לעבודת המלך, וזהו המלחמה הגדולה מכל המלחמות, כי לכל המלחמות יש חזית מיוחדת ומי שאינו בחזית אינו במלחמה, אבל כאן כל העולם כולו הוא חזית מסוף העולם ועד סופו, בבית וברחוב ובבית הכנסת בגלוי ובסתר. לכל המלחמות יש זמנים קבועים למלחמה, וזמנים קבועים להפסקה, ומלחמה זו היא כל היום וכל הלילה בלי הפסק רגע. לכל מלחמה לוקחים רק אנשים צעירים, ולא קטנים ולא זקנים, ומלחמה זו היא כל ימי חייו הן בבחירתו הן בזקנותו.

במלחמת היצר כל העולם כולו הוא חזית - בבית וברחוב ובבית הכנסת

פי תצא למלחמה על איביך וגו' (כא, י).

כתב הגה"צ רבי אהרן יוסף לוריא זצ"ל בספרו עבודת פנים: הנקודה העיקרית שצריך לידע ולהודיע לכל הרוצה להכנס לעבודת השי"ת, שהוא נכנס למלחמה כאיש חיל שהתנדב

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ג

פניני אביר יעקב עמ' ו'

והשתא אתי שפיר טובא, דהרשב"ם דס"ל דאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים בשום דבר, התיר לעצמו ללכת בשפלות עינים, לא חשש שמא יכשל באיסור כלאים, וכך היה באמת, ששלחו לו מן השמים את ר"ת אחיו שהצילו מלעלות על הקרון. אבל ר"ת שסובר שכלל זה הוא רק במידי דאכילה, אמר לו אל תהי צדיק הרבה, שכאן אין לך לסמוך על צדקתך, שהקב"ה לא יביא תקלה לידך, שכן כלאים אינם מידי דאכילה, ובוזה יש לחוש שמא תכשל באיסור שור וחמור.

שיחות מלוה - הגה"צ רבי נתן גשטטר זצ"ל

מה היה אומר מן הפני מנחם' למי שבא להתייעץ עמו בעניני שידוכים

אַת בְּתִי גַּתִּי לְאִישׁ הַזֶּה וגו' (כב, טז).

כך היה אומר כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם' זצ"ל כשבאו להתייעץ עמו בעניני שידוכים: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'את בתי נתתי לאיש הזה', משמע שקודם לכל צריך להיות 'איש' = מענטש, כמאמר העולם 'לעולם יהא אדם' ואז גם ירא שמים ושאר המעלות המנויים שם...

הפני מנחם - עמוד רצה

בקרן אשר סוס ופרד מושכין בו, וכיצד סמך על חסידותו שלא הרים את עיניו לראות באיזה קרון הוא עולה, הרי גוי חשוד על כלאים.

והנראה לומר בזה, דרשב"ם ור"ת שניהם לשיטתייהו אזלי, דהנה בגיטין (ז). אמרו דאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים, ובתוס' (שבת יב: ד"ה רבי) הקשו, הרי רבי ישמעאל קרא והטה, ותירץ ר"ת דזה נאמר רק במידי דאכילה, אבל שבמאכלות אסורות אין הקב"ה מכשילם, אבל בדברים אחרים יכולים הצדיקים להכשל עיי"ש. וע"כ אמר ר"ת לשיטתו אל תהי צדיק הרבה, שאי אפשר לסמוך בזה על צדקתך, שכן זה אינו מידי דאכלה, ואפשר להכשל.

אבל הרשב"ם נמי לשיטתו אזל, דהנה בב"ב (קלג:): מובא, דעיליש פסק בדיני ממונות, ובא רבא ואמר לו שאין הדין עמו, ועיליש איכסיף שהיתה לו טעות, קרי עליה רבא, אני ה' בעתה אחישנה. ופירש רשב"ם וז"ל "בעת שהצדיקים צריכים לישועה, הקב"ה ממציאה להם, אף אתה יודע אני בך שמעולם לא בא דין תקלה על ידך, שהרי עכשיו זימנתי לי הקב"ה קודם שהגעת להוראה ולא נכשלת" עכ"ל. ומבואר דהרשב"ם ס"ל דהא דאמרינן דאין הקב"ה מביא תקלה לידי צדיקים, לאו דוקא במידי דאכלה, אלא גם בדיני ממונות ושאר דברים.

כל המלחמות כשמנצחים את האוייב הוא מנוצח. ומלחמה זו, עומד לכנגדו אויב שאף אם נצחו אותו אלף פעמים, הוא חוזר ולוחם, אמנם כן נצחון יש לו ערך בפני עצמו, הגם שמתעורר אח"כ מלחמה חדשה, בכל זה כל זמן שמתגבר על יצרו נשאר זה לעולמי עד, אין עס ווערט נישט פאר-פאלין יעדער תנועה, וואס א יוד טוט קעגין דעם יצר הרע....

עבודת פנים - מכתב ב'

כשהציל רבינו תם את אחיו הרשב"ם מלעלות בקרון עם סוס ופרד

לא תַּחַרְשׁ בְּשׂוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו (כב, י). וברש"י והוא הדין להנהיגם יחד קשורים זוגים בהולכת שום משא.

מעשה מובא בהגהות מרדכי (סוף"ק דעירובין) וז"ל: "רשב"ם שפל עינים הוה ורצה לעלות בקרון אשר סוס ופרד מושכין בו, ולא הרגיש, איתרחיש ליה ניסא, ונודמן לו אחיו רבינו תם שם, אמר לו אל תהי צדיק הרבה, שא מרום עיניך, והנה סוס ופרד לקראתך, ונמנע ולא עלה" עכ"ד. ויש לתמוה למה לא חשש רשב"ם אולי יעלה

סגולת השבוע

גולה נפלאה לפרנסה להיזהר מאיסור רבית

לא תשיך לאַחִיךָ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֶכֶל נֶשֶׁךְ כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִשֶׁךְ (כג, כ).

בספר החינוך (מצוה שמ"ג) החמיר מאוד באיסור רבית, אף באבק רבית שהיא דרבנן, וזה לשונו: "ודרך כלל אמרו זכרונם לברכה (ב"מ טו): שלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לזה למלוה... ואף על פי שאמרו כן והוא האמת, ראוי לכל בעל נפש להתרחק מכל ענין שיש בו 'הערמת רבית', בכל כחו. וכל המחזר ומבקש צדדים ליטול רבית מירשאל סופו מתרושש, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ עא). שכל העוסק ברבית מתמוטט. גם אמרו (ב"מ עה): שפרוטה של רבית גורמת לו לאדם לאבד כמה אוצרות של ממון" עכ"ל.

כיוצא בזה כתב בספר רב יבי על הפסוק (תהלים פרק טו) "כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם" וזה לשונו: "נראה לפרש בעזרת ה' יתברך, דהנה ביורה דעה סימן ק"ס סעיף י"ז, תלמידי חכמים שהללו זה את זה דברים של מאכל, ונותן לו יותר על מה שלוה ממנו, עד חומש הרי זה מותר שהדבר ידוע שלא נתן לו אלא מתנה, ועוד בסעיף ו', אם משגר דורון קודם הלוואה או אחר הלוואה והוא מתנה מועטת ולא פירש בשביל רבית מותר. ועוד בסעיף ד' כתב רמ"א, מיהו אם לא היו המעות בידו דרך הלוואה רק דרך מכר מותר בכהאי גוונא שנותן לו דרך מתנה כמבואר שם, עיי"ש. אבל באמת צריך אדם להרחיק אפילו ליתן דרך מתנה כשכוונתו בשביל רבית, הגם שהוא מותר עפ"י שולחן ערוך צריך לעשות גדר להרחיק עצמו מן הרבית. וזהו שאמר הכתוב "כספו לא נתן בנשך" היינו שלא נתן אפילו דרך מתנה כספו, אם היה כוונתו בשביל נשך, כדי להרחיק עצמו מן הרבית" [ואז יקוים בהם המשך הפסוק 'עושה אלה לא ימוט לעולם'] עכ"ל. ונסיים ברמז נפלא שכתב בספר שם אליעזר (להגה"צ רבי אליעזר פיש מביקסאד הי"ד: פר' משפטים אות י) במה שאמרו חז"ל (ביצה טו): הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, עפ"י מה שמצינו במדרש בפסוק אם כסף תלוה את עמי, לענין רבית כדי שיתקיימו נכסיו, ואפילו רבית דברים אסור וכמו שאמרו בשלחן ערוך אשר אפילו להקדים לו שלום אסור. ובוה י"ל, "הרוצה שיתקיימו נכסיו" - אזי יטע בהן אדר - ראשי תיבות א"יסור רבית דרבנן, ועוד ר"ת א"יסור רבית ד"בור, אם ידקדק גם בזה אז יתקיימו נכסיו, עכ"ל ודפ"ח (ספר במשנת הרב על שו"ע הרב הלכות רבית - ביאורים עמ' ח).

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

השב תשיבם:

הארה מן השמים לאחר מסירת שיעור בהל' השבת אבידה, השטריימל שנאבד והוחזר בהשגחה מופלאה:

התערבלו לאוסף אפשרויות לא קשורות, ולא ידעתי מהיכן להתחיל לחפש. כל מי שדיברתי אתו, עייקם את שפתי וואמר 'לא, לא ראיתי שום שטריימל'.

פתאום חשבת: כבר חמש עשרה שנה אני מוסר שיעורים, ברוך ה', ורק השבת מסרתי שיעור בנושא השבת אבידה. הלוא דבר הוא! אמרתי, 'ריבוננו של עולם, בזכות השיעור על השבת אבידה, תעזור לי למצוא את האבדה!' מיד אחר כך עלה בדעתי רעיון, לחפש את השטריימל ליד הבית שלנו, כי יכול להיות שהוא בכלל לא נסע איתנו. ניגשתי לבעל חנות הממוקמת מול הבית שלי, ושאלתי אותו, האם הוא מסכים להסתכל במצלמה שמצלמת את הרחוב שלפני החנות, ולראות אם השטריימל שלנו נקלט בה. הוא הסכים, פתח את ההסרטה, והנה, רואים שטריימל מיותר על הגדר. תוך כמה דקות מגיע שכן שלי, מתבונן ולוקח את השטריימל.

התקשרתי לשכן, ושאלתי אותו על השטריימל. אמר לי השכן, "כן כן, מצאתי שטריימל בערב שבת, והחזרתי אותו לבעליו. "החזרת? איך? למי?" הסביר לי השכן, שהוא ראה ששם משפחתנו כתוב על הקופסה. זהו שם נפוץ. הוא התקשר ליהודי ששמו כשמונו, וזה קיבל את השטריימל לידי, מבלי לברר מיהו זה ואיזה הוא שאיבד שטריימל הנושא את שמו. התקשרנו לאותו יהודי. התברר שהוא עדיין לא מצא את הזמן להתעסק עם השטריימל שנחת בביתו, והוא שמח להחזירו לנו. השטריימל חזר הביתה לבני, אולם אני חשתי שלא רק שטריימל קיבלתי, אלא גם הארת פנים נפלאה, גילוי אלוקי של מידה כנגד מידה. אני עוסק בהלכות השבת אבידה, והקב"ה משיב אבדתי!

(גליון השגחה פרטית)

מיד אחר כך עלה בדעתי רעיון, לחפש את השטריימל ליד הבית שלנו, כי יכול להיות שהוא בכלל לא נסע איתנו. ניגשתי לבעל חנות הממוקמת מול הבית שלי, ושאלתי אותו, האם הוא מסכים להסתכל במצלמה שמצלמת את הרחוב שלפני החנות, ולראות אם השטריימל שלנו נקלט בה. הוא הסכים, פתח את ההסרטה, והנה, רואים שטריימל מיותר על הגדר. תוך כמה דקות מגיע שכן שלי, מתבונן ולוקח את השטריימל.

בתקופה האחרונה נכנסתי לעומק הנושא של השבת אבידה. עסקתי רבות בשאלות כמו: מה הדין כשמוצאים חפץ שאין עליו סימן? האם זה משנה איזה חפץ? עד כמה יש לחזור אחר בעל האבדה? כשנכנסים עמוק לעניין, רואים שיש הרבה מה ללמוד ולקיים. לזיכוי הרבים אף התחלתי להפיץ בסביבתי עלון, המביא בכל פעם עניין אחר בהלכות השבת אבידה.

בשבוע האחרון יצאתי עם בני משפחתי ליישוב כלשהו בארץ, לשבות שם בשבת קודש. אנחנו נמנים על קהילה ירושלמית, שבה גם הבחורים לובשים שטריימל בשבת; והנה כשאנחנו הולכים לבית הכנסת של היישוב, אני רואה שהבחור שלי חבוש בכובעו הרגיל, ולא בשטריימל. שאלתי אותו, "מה קרה? איפה השטריימל?" "אני לא יודע", הוא ענה במבוכה. "אני לא מוצא אותו". ניסנו לחפש בין המזוודות ובתוכן, אבל השטריימל אכן נעלם.

למחרת אחר הצהריים, לפני מנחה, ביקשו ממני להשמיע לפני המתפללים שיעור. חשבת לעצמי, מה אמסור? אמסור על העניין שבו אני עוסק לאחרונה - השבת אבידה. מסרתי שיעור בנושא. שמחתי לראות שהציבור מתעניין ושואל שאלות, וראיתי שוב עד כמה חשוב לדבר על השבת אבידה.

חזרנו הביתה אחרי שבת ללא השטריימל של הבחור, וחשבנו מה עושים. קראתי לבני היקר ותחקרתי אותו, "איפה ראית את השטריימל בפעם האחרונה?" הוא התאמץ להיזכר, ואמר, "בבית. לפני הנסיעה בערב שבת". התשובה של בני לא הועילה כלום, שכן, השטריימל לא היה בבית. יכול להיות שמישהו אחר מבני הבית העלה את השטריימל למיניבוס, יכול להיות שהוא נשאר בתחנה ביישוב, ויכול להיות שהוא נשאר בטנדר. 'הכל יכול להיות'

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

ונתנו ה' אלקיך בידך:

מעטפה שנחתה בידי אדם שהיה צריך כסף לקנייה החודשית, סיפור השגחה פלאי:

בצד והתבוננו בזרם העוברים ושבים.

לפתע הם ראו אותי, בזקני הארוך והמאפירי ובלבושי השחור. עינינו נפגשו. האפריקני ניגש אלי ושאל באנגלית: אתה רבי? אני דובר את השפה היטב והנהנתי בראשי. כן. אמנם אני יהודי פשוט, אבל בשבילו רבי, לא פחות. תוכל לברך אותנו, שאל האפריקני בהכנעה. בהחלט, אמרתי בחביבות, למה לא? לתדהמתי הוא התכופף למלוא קומתו וציפה שאניח את ידי על ראשו. אמי עמדה מן הצד משועשעת. ואני זרמתי עם הסיטואציה. הנחתי את ידי על ראשו ובירכתי בשטף מכל הלב. שתהיה לכם הצלחה בכל אשר תפנו ובכל מה שאתם עושים, שיהיו לכם ילדים טובים, פרנסה בשפע וברוח, חיים טובים... כך איחלתי ובירכתי במיטב הברכות. השניים עמדו שם ביראת כבוד ולא גרעו ממני עין. ממש אור לגויים.

כשתם הטקס בן המספר דקות הם אמרו 'שלום' בעברית. אני פניתי לחניה, והם פנו לדרכם. בעודי מנסה לאתר את הדרך הקצרה לחניה שמעתי קול קורא מאחורי. אלו היו הצמד שבירכתי. נעצרתי והמתנתי להם. אולי הם רוצים עוד כמה ברכות? האפריקני ניגש אלי והניח בידי מעטפה מאורכת. לפני שהספקתי לקלוט מה קורה פה השניים נעלמו. תחבתי את המעטפה הדקה בכיס מעילי כלאחר יד ורציתי להמשיך. אולי הם זוג מסיונרים שרוצים להפיץ את משנתם בדרך זו. אולי המעטפה מכילה חומרים מסוכנים? אולי הם רצו להפיל אותך בפח? נחרדה אמי. נופפתי את ידי בביטול, אך אמי המסוקרנת דחקה בי שאפתח אותה.

הצצתי בתכולה בזהירות. לא חומרים ולא חומר מסיונרי. שטרות היו שם, מגוהצים היטב. שני שטרות של מאה דולר כל אחד, ועוד חמישה שטרות כחולים-מגוהצים, כל אחד של מאתיים שקלים. זה היה הזוי ומוזר. ניסיתי לאתר במבטי את הצמד הזה, אבל הם לא נראו ברדיס הקרוב.

מספר דקות לאחר מכן הופיעה החבילה שהיינו אמורים לקבל עבור אחי. לשמחתי הצלחנו להעביר אותה דרך מכר אחר שפגשנו, אף הוא אמור לטוס עם אחי. הכל סודר על הצד הטוב ביותר, עם תוספת מפתיעה שלא חלמנו עליה... נכנסתי למכונית אחוז פליאה והשתוממות. בדרך העולה ירושלמה התחלתי להבין מה בעצם קרה פה.

הגעתי לעיר הקודש כשהמעטפה בוערת בכיסי. מאתיים דולר פלוס אלף שקלים, הסכום המדויק אותו אני צריך היום. הבטחתי לך מעטפה משמיימת, אז הנה, הצגתי לאשתי את השטרות הכחולים. את יכולה היום לצאת ולערוך קניה, בדיוק כמו שרצית. מעטפה משמיימת, היא חייכה. לאיזה חבר אתה

קורא 'שמיימת'? היא היתה בטוחה שלוויית את הכסף. כינסתי את ילדי וסיפרתי לבני משפחתי את קורות השעות האחרונות. היה לי חשוב להעביר להם את המסר. משמיימת נקבע שאקבל את הסכום הזה, אמרתי להם. בלי שאעבוד עליו ובלי שאזיע למענו.

אפילו התאריך בו אקבל את הכסף נקבע מראש. אני אמרתי 'היום לא', וה' אמר 'היום כן' והוכיח שהוא יכול הכל, בכל רגע, ובאופן לא צפוי, 'וידעת היום, והשבותך אל לבבך'.

(גליון קבלת שבת - מהאמנתי ואדבר)

לפני שאני מתחיל, וידוי קטן. אני קורא קבוע של סיפורי השגחה ולא פעם אומר לעצמי בתום הקריאה: נו, באמת. לכולם מתרחשים אותות ומופתים, ניסים ונפלאות? הרי בחיים זה לא עובד כך. כעת מוגשת התנצלותי. אני מבקש מחילה ממספרי הסיפורים:

סליחה שחשדתי בכס... אכן, ניסים מתרחשים יום יום. הנה לכם נס קטן שקרה לי לאחרונה, כשאני כותב את הדברים ידי רועדת. תמיד אמרו לי ותמיד שמעתי שה' גדול, הוא יכול לעשות הכל ולשלוח שפע בדרכים בלתי צפויות, אבל עכשיו המשפטים הללו נמצאים עמוק בתוכי, אני יודע את זה בוודאות!

אחי בא לבקרנו בארץ לרגל שמחה משפחתית והגיע הזמן להיפרד. הסעתי אותו לשדה התעופה ואמי התלוותה אלינו. לפני שיצאנו ביקשה רעייתי שאשאיר לה סכום כסף כדי לערוך את קניית המזון הגדולה שאנו נוהגים לערוך פעם בחודש. 'הבית ריק, אני חייבת למלא את הארונות כדי שאוכל לבשל ארוחת ערב', אמרה. בשל מצבנו הכלכלי הדחוק אנחנו משתדלים לחיות רק מזומן, ועבור קניה למשפחה ברוכה כמו שלנו אני זקוק לסכום נכבד, אלא שלא היה לי מאיפה לתת לה כי עד העשירי לחודש נותרו כמה ימים. גירדתי מפה ומשם כמה שקלים ואמרתי לה שהיום לא, לא נוכל לערוך את הקניה לכל החודש. מה יהיה מחר? ה' ירחם עד המשכורת הבאה.

אשתי היתה מאוכזבת. 'כבר תכננתי לצאת היום לצרכניה. בשאר ימות השבוע אהיה הרבה פחות פנויה לקניה הגדולה'. ה' גדול, פטרתי אותה, אולי ישלח לי מעטפה משמיימת. מי יודע. פניתי ליטול את מגבעתי מהמתלה. ביני לבין עצמי חשבתי שיותר מדיבור של אמונה, זה היה בשפט שניסה להקחות את הכאב של המציאות. כי אכן, הייתי כאוב. מה היא רצתה, הרי לא ביקשה תכשיטים או בגדי פאר, רק מצרכים בסיסיים. איננו קונים מותרות, והנה גם בשביל צרכי היום יום לא תמיד יש. לא סיפרתי לה שאני אמור להחזיר מאתיים דולר עוד הערב. בשביל מה לצער אותה?

יצאנו לדרך מוקדם. אחי היה צריך לקבל חבילה כדי להעבירה לעיר מגוריו באמריקה. הידיד שהיה אמור להעביר אותה לידי הבטיח להגיע היישר לשדה התעופה. קבענו להיפגש בנקודה מסוימת אך למרות שהדקות חלפו לא ראינו אותו. אחי התחיל להילחץ שהוא מפסיד את הטיסה שלו, מצד שני היה זקוק לחבילה בדחיפות. נחלצתי לעזרתו וסיכמתי איתו שאנסה ליצור קשר עם ידידו ולאתר אותו במתחם הענק בעוד הוא פונה למסלול הבידוק. אחרי דקות ארוכות ענה הידיד. הוא עדיין לא הגיע לשדה התעופה בשל הדרכים הפקוקות.

סיכמנו שיתקשר אלי כשמגיע. ומה נעשה במקום בשעה הקרובה? אמי הציעה שנלך לטייל במתחם הקניות ואולי תמצא כמה דברים נחמדים לנכדים. הלכנו ממתחם המתחם, פוגשים תיירים נכנסים ותיירים יוצאים, שלל טיפוסים צבעוניים.

בין המון האדם בלטה דמותם של שני תיירים מאפריקה. הם היו גובהים בצורה ניכרת, שחורים מאד. אחד מהם היה עטוי באריג ססגוני בשלל צבעי האדום- כתום-ירוק הקשור מעל כתפיו. ראינו שהם מחפשים משהו, עמדו

עינינו נפגשו. האפריקני ניגש אלי ושאל באנגלית: אתה רבי? אני דובר את השפה היטב והנהנתי בראשי. כן. אמנם אני יהודי פשוט, אבל בשבילו רבי, לא פחות. תוכל לברך אותנו, שאל האפריקני בהכנעה. בהחלט, אמרתי בחביבות, למה לא? לתדהמתי הוא התכופף למלוא קומתו וציפה שאניח את ידי על ראשו. אמי עמדה מן הצד משועשעת. ואני זרמתי עם הסיטואציה. הנחתי את ידי על ראשו ובירכתי בשטף מכל הלב. שתהיה לכם הצלחה בכל אשר תפנו ובכל מה שאתם עושים, שיהיו לכם ילדים טובים, פרנסה בשפע וברוח, חיים טובים...

וברחמים גדלים אקבצן:

קיבל על עצמו להודות לה' על כל הטוב ולהיות בשמחה תמידית, למרות שנזקק להסתובב עם מכשיר חמצן צמוד, עד שנושע באופן נסי ופלאי:

כל קרובי וידידי התפלאו למחזה מדהים זה, מנין שואב האיש כוחות הנפש אדירים שכאלה? איך מסתובב לו יהודי עם 'מכשיר חמצן' צמוד כשהחיוך לא מש מפיו... ומתהלך בשמחה ובלב שלם, מלא אמונה וביטחון שהשם יתברך בוודאי יעזור בעדו!

לפתע ביום בהיר אחד חלה התדרדרות פתאומית במצבו, רחמנא ליצלן, הוא חש מאוד ברע, ובקושי הצליח לנשום. הוא הובהל במהירות ברכב 'הצלה' אל בית החולים, שם גילו הרופאים לתדהמתם 'גידול' בריאותי! השם ירחם.

בבת אחת השתנו כל סדרי חייו, אשר בלאו הכי כבר היו קשים ומסוכנים עד כה... והוא נזקק בדחיפות ל'ניתוח' מייד, שהגדירוהו הרופאים 'ניתוח מציל חיים!' כדי לכוון ולעקור ממנו את הגידול הנורא המקנן בתוככי הריאות רח"ל.

והנה מה מאוד תמהו והתפלאו הרופאים, כמו בני המשפחה וחבריו הקרובים, כראותם שהאיש לא נשבר ולא מצטער כלל וכלל, אדרבה הוא מצדיק עליו את הדין באהבה, פיו אינו מפסיק לחייך, ולכולם הוא חוזר ואומר, שאם כך הנהיג השם יתברך הרי פשוט וברור שכך צריך להיות, וכך 'טוב' שיהיה!

כל הייסורים שעברו על איש צדיק זה, המחלות הקשיים והכאבים, לא רק שלא שברו את ליבו ולא דיכאוהו, אלא אדרבה הם 'חישלו' וחיוקו את אמונתו היוקדת שבעתים! וכל מי שבא לבקר כדי לחזקו ולעודדו, נמצא הוא עצמו מתחזק ומתעודד, מדברים ישרים ונכוחים הנוטפים מפי החולה הקשה, אשר שפתיים ישק משיב דברים נכוחים!

והנה למרבה הפלא הגדול, עם תום הניתוח הקשה, ולאחר שסיים האיש את תקופת ההתאוששות, נודע למפרע גדול החסד שעשה עימו השי"ת ב'גידול' קשה זה, שכן ביחד עם כריתת הגידול מן הריאות נעלמה לה לגמרי כל מחלת ה'אסטמה' שסבל ממנה שנים רבות. הוא נעשה אדם חדש לגמרי, כשכל מחלותיו וייסוריו הקשים התנדפו כלא היו, והרי הוא מתהלך כיום כאדם בריא אולם, עם ריאות בריאות וחזקות, נשימות סדורות ותקינות בשלמות! עד מאה ועשרים שנים טובות ובריאות.

ובכך התברר ונודע בבירור לעין כל, שכל אותם דיבורים שהיה אומר כל ימיו, שכל מה שעושה השי"ת הוא בוודאי טוב, וכל אותו חיוק עצום שחיוק את עצמו בחודש אלו"ל הקדוש נכונים וישרים, כל הבוטח בה' חסד יסובבנהו!

(גל' טיב הקהילה)

סיפר לי איש יהודי נאמן תמים וישר דרך, מטובי בניה של עיר הקודש והמקדש, אשר לדאבון לב סבל ממחלה חריפה בריאותיו, והיה מחובר כל העת אל 'מכשיר חמצן' המסייע לנשימה. המוגבלות והקשיים ואי הנעימות של המחברים למכשיר החמצן ידועים היטב...

אך עם כל זה חזק את עצמו תדיר באמונה שלמה בהשי"ת, 'טיב ההשגחה' לא מש מפיו, וקיבל את כל הייסורים באהבה ובלב שלם.

לפני כמה שנים, שח לו אחד מידידי הקרובים לאחר ששב לארץ הקודש מביקור במדינת שווייץ בימי 'בין הזמנים', שם נסע לבקר את הוריו ומשפחתו המתגוררים בעיר 'ציריך' שבשווייצריה, שהאוויר בשווייץ טוב ונעים מאוד כידוע, ויתכן שנסיעתו לשווייץ לתקופת מה תטיב עימו במחלת ה'אסטמה' הקשה שסובל ומתקשה בה מאוד.

האיש שמע וקיבל, ולאחר שנועץ עם רבותיו הורו לו שמחובת ההשתדלות לעשות ככל אשר יוכל לרפואתו השלמה. וכך יצא האיש לדרכו בימים הנעלים והמקודשים של חודש אלו"ל הקדוש לאחת הערים היפות והבריאות של שווייץ!

תיכף בהגיעו שווייצריה חש בשינוי המייד, האוויר הטוב והמוזכך הטיב עימו מאוד, סדרי נשימותיו עלו על דרך הישר, והוא אפילו לא נצרך שם לאותו 'מכשיר חמצן' אשר נסרך אליו תדיר ולא עזבו ביום ובלילה...

ליבו התרונן בקרבו, ובקדושת הימים הנעלים של ירח אלו"ל לא הפסיק אותו איש צדיק להודות להשם יתברך על העבר ולבקש על העתיד. והעיד בפני שעיקר התחזקותו באותם ימים נעלים היה לקבל את הנהגת השם יתברך עמו בתמימות שלמה ובטוב לב, ולהסיר מלבו כל מיני סרך של תרעומת וטרוניה ח"ו.

כעבור כמה שבועות שווייצריות, בהם מילא את ריאותיו החולות מלוא חופנים של אויר בריא צח ומצוחצח, הגיעה העת לשוב לעירו ולביתו שבירושלים, שכן לא יוכל להישאר לגור שם בשווייץ הרחוקה...

זמן קצר לאחר חזרתו ארצה, נצרך שוב אל 'מכשיר החמצן', הוא התקשה שוב בנשימותיו, אבל כפי שהתחזק וקיבל על עצמו בתוקף בחודש 'אלו"ל' הוא לא התלונן כלל, ליבו היה שלם עם אלקיו, ופיו לא הפסיק מלמלל דברי אמונה שלמה ותמימה: ס'איז! השי"ת וועט העלפין [זה טוב, השם יעזור], כך היה חוזר ואומר תדיר: ס'איז גוט! השי"ת וועט העלפין!

זמן קצר לאחר חזרתו ארצה, נצרך שוב אל 'מכשיר החמצן', הוא התקשה שוב בנשימותיו, אבל כפי שהתחזק וקיבל על עצמו בתוקף בחודש 'אלו"ל' הוא לא התלונן כלל, ליבו היה שלם עם אלקיו, ופיו לא הפסיק מלמלל דברי אמונה שלמה ותמימה: ס'איז! השי"ת וועט העלפין [זה טוב, השם יעזור], כך היה חוזר ואומר תדיר: ס'איז גוט! השי"ת וועט העלפין! כל קרוביו וידידי התפלאו למחזה מדהים זה, מנין שואב האיש כוחות הנפש אדירים שכאלה?

פנינים על הפרשה:

גלחמים ביצורם, כיון שהם מתים הם נחים, שנאמר (איוב ג יז) 'ושם ינחו יגיעי כח', דינו מה שיגיענו. והנה המלחמה הזאת שגלחם האדם עם היצר הרע, היא הגורמת לו ללמד תורה לשמה ולהתפלל תפלה כראוי ולקיים מצוות כראוי, שאם לא גלחם עם היצר הרע והכניענו, אינו יכול לקיים המצוות. והוה שאמר טוב לי כי עניתני, דהינו, על ידי מלחמת יצר הרע שאני גלחם עמו, דזה העניני לטובתי, למען אלמד חקיה, דעל ידי זה אני לומד תורה ומקיים מצוות עשה שהם חקיה:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ט)

מעלת הצדיק היגע ונחלש במלחמת היצר

ראה עניי ועמלי, ושאל לכל חטאתי (תהלים כה יח). הנה בא להזכיר הדברים שבשבילם ראוי שתקבל תשובתו וימחל לו לכל חטאתיו. והוא שאמר רבותינו ז"ל (קידושין לז), קשה יצר הרע שאפלו בוראו קראו 'רע', שנאמר (בראשית ח כא) 'כי יצר לב האדם רע מנעריו', ועוד, קראו 'אבן' (סוכה נב), שנאמר (יחזקאל לו כו) 'הסרתני את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר'. הרי בפרוש דיצר הרע הוא אבן, והאדם הוא בשר, והיכי דמי שיצמד הבשר נגד האבן ויערך עמו מלחמה אלמלא סיעתא דשמיא:

ומהאי טעמא דרשו רבותינו ז"ל (ב"ר ט ה) על פסוק (איוב ג טז) 'ושם ינחו יגיעי כח', דזה אומרים אותו הצדיקים כשהולכים לאותו עולם, שאומרים דינו מה שיגיענו עם יצר הרע. נמצא שצער גדול יש לצדיקים במלחמת יצר הרע, ועמל גדול, ומטעם זה שאדם חלש ותש כח כנגד יצר הרע וצער גדול יש לו עמו, סבא היא דהקדוש ברוך הוא ירחם עליו ויקבל תשובתו וימחל לכל עונותיו. והוה שאמר ראה עניי ועמלי, דהינו, שאני לגבי תקף יצר הרע נחשב כעני, ואפלו הכי אני טורח בעמל גדול כדי להנצל, ובעניות ובצמל אלה תראה ושאל לכל חטאתי:

(אלף בינה מזמור כה בתהלים)

מחשבה המועילה לאדם להתגבר על יצרו

תשיתמו כתגור אש לעת פניך (תהלים כא י). הכונה בדבשה שמתגבר יצר הרע על האדם להחטיאו ומבעיר אש בגופו של אדם לחטא, באותה שעה יחשב האדם שגיהנם פורה פיה ובאה לשרפו, ויתאמץ שלא לחטא, ואז באותה שעה הקדוש ברוך הוא עוזרו ומכבה האש של יצר הרע: ואפשר דזה רמו בתורה כשהתחיל בעריות שאמר (ויקרא יח ו) 'לא תקרבו לגלות ערוה אני ה', דמלת 'אני' ראשי תבות 'אתון נורא יקדמא',

הכל תלוי בזכות מעשי הטובים

כי תצא למלחמה על איביך, ונתנו ה' אלקיך בידך, ושבת שבינו (דברים כא י).

יש לדקדק הוה לה למימר 'כי תלחם עם אויביך'. ועוד, מה שאמר ושבת שבינו, הוה לה למימר 'ושבת אותו'. ואפשר לרמוז, דכל עשיית המלחמה של בני ישראל, בין עם אויביהם שהם אמות העולם, בין עם יצר הרע שאין אויב גדול ממנו, הכל תלוי בזכות גדולה של מעשים טובים, וזה הצרי הגדול המועיל במלחמה, וכמו שנאמר (ויקרא כו ג) 'אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו', מה כתיב תמן (פסוקים ז-ח), 'ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב, ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רכבה ירדפו'. וכן אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים כז ג) 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', דהתורה ומעשים טובים הם המכניעים ומתישים כח הסטרא אחרא וכל חילותיה. והנה כשהאדם אינו הולך בדרך טוב, המצוות שעושה באותו זמן נוטלת אותם הסטרא אחרא והם חיותה, וכשחוזר ושב בתשובה כראוי חוזר לו כל מה שנטלה ממנו:

מצוות המועילות להכניע את יצר הרע

וזהו שאמר כי תצא למלחמה על איביך, הוא יצר הרע, שאין אויב יותר ממנו. ותדע באיזה כלי זין תהיה נלחם עמו, הם הרמוזים במלת תצא, ראשי תבות תפלין ציצית אות, 'אות רימוז לאות ברית ולאות שבת. עוד, תצא ראשי תבות תפלה צדקה אור, 'אור' היא התורה הנקראת 'ותורה אור' (משלי ו כג). עוד, תצא ראשי תבות תענית צדקה אור, על דרך צום קול ממוז. אם יש בידך המצוות האלה על תקונם תוכל לעשות מלחמה עם יצר הרע, ועל ידי זה ונתנו ה' אלקיך בידך, ימסרנו הקדוש ברוך הוא בידך ויהיה כבוש תחת ידך. ולא זו בלבד, אלא אף מה ששבה ממך מעקרא המצוות שעשית בעודך לא טוב ונטלה אותם הסטרא אחרא, עקשו הכל ישוב לך, וזהו ושבת שבינו, דהינו, מה ששבה ממך תחזור אתה ותקחנו ממנו: (פיתוחי חותם פרשת כי תצא)

מלחמת היצר בכל יום

טוב לי כי עניתני, למען אלמד חקיה (תהלים קיט עא). עכשו בא לומר, דמה שרודף יצר הרע ונגדא דיילה אחר האדם בכל יום לפתותו להחטיאו, ובכל יום מתחדש עליו, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לו לב) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו' (סוכה נב). והצדיק נלחם בכל יום עם יצר הרע, וצער גדול יש לו במלחמת יצר הרע בכל יום. וכמו שאמר רבותינו ז"ל במדרש (ב"ר ט ה), מפני מה צדיקים מתים, אלא כל זמן שהם חיים הם

עצות וסגולות:

תשובה (א')

כולם צריכין לתשובה

לפי שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא' (קהלת ז ט), ומי שלא עבר על חמור יעבר על הקל, ומי שלא עבר במזיד יעבר בשוגג, ומי שלא עבר בפעל יעבר במחשבה, נמצא כל העולם צריכים לתשובה.

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות ג)

אם חטא ולא שב, כל טוב שעושה הולך לסטרא

והתשובה היא עקר הכל, דכל דבר שייעשה אדם צריך לתשובה, ואם לא היתה בידו תשובה אינו מועיל כלום, דאם יש בידו עון אשר חטא ולא חזר ממנו והוא עוסק בתורה או מסגל מצוות ומעשים טובים, לא עלה בידו כי אם חרס כל עוד שטמאתו בו ולא נטהר ממנה, דכל תורה ומעשים טובים שאדם עושה ועברות בידו ולא חזר מהם, כל תורתו ומעשים טובים לוקחת אותם סטרא אחרא רחמנא לצלן.

(נגזי המלך שם)

אין שום דבר העומד נגד התשובה

והנה הגידו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי פאה פ"א ה"א) דאין שום דבר עומד בפני התשובה. אמנם אם יעשה תשובה מעלה כראוי נמחק ונמחל העון לגמרי בל יזכר ובל יפקד (יומא פ"ו).

(מעגלי צדק, אות דל"ת, ד"ה דודי ירד)

גם על עבירות החמורות, הכל נסלח בתשובה

ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר עברות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ויעשה כי אם תאוות היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, וכזה יתראה ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר העומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העברות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרזא קרי בחיל ואמר 'שובו בנים שובכים' (ירמיה ג כב), חוץ מאחר' (הגיגה טו), אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מהרש"א שם) אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה.

(מחשוף הלבן פרשת נצבים, ד"ה אחם נצבים)

אם יתחרט על מעשיו - ה' יסלח לו

כשאדם שב ומתחרט לפני המקום ברוך הוא וסולח ומחל לו על כל מה שחטא ופגם.

(מעגלי צדק, אות גימ"ל)

נוהגת חכמה בי לעשות מצותיך כתקונן, ואין יצר הרע מועיל בי במועצותי ותחבולותי. וזהו מאיבי תחכמי, דהינו יותר ויותר מחכמה שמתחכמים איבי שהם יצר הרע וחילותיו, ועושים לי תחבולות כדי שלא לעשות המצות בשלמותם, יותר מתחבולותיהם נוהגת בי התורה חכמות כדי לעשות המצות בשלמותם. וזהו תחכמי מצותך, דהינו התורה תחכמי מצותך, וזהו תחכמי בי חכמה לעשות מצותיך כתקונם, וזהו תחכמי מצותך, דהינו התורה תחכמי לעשות מצותיך בשלמותם. והטעם, כי לעולם היא לי, דהינו התורה לעולם כך סגלתה שמצלת את האדם מיצר הרע ומכל חילותיו, כמו שאמרת מפי כבודך בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין:

תורה מגינה על לומדיה גם כשאינ עוסקים בה

אי נמי אפשר לומר לפי מה דקומא לן (סוטה כא.) דהתורה בין בעדנא דעסיק בה ובין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו שנאמר מה אהבתי תורתך, דהינו אני דבק בה תמיד, והטעם משום שהיא מצלת אותי מאיבי שהם יצר הרע וגונדא דחמא דיליה, והתורה היא הנותנת לי חכמה להנצל מיצר הרע וגונדא דחמא דיליה כדי לקיים מצותיך. וזהו מאיבי תחכמי מצותך, דהינו התורה מגנה עלי ומצלת אותי מן החיצונים כדי לקיים מצותיך, משום שהיא סגלתה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו כי לעולם היא לי, דהינו לעולם בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני ומצלא כאמור:

(מעגלי צדק אות מ"ם)

דהינו אפלו אדם שעדין פתי מצד יצר הרע, כשיעסק בתורה היא מבטלת ממנו פתי יצר הרע, ואמר בזה 'עדות ה' נאמנה', הפונה דאמונה וקבלה בידינו דהתורה היא המצלת מיצר הרע, דכך אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין: אך צריך האדם ללמוד ולקיים, כמו שנאמר (דברים ד ו) 'ושמרתם וציתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', הפונה דכשישמעון הגוים שנצטוויתם על תרי"ג מצות, רמ"ח עשה ושס"ה לא תעשה, ואתם מקיימים אותם ולא הועיל בכם גרוי ופתי יצר הרע, יתמהו על זה הדבר תמיהה גדולה, אשר הם בשבעה מצות לא יכלו לעמוד, ואתם בתרי"ג קבלתם לעמוד. ויאמרו הגוים זה סגלה הנפלאה תלוייה בתורה הקדושה שקבלתם, שכחה גדול מכת היצר הרע, ואינו שונה לנגדה כלום. וזהו שנאמר 'רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', דהינו יאמרו העקר הוא החכמה שנתנה להם, שבה נקראים 'עם חכם ונבון', בזאת החכמה שגרמה להם: נמצא עקר הכל היא התורה, ולכן ככת התורה הקדושה יכול האדם להתחכם כנגד יצר הרע ולבטל ולהפך מועצותיו הרעים, ולעשות כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה. וזהו שנאמר מאיבי תחכמי מצותך, הפונה כיון שהזכיר 'מה אהבתי תורתך', דהינו אני דבק בה ועוסק בה מאהבה לשמה, וזהו אני מבטח שלא ינצחני יצר הרע וחילותיו במועצותיהם, שכת התורה ותחבולותיה, יותר מתחבולות יצר הרע, דהתורה כתיב בה (משלי כו ד) 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה', והינו מלחמתה של תורה. וזהו מאיבי תחכמי מצותך, דהינו תורתך הקדושה שנתת לנו ואני אוהב בה ודבק בה, ככת סגלתה העצומה היא

לומר כשמבעיר יצר הרע הגוף, יחשב האדם שגיהנם פתוחה כנגדו ובאה לשרפו, וזהו 'אתון נורא יקדמא', ויתאפק שלא לחטא, ואז הקדוש ברוך הוא עוזרו: וזהו שאמר כי תשימתו כתנור אש, דהינו כשבאו להחטיאך חשבת באותה שעה שתנור אש בא לשרפך ונתאפקת שלא לחטא, ומיד הקדוש ברוך הוא באפו בלעם ואכלתם אש:

(מחשוף הלכן פרשת מקץ)

לימוד התורה מציל מיצר הרע

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי (תהלים קיט צח). אפשר לרמוז, דהנה נחש הקדמוני הרמאי נאמר בו (בראשית ג א) 'הנחש היה ערום', וליכא מאן דינדע למפתי כותיה, ולכן ראוי האדם להשמר ממנו מכל צד ומכל פנה. וכמו שהנחש עושה תחבולות ועצות רעות כדי לתפש את האדם ברשתו, כך צריך האדם שיעשה תחבולות ועצות טובות להמלט ממנו (ברכות יז), וכפרט בשעה שירצה האדם לעשות שום מצוה, ישמר עצמו ביותר, שיצר הרע רצונו שלא תעשה המצוה ההיא בשלמות, ומתאמץ בכל כחו להטיל בה איזה פגם שלא תהיה שלמה. וצריך האדם לידע שבאותה השעה השטן עומד על מינו לשטנו, ויתאזר האדם בכח כדי לעשות אותה המצוה בשלמות, וזכות התורה וכחה הוא שמסייע האדם על ענין הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל:): אמר הקדוש ברוך הוא אני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תכלין, משמע מזה דכל מה שיצר הרע מרבה בתחבולות ועצות רעות, דהתורה מפרה כל תחבולותיו ומועצותיו הרעות, ועל זה נאמר (תהלים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי,

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

אוד בהירות הנ"ך בהישג ידך!

כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א: וכיון שזאת היא המידה, ותורה בלבד היא התבלין והעזר כנגדו, על כן ראוי לו לאדם להתגבר מאוד בענין עסק התורה, ואפילו כשלא זכה עדיין לטעום מטוב עריבות ונעימות התורה, והיא עדיין אינה חשוקה עליו, או שראשו כבד עליו, ואינו מצליח להתרכז בה, יתגבר וישקיע כל כוחו בעסק התורה והתמדתה, עד שיזכה לראות מה טעם יש בה, ותכנס בלבו חשקת התורה ובאהבתה ישגה תמיד, ובזה ינצל מכל פגעי הזמן והנסינות שמאנה היצר לידו בכל עת ובכל שעה.

במלחמת היצר - דיבר הכתוב

פי תצא למלחמה על אִיבָךָ (כ, א) "דא איהו יצה"ר" (זוהר חדש, כי תצא)

כ"ק אדמו"ר ז"ל היה אומר, דהנה הבורא ית' אומר 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין' (קידושין ל, ב), וזה פשוט שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשוב להנצל זולתה, אינו אלא טועה. כי הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו, וגם אם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו שהיא התורה, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו ותאבד נשמתו ח"ו, הא, למה זה דומה, לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואמרו לו שיקח סם מסויים, והנה הוא, מבילתי שתקדם לו ידיעה במלאכת הרפואה, יניח הסם ההוא ויקח מה שיעלה במחשבתו מן הסמים, הלא לכסיל יחשב, כי בודאי ימות החולה ההוא.

כן הדבר הזה, כי אין מי שמכיר בחלי היצר הרע ובכחו המוטבע בו אלא בוראו שבראו, והוא הזהירו שהרפואה לו היא התורה, מי איפוא יניחה ויקח מה שיקח זולתה ויחיה (עיי' מסילת ישרים פרק ה).

והנה אמרו רז"ל במלחמת האדם עם יצרו 'אלמלי הקב"ה עוזר לו אינו יכול לו' (קידושין ל, ב), והשם יתברך הרי עצתו אמונה שהתורה בלבד היא התבלין להתגבר על היצה"ר, והנה היצר הרע מתגבר על האדם בכל יום ומבקש המיתו (קידושין ל, ב) ואינו נותן מנוח לבני אדם, וכשאינו לומד תורה אין ביכולתו להתגבר עליו, ולכן צריך כל הזמן להשתמש בתבלין זה, להיות שקועים בתורה, והיא השמירה היחידה, להיות מונח ושקוע בלימוד.

היצר נלחם בבני ישראל - כדי שהקב"ה ישתעשע בנצחון עמו ישראל

חשבתי פעם, דלכאורה קשה, הן אמת דהתורה היא לבה העצה היעוצה לנו מהבורא ית' כדי לנצח את היצר הרע, וכאמרם (קידושין ל, ב) 'הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין', אבל מה תבלין זה עושה בעוד שהיצר מפריעו ומונעו מתלמוד תורה, ואיך אפשר שילמד התורה בלי מניעות וטרדות היצר הרע המבלבלו וטרודו תמיד ואינו מניח לו לעסוק בתורה, ואיך ובמה ניתן לנצחו

זוה פשוט שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו (-תורה תבלין ליצר), אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשוב להנצל זולתה, אינו אלא טועה. כי הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו, וגם אם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו שהיא התורה, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו ותאבד נשמתו ח"ו, הא, למה זה דומה, לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואמרו לו שיקח סם מסויים, והנה הוא, מבילתי שתקדם לו ידיעה במלאכת הרפואה, יניח הסם ההוא ויקח מה שיעלה במחשבתו מן הסמים, הלא לכסיל יחשב, כי בודאי ימות החולה ההוא.

הישרה לעקמו, כדי לנסותו, והנער משיב לו על כל דבר ואינו מניח לו שינצחנו, ואביו יש לו נחת גדול מזה, וכשרואה האורח שאביו יש לו נחת גדול מזה, הוא מוסיף ביתר שאת לעקשו ולעקמו ולהקשות לו ולהסירו מדרך ההלכה, כדי שאותו הבן גם כן יוסיף במלחמתו שערר ולא יניח את עצמו להנצח, ויהיה לאביו תענוג גדול יותר. והנמשל הוא, דהשם יתברך רוצה להשתעשע

בענין זה של לימוד התורה גופא.

ואולי י"ל, על פי המובא בספר יושר דברי אמת (אות לה) בשם המגיד ממעזריטש זיע"א, משל, לאדם שיש לו בן נחמד בעל שכל גדול בתורה וחרף, ונהנה מאוד ממנו, ורוצה שיהא לו עוד יותר נחת ממנו, ובא אצלו אורח אחד למדן גדול, ומבקש ממנו לתהות על קנקנו של תינוק זה, ואורח זה מנסהו ומקשה לו ומבלבלו מן ההלכה

אוצרות הפרשה

ד, ב), בתורה, ונביאים וכתובים, מצינו שנשתבחו דברי תורה בכל כינויי וקילוי טוב ערב ומתוק, ואמונה כל זאת וקיים עלינו באמת ואמונה, אך כשנתבונן ונעמיק בזה נראה שאפשר גם לעמוד על ערכה וטובה ומתיקותה מדבש ונופת צופים, ועד כמה עריבה היא יותר מכל תענוגי העולם לעשייתם, - מלבד תענוג התורה שכלל שהאדם מתעמק בה יותר גדל תענוגו.

ולהמחיש עריבות התורה יותר מכל תענוגי העולם, אמרו המושלים להבינו במשל ומליצה, דהנה כשאדם אוכל מאכל ערב ביותר שהאדם מתאוה לו ביותר, ובטעימתו תגדל הנאת גרונו עד מאוד, אבל מיד כשסיים אכילתו אין לו כבר טעם בו, וכחלום יעוף לאחר זמן, אך התורה הק', כל מה שאדם משקיע עצמו באמת בלימוד התורה הק' מיט אגישמאק, יתענג בה יותר ויותר וזכרונה יערב עליו תמיד יותר ויותר, וכמו שלמדתם בגמרא (עירובין נד, א) נוצר תאנה יאכל פריה (משלי כז, יח) למה נמשלו דברי תורה כתאנה, מה תאנה כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם.

היוצא מכל זאת שצריך כל אחד להתאמץ ולהכניס בקרבו עריבות ומתיקות תורתנו הק', ובפרט בחור צריך שיראה ללמוד את התורה עם גישמאק, שתהא התורה חביבה עליו ביותר, וכל אחד יכול וצריך שיבור לו הדרך הטובה והישירה, הראויה להביאו שימצא טעם בלימודו.

(כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א - גל' אוהל מועד)

יתברך להלחם כנגדו בדבר אחד בלבד הוא התורה הק', והיא מלחמה רבה להתגבר על יצרו המונעו ומעכבו ומבטלו הימנה בבטלים הרבה, ובהתגברו על יצרו ועמל בתורה על אף כל המניעות והעיכובים עושה נחת רוח ליוצרו, והנה על ידי זה יהא גיבור ויכבוש את יצרו בכל.

וכיון שזאת היא המידה, ותורה בלבד היא התבלין והעזר כנגדו, על כן ראוי לו לאדם להתגבר מאוד בענין עסק התורה, ואפילו כשלא זכה עדיין לטעום מטוב עריבות ונעימות התורה, והיא עדיין אינה חשוקה עליו, או שראשו כבד עליו ואינו מצליח להתרכז בה, יתגבר וישקיע כל כוחו בעסק התורה והתמדתה, עד שיזכה לראות מה טעם יש בה, ותכנס בלבו חשקת התורה ובאהבתה ישגה תמיד, ובזה יצל מכל פגעי הזמן והנסיגות שמאנה היצר לידו בכל עת ובכל שעה.

והנה זאת צריך למודעי, שאל יאמר בלבו הנה ב"ה הוגה אני בתורה ומעטה ישקוט וינוח לי ממלחמת היצר ולא אבוא עוד לידי נסיון או קושי בעבודת השם יתברך, וילך לי הכל על מי מנוחות, זה אינו, דודאי לא יניחנו היצר לנפשו, רק בזאת ירווח לו שעל ידי לימוד התורה דמגנא ומצלא מיצר הרע (סוטה כא, א) יזכה שגם בדבר הקשה שיצרו מסיתו מאוד ואינו מניח לו, גם בזה יצליח ויתגבר.

החזון איש זיע"א אמר, שהחילונים מחפשים תענוגים, כי בטבע הבריאה שכל אדם צריך שיהא לו איזהו תענוג, ובורך ה' שיש לנו את התורה הק' ואנו מתענגים מטובה, אבל החילונים שאין להם תענוג זה, לכן מחפשים הם תענוגים אחרים, ה"י. כי לקח טוב נתתי לכם תורתנו אל תעזבו (משלי

בבן יקיר ילד שעשועים עמו ישראל, ונתן לנו מנסה אחד הוא היצר הרע, לנסותנו כדרך שמנסין התינוק בהלכה, והוא מקשה ומבלבל הדרך הישרה להסיבנו לדרך עקום, וכשאנו חכמים ואין אנו מניחים לו להטותינו מדרך הטובה והישירה ומתגברים עליו, יש לו להשם יתברך תענוג גדול מאוד, וכשרואה היצר הרע תענוג הגדול שיש להשם יתברך, והוא הרי גם נברא למען השם יתברך כמו שכתוב (תהילים קמח, ח) רוח סערה עושה דברו, וכמשל הידוע בזהוה (תרומה כסג א) מבן המלך וכו', הרי הוא מתאמץ לנסותנו יותר, ומוסיף עוד להקשות ולהפריע, ואזי האדם מתגבר ביותר, וחוזר חלילה, וכך הוא לעולם על זה הדרך, שהיצר הרע אינו נותן מנוחה, וכשהאדם נלחם עם היצר הרע, זהו התענוג הגדול שיש להבורא יתברך, עכ"ד.

ועל פי הדברים הללו יש לומר בזה דהנה באמת הרי מטרת ביאת האדם לעולם הזה היא לעבדה ולשמרה, והעבודה הוא לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, וזאת על ידי שנלחמים עם היצר הרע ומתגברים עליו, וזו תכלית ירידתנו לעולם הזה ללחום עם היצר הרע, והנה מצד זה התכלית היה ראוי שבכל דבר וענין תהא להאדם מלחמת היצר, כדי להרבות תענוג ונחת רוח לבורא ית', ומדוע איפה ניתן לנו התבלין לנגוד.

טבע הבריאה שכל אדם צריך שיהיה לו תענוג

אך מפאת כי זאת המלחמה קשה היא מאוד, וכמעט לא שייך שינצח בה, לכן היתה עצתו

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחול
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א: מן הראוי שנדע שהזירות ממראות אסורות אינה רק שמירה מן ההפסד, אלא היא גם רווח גדול לאדם, כי זוכה על ידי זה לעורר נחת רוח גדול בשמים, ובודאי יזכה בזכות לשכר טוב בעולם העליון.

שהיה גר בשכונת 'בתי ברודא' הסמוכה לשוק 'מחנה יהודה', ומידי יום הלך מביתו שבשכונה הנ"ל עד לשכת הבר"ץ שהיתה אז בשכונת 'מאה שערים', היתה זו דרך ארוכה כשבמהלכה הוזקק לעבור דרך השוק הנ"ל שהיה מלא באנשים פרוצים כידוע, ומחמת רצונו להיות זהיר מראות ברע היה הולך מחוץ למדרכה בצדי הכביש, כשעיניו מושפלות ותקועות בקרקע, מבלי להבחין כלל בהולכי הרגל ההולכים ומסתובבים על המדרכות.

פעם העירו לו, שההליכה על הכביש הסואן של רחוב יפו היא סכנה גדולה, כי לפעמים עלולים מכוניות להידחק ולנסוע עד לשולי הכביש, וגם במידה שיבחין בו הנהג מרחוק ויעצור את מכוניתו לא יספיק הרכב להיעצר תיכף מחמת לחץ התנועה, וכתוצאה מכך עלול המכונית לפגוע בו. נענה הראב"ד בפסקו השנון: ההליכה על המדרכה כאן, היא בגדר 'אבוזיהו דגילוי עריות', שאף בהם קיימא לן 'ייהרג ואל יעבור'!

מסופר על הרה"צ רבי אלי' ראטה, איש אמונו ומשמשו של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, שלעת זקנותו איבד רבי אלי' את מאור עיניו ולא היה ביכולתו לראות את הדרך אשר בה ילך, ובכל פעם שהיה עליו לצאת ברחוב היה זקוק לאחרים שיוליכוהו, ועל אף גודל הקושי שהיה כרוך בדבר היה נותן הודאה על חלקו, באמרו: רבוננו של עולם, הנני מודה לך על כך שמעכשיו מובטח אני שלא אכשל במראות אסורות.

מן הראוי שנדע שהזירות ממראות אסורות אינה רק שמירה מן ההפסד, אלא היא גם רווח גדול לאדם, כי זוכה על ידי זה לעורר נחת רוח גדול בשמים, ובודאי יזכה בזכות לשכר טוב בעולם העליון. וכפי שמסופר על הרה"ק בעל ה'בית אברהם' מסלאנים זי"ע, שבאחת משיחותיו דיבר אודות הכתוב (קהלת ז, י) 'אל תאמר מה ה'יהי שְׁהַיְמִים הָרְאִשִׁים הָיוּ טוֹבִים מֵאֲלֵהּ כִּי לֹא מִחֻקְמָה שְׁאַלְתָּ עַל זֶה', והקשה, למה באמת לא יאמרו כך? והרי בודאי היו הימים הראשונים טובים מימינו אנו, שאז היו בעולם אנשים בעלי מדרגות רמות, והיכן יש כהיום את העבדות ואת החסידות של אותם בעלי מדרגה? וניסה הרה"ק ליישב קושייתו באמרו: אולי התשובה לכך היא שגם בימינו יכולים לעורר נחת רוח להשי"ת כפי שעוררו בעלי הנפש שבדורות הקודמים, כי בימינו כשאישי יהודי עובר ברחוב ומזדמן לפניו הסתכלות אסורה ולמען כבוד בוראו מתגבר על רצונו ועוצם עיניו, זה הדבר שקול ממש כעבודתם הרמה של בעלי הנפש שבדורות הקודמים. לאחר מכן שהה הרה"ק זמן מה, ושוב אמר: ודאי שעמידה בנסיון זה חשוב לפני הקב"ה כעבודתם הרמה של הצדיקים מהדורות הקודמים. שוב שהה איזה רגעיים, והפטיר שוב: העמידה בנסיון זה חשוב יותר מהחסידות והעבודות של הצדיקים הקודמים...

(הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א - טיב הקהילה)

מסופר על הגאון האדיר רבי פנחס אפשטיין זצוק"ל, ראב"ד דפעייה"ק ירושלים, שהיה גר בשכונת 'בתי ברודא' הסמוכה לשוק 'מחנה יהודה', ומידי יום הלך מביתו שבשכונה הנ"ל עד לשכת הבר"ץ שהיתה אז בשכונת 'מאה שערים', היתה זו דרך ארוכה כשבמהלכה הוזקק לעבור דרך השוק הנ"ל שהיה מלא באנשים פרוצים כידוע, ומחמת רצונו להיות זהיר מראות ברע היה הולך מחוץ למדרכה בצדי הכביש, כשעיניו מושפלות ותקועות בקרקע, מבלי להבחין כלל בהולכי הרגל ההולכים ומסתובבים על המדרכות.

דמשיחא, שכידוע מצדיקי אמת שהנשמות שהיו בדור המבול יורדים כהיום שוב בעולם (ראה בספר 'טהרת הקודש' שהאריך בענין זה) והללו שהכתוב מעיד עליהם (בראשית ו, יב): 'כי השחית כל בשר את דרכו', עדיין טבעם מקולקל, וגם כהיום נוטים הם להשחית, ומשפיעים ממהותם גם על זולתם, וכשנפגשים עם אלו הנשמות עלולים גם אנו להיכשל על ידם, ולעבור על מה שצוותה תורה, (במדבר טו, לו) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'.

וצדיקים וגדולי ישראל היו חרדים ויראים מאוד מכל מראה אסור, ורבו העובדות המעידים על כך, ואביא אחדים מהן. מסופר על הגאון האדיר רבי פנחס אפשטיין זצוק"ל, ראב"ד דפעייה"ק ירושלים,

הרייח הנפלא משמירת עיניים

לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו. (כב, ד).

הנה כל ההוגה בש"ס רואה שחז"ל הקדושים הבינו שאין שום תיבה מיותרת בתורה, ולכן כל תיבה שהיו יכולים להסתפק מבלעדה באה לדרשה, וחכמינו ז"ל בעצמם דייקו במקראות והאירו את עינינו ללמדנו אין ספור דינים ופרטי דינים מכל תיבה או אות מיותר.

אמנם מלבד פרטי המצוות והדינים שביירו חכמינו ז"ל ודייקו מן התיבות והאותיות, רמזה לנו התורה באלו התיבות גם הליכות חיים שמחובת האיש הישראלי להתרגל בהם, ורובם מאלו לא גילו לנו חכמינו ז"ל, וזאת כיון שאין אלו 'גופי תורה', היינו שאינם מעצם המצוות ממש, וביניהם גם כן הליכות שונות שאינם נצחיים, כי כי בכל תקופה משמש נסיון אחר בעולם, והתורה הנצחית יש בה רמזים לכל הנסיונות שבכל הזמנים, ולכן יש בה גם כן תיבות שבכל תקופה משתנה משמעם, ולא הוטל על חז"ל להשמייענו כי אם חיובים או עצות שהם נצחיים. ויתר הרמזים הנרמזים על נסיונות הזמן הטילו על בני הדורות לגלותם בעיניהם.

אחד מהמקראות שהתורה רמזה בו על נסיונות הזמנים הוא המקרא שלפנינו. הכתוב מדבר מפורשות רק על מצות 'הקם תקים עמו' אולם כשמדייקים בתיבותיו אנו מוצאים בו רמז גם לנקודה הנחוצה מאוד ובעיקר בדורות האחרונים. דהנה הכתוב מצוה את האדם: 'לא תראה חמור אחיך או שורו נפלים' ומוסיף לומר שראיה זו היא 'בדרך', ותיבה זו נראית לכאורה מיותרת, שהרי אין בכך שום צורך לעצם ידיעת המצוה, אמת הדבר שאין מקרה זה מצוי כי אם בדרך, אבל אין בכך שום נפקא מינא לדינא, ואם אינו ענין לעצם נפילה זו, תנהו לענין הנפילות בכללות, ואמור שרצתה התורה לגלות שהסיבה לכל הנפילות היא 'הדרך', הן הנפילות הגשמיים האמורים כאן, שהם תוצאה מטורח הדרך והמשא, והן הנפילות הרוחניים שהם תוצאה מהמראות האסורות שברחובה של עיר.

וכאותו רמז המובא בספר הקדוש 'תפארת שלמה', על מאמר הכתוב (בראשית לח, כא): 'איה הקדשה היא בעינים על אם הדרך', שאם רואה אדם שהשתוקקותו לעניני קדושה נטרופפה, ובבואו לעניני תורה ועבודה מתעורר אצלו קושי ורפיון, ושואל 'איה הקדשה' - היכן נעלמה השתוקקותו לעניני קדושה, משיבים לו: 'היא בעינים על הדרך' - הפסדת זאת על ידי שלא שמרת את עיניך על הדרכים.

כי כל ראייה אסורה ממשיך על האדם וזהמה נוראה ר"ל, וכשהאדם נמשך מחמתה אחר ההבל, אין דעתו פנויה לענינים שבקדושה... כיון שכן מוטל על האדם להיות זהיר מאוד לבל יפגמו עיניו בלכתו ברחוב, ובפרט בימינו בדור עקבתא

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: רבי ברוך בער ליבוביץ בעל 'ברכת שמואל', לתלמידו הגאון רבי שלמה היימן: "ידוע מה שאמר רבנו הגאון האמיתי החסיד רשכבה"ג כקש"ת רבנו חיים זצוקלה"ה מוולאזין, שבכוחו של היצר הרע להעלות עיר שלמה על מוקד השריפה, בשביל לבטל אחד מן המצוינים מן התורה."

ביטול תורה

כהרגלו מדי יום ביומו דפק הדוויר על דלת ביתו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל והושיט לו ערמת מכתבים גדולה שהגיעה אליו מקרוב ומרחוק. רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה היה רבי חיים וכתל תלפיות שהכל פונים אליו היו שואלים ודורשים מעמו אנשים רבים מכל קצוות תבל. חלק מהמכתבים עסקו בשאלות חמורות בדברי תורה והלכה, אם מרבנים שביקשו את הכרעתו במקרים דחופים שעלו על שולחנם, ואם מצורבים ולמדנים שביקשו לסלסל עמו בשקלא וטריא בעומק סוגיות הש"ס. חלק אחר מהמכתבים היו קשורים לענייני עסקנות הכלל והפרט, בקשות של עזרה ותמיכה וכיוצא בזה. וכמובן שבכלל זה, גם עניינה של ישיבת וולוז'ין הנודעה שרבי חיים עמד בראשה.

רבי חיים קיבל לידו את המכתבים הרבים ובמהירות רבה קרא בהם ומיינם לפי עניינם. היו כאלה שהוצרכו למענה דחוף, והם הונחו קרוב אליו, והיו כאלה שרבי חיים הבין כי הם סובלים דיחוי ומקומם נקבע להם בשולי השולחן. בכשרונותיו העצומים לא הוצרך רבי חיים לעיין הרבה במכתבים והוא תפס את תוכנם במבט חטוף. דווקא על מכתב אחד, קצר בתוכנו, התעכב רבי חיים הרבה. הוא קרא בו שוב ושוב ופניו התכרכמו מצער רב. היה זה מכתב בכתב ידה של מרת גליקא אשת רבי מאיר מהעיירה 'שקוד' שבמדינת זאמוט - ליטא. במכתב זה מודיעה הרבנית על מחלתו הקשה של בעלה, אלוף נעוריה, והיא מבקשת להודיע לבנה כי ראוי שישוּב לביתו כדי לעזור ולסייע בפרנסת המשפחה.

בנה היה זה מי שלימים נודע כהגאון רבי יוסף פיימר זצ"ל, המכונה בפי כל בהערצה ובערצה: רבי יוסלה סלוצקער. באותם הימים ישב על התורה ועל העבודה בהיכלה של ישיבת וולוז'ין עד שתפס את מקומו כאחד המיוחד מביני תלמידי הישיבה. מתמיד עצום היה, שוקד על משנתו ומשים לילות כימים בעמל התורה. גם מוח מבריק היה לו, והכל ידעו שעדין לגאון ולתפארת וכי עתיד הוא להתעלות ולצמוח לאילנא ברבא בכרם בית ישראל.

רבי חיים מוולוז'ין קורא במכתב את בקשת האמא האומללה וליבו נכמר. האמא מתארת לבנה את מצב המשפחה ברוכת הילדים ואת מחלתו הקשה של האבא שמונעת ממנו לצאת לעבודה כהרגלו ולהביא טרף לבניו. מחוסר ברירה, נאלצת האמא לבקש מהבן שישגור את הגמרא בוולוז'ין ויחזור לבית בשקוד בכדי להצילם מחרפת רעב.

בהחלטה איתנה לוקח רבי חיים את המכתב ומטמין אותו עמוק במגירת שולחנו, והוא אינו אומר כלום לבחור על המכתב ששלחה לו אמא. לאחר מכן לוקח רבי חיים כמה שטרות של כסף, עוטף אותן במספר עטיפות מחשש עינא בישא, ושולח את המעטפה לביתה של מרת גליקא, כדי

שיהיה לה לפרנסת הבית.

חולף חודש ואל שולחנו של רבי חיים הגיע מכתב נוסף בכתב ידה של האמא. הפעם היא מבשרת כי מצבו של האבא מתדרדר מאוד, כך ששובו של בנה נחוץ כבר משתי סיבות: גם כדי שיבוא להפרד מאביו מולידו בטרם עלותו לשיבה של מעלה וגם כדי לסייע בידה להביא לחם צר ומים לחץ לעוללים המבקשים. גם בזו הפעם מכניס רבי חיים את המכתב אל מגירת שולחנו ואין הוא אומר ולא כלום לבחור הממשיך לשקוד על תלמודו כרגיל. המכתב השלישי כבר הביא את הבשורה הקשה

המכתב ששינה את החלטתו של רבי חיים היה המכתב הבא בה האלמנה מנסה שוב לעזור את 'לב האבן' של בנה לבוא לעזרתה. היא מספרת לו במכתב הפרטי על פטירת בעלה ואבי ילדיה, התרגשה ובאה צרה נוראה על העיירה שקוד, וכל רחוב מגורי היהודים עלה בלהבות אש עצומות. השריפה הקשה כילתה את הבתים, ועתה, לא זו בלבד שאין לה ולילדיה קורת גג משל עצמם כדי להניח את ראשם, הנה גם אין מי שיכול לעזור ולסייע בידם, שהרי הכל טרודים בנוזקי השריפה.

האלמנה גערה בבנה נמרצות על חוסר האכפתיות ועל כך שלא זו בלבד שהוא אינו עושה כדבריה וחוזר לביתו, אין הוא אפילו מטריח את עצמו לענות על המכתבים. גם את המכתב הזה הטמין רבי חיים, ואצל הבחור המתמיד עולם כמנהגו נוהג. המכתב ששינה את החלטתו של רבי חיים היה המכתב הבא בה האלמנה מנסה שוב לעזור את 'לב האבן' של בנה לבוא לעזרתה. היא מספרת לו במכתב שבעוד שהיא עסוקה באבלה הפרטי על פטירת בעלה ואבי ילדיה, התרגשה ובאה צרה נוראה על העיירה שקוד, וכל רחוב מגורי היהודים עלה בלהבות אש עצומות. השריפה הקשה כילתה את הבתים, ועתה, לא זו בלבד שאין לה ולילדיה קורת גג משל עצמם כדי להניח את ראשם, הנה גם אין מי שיכול לעזור ולסייע בידם, שהרי הכל טרודים בנוזקי השריפה.

האלמנה מתודה בפני בנה שהיא כבר הספיקה להתחרט על מכתביה הקודמים. היא השלימה עם כך שבנה יושב ולומד בהתמדה, ואף הצטערה על כך שביקשה לעקור אותו מספסלי הישיבה. אולם עתה, היא סבורה, שהגיעו מים עד נפש. מצויה היא ללא בית וללא מזון, אלמנה סוערה היא ואין איש המתייצב לעזרתה. באין מנוס, מבקשת האם מבנה שירחם עליה ויבוא לתמוך בה.

התכופר רבי חיים וחיטט בעומקה של מגירתו עד שמצא את כל מכתביה של האמא, ומשהיו כולם בידו שלח לקרוא לבחור יוסף שייכנס לחדרו. בפנים חתומות הושיט רבי חיים לתלמידו את ערמת המכתבים והורה לו לקרוא בהם לפי סדר כתיבתם.

כבר במכתב הראשון החלו עיניו של הבחור יוסף פיימר לזלוג דמעות חמות, ובכיו הלך והתגבר ככל שקרא במכתבים ולמד על צערה ויגונה של אמא האומללה, על התאלמנותה הקשה ועל שריפת ביתה. יודע היה הבחור את ההלכה והוא ביקש לנהוג תיכף את דין שמועה רחוקה. הוא חלץ את נעליו והתיישב על הרצפה גועה בכבי תמרורים, עליו, על אביו ועל אמא, ועל אחיו...

לאחר שנגרע מעט מבכיו הסוער פתח הבחור ושאל את רבו הגדול שיושב מולו ומשתתף בצערו: ילמדנו רבינו את אשר אירע כאן. הנה מה שהעלמתם ממני את המכתבים הראשונים, מביין אנכי כי סברתם בזה הייתה שלא אנטוש את היכל הישיבה ואוכל להמשיך ללמוד כראוי, שהרי אין התורה מתקיימת אלא במי שעושה עצמו אכזרי על בני ביתו. אולם, אם כך היא דעתכם, מדוע את המכתב האחרון הראיתם לי יחד עם קודמיו? מה נשתנה המכתב האחרון שבעטיו החלטתם לגלות ולהביא לי את כל המכתבים.

נעמד רבי חיים ואמר לו בפנים רחמיאיות ואוהבות: דע לך בני כי זאת אשר רציתי שתדע עד כמה נחשבת תורתך בשמי מרומים עד שכדאי היה לו לשטן המשחית להחלות את אביך ולהשבת את מסחרו, להמיתו ולהותיר את אמך אלמנה ואת

על פטירתו של האבא לאחר סבל רב. במכתב מבקשת האלמנה הבוכיה כי בנה יבוא לשבת עמה את ימי השבעה ולחלוק עימה את אבלה הקשה. רבי חיים קרא את השורות הנוגות, דמעות ולגו מעיניו, אך את ההחלטה הוא לא שינה. גם מכתב זה כקודמיו נגנז במגירת השולחן ואילו הבחור המתמיד לא שמע כלום על האבלות אשר עליו היה לנהוג.

לאחר ימי השבעה כבר השתנה סגנון הכתיבה של האמא. האלמנה הכאובה כעסה על התעלמות בנה מכל אותם המכתבים שהריצה אליו. היא לא יכלה לשאת את העובדה כי בנה לא בא להפרד מאביו בטרם פטירתו ואף לא בא לשבת עמה שבעה. הפעם כבר היה תוכן הדברים טעון יותר.

אוצרות הפרשה

בספרו 'מרומי שדה': ולי נראה, דמשונה עבירה דביטול תורה מכל העבירות דאדם עומד עליהם שחטא ואשם בהם, מה שאין כן בביטול תורה שבדאי יש הרבה פעמים שבאמת אי אפשר לעסוק בתורה. ומשום הכי האדם רגיל לחשוב שלא ביטל כלל, כי מוכרח היה לכך. אבל כשרואה יסורים באים עליו יתלה בביטול תורה, שאע"ג שאינו מוצא את עצמו שביטל בעת שהיה צריך ללמוד, בכל זאת אולי לא היה חשובו יפה.

ובהטעמה נוספת כתב כך הגאון רבי יוסף חיים מבגדד, בעל 'בן איש חי', בספרו 'בן יהודע': ונראה לי בס"ד כי האדם אינו מחויב לעסוק כל היום בתורה, כי הרבה עשו כרבי שמעון בר יוחאי ולא עלתה בידם, אך צריך לקבוע לו שעות לעסק התורה ושאר שעות יעסוק במלאכתו להביא לחם ביתו, אבל זה העסק באמת אין שיעורו שוה אצל כל אדם, שיש אדם יספיק לו לצורך פרנסתו עסק שתי שעות, ויש ארבע, ויש יותר, אך כל אדם צריך לשער כפי אומד דעתו כמה שעות ביום יספיקו לו לצורך פרנסתו ויעסוק בהם, ואפשר שהוא טועה באומד זה שיעשה אומד שעה או חצי שעה יותר ממה שצריך, והוא אינו מרגיש בזה, לכך אם פשפש ולא מוצא יתלה בביטול תורה, כי יאמר ודאי טעיתי באומד ואני עוסק שעה או חצי שעה יותר ממה שצריך לי, ונמצא אני בטלתי עסק התורה בהם שלא לצורך.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

'נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'". פשפש ולא מצא - יתלה בבטול תורה, שנאמר 'אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו'.

והוסיף רבינו האור החיים הקדוש והביא את קושיית האחרונים בדברי הגמרא: הלא ביטול תורה עוון גדול הוא, ומה שייד לומר שאותו אדם שייסורים באים עליו פשפש ולא מצא את עוון זה, עד שצריכים להודיעו כי זו סיבת היסורים.

ותירץ רבינו, שעוון ביטול תורה קשה לאדם לשערו, שהרי אין שיעור על חובת לימוד התורה ואין הוא בן חורין להבטל ממנה כלל, והיינו שאמרו שגם אם דומה לו לאדם שעסק בתורה כראוי הרי שהייסורים באים עליו ללמדו כי לא כן הוא הדבר אלא שהיה לו ללמוד יותר מכך.

וכלשונו הזהב של רבינו: ויישוב הדבר הוא, לפי שאין שיעור למה שצריך בעסק התורה כאומרם (אבות פ"ב מט"ז) ואין אתה בן חורין להבטל ממנה, והגם שיראה בעיני אדם שעסק, כשיראה יסורין באים עליו באין עון ידע כי כמו שראוי לו לעשות לא עשה ועל זה ענשוהו.

וכן כתב רבינו המבי"ט בספרו 'בית אלוקים' (שער התשובה פ"ט): ואולי וקרב לודאי שלא קיים בכל יום מצות תורה ביום ובלילה ובטל מקצתם, ויש לו חטא בזה, ומפני שהוא ענין תמיד כי אפילו הצדיק הגמור אינו יכול לעמוד עליו לעולם, לזה אמר יתלה בביטול תורה, כי הוא קרוב שהוא מבטל איזו שעה ביום ולכן באו עליו היסורים.

וכיוצא בזה כתב לימים הגאון הנצי"ב מוולוז'ין

אחיך יתומים, ולא זו בלבד אלא שנכון היה לשרוף את ביתכם ואף את כל בתי היהודים שבעיירה, ובלבד, שאתה הבחור המתמיד תפסיק מלימודיך! כמה הרס וחורבן עשה השטן בתחבולותיו וברצונו לעקרק מספר התורה! עד כדי כך היא יקרה תורתך כלפי שמיא, שאת כל זה הסכים השטן וסבר שראוי לעשות בכדי לגרום לך ביטול תורה.

והיו דורשי רשומות מצינים שסיפור נורא זה הוא אשר עומד מאחורי הדברים אותם כתב הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ ראש ישיבת כנסת בית יצחק בקמניץ ומחבר ספרי 'ברכת שמואל', לתלמידו הגאון רבי שלמה היימן, לימים ראש ישיבת תורה ודעת בניו יורק: "ידוע מה שאמר רבנו הגאון האמיתי החסיד רשכבה"ג קש"ת רבנו חיים זצוקלה"ה מוולוז'ין, שבכוחו של היצר הרע להעלות עיר שלמה על מוקד השריפה, בשביל לבטל אחד מן המצוינים מן התורה".

על הפסוקים (דברים כב יג-יח): 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ וְשָׁנְאָהּ. וְשֵׁם לָהּ עֲלִילַת דְּבָרִים וְהוֹצֵא עָלֶיהָ שֵׁם רָע... וְלָקַחוּ זָקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָאִשׁ וְיִסְרוּ אֹתָהּ, מִפְּרֵשׁ רִבְיִנוּ הָאֹרֶז הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ שֵׁשׁ כָּאֵן תּוֹכַחַת מוֹסֵר עַל אוֹתָם הָאֲנָשִׁים הַמַּתְבַּטְלִים מְלִימוֹד הַתּוֹרָה בְּעִלְלוֹת דְּבָרִים וּבִתּוֹאנוֹת שׁוּא, שְׁעֵתִיד הַקְּבִ"ה לַתּוֹבֵעַ עֲלֻבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה, וְלִהְיוֹתָם בִּיסוּרִים, כְּמוֹ שֶׁשֵּׁנִינוּ (בְּרֻכּוֹת ה.'): אִמֵּר רַבָּא וְאִיתִימָא רַב חֲסַדָּא: אִם רֹוֵאָה אָדָם שִׁיטוּרִין בְּאִין עֲלִיו - יִפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׁיו, שְׁנֵאמַר

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הכלום

האוצר עומד לרשות עם החיובים מרחוק... רצוננו להביא את האוצר אל כלל בני ישראל... רצוננו להביא את האוצר אל כלל בני ישראל...

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

היו לו רק אלף דולר בגמר סעודת התנאים, למי יתנם, לשדכן או לבעל האולם | אבידות השכיחות בזמן הזה | נתחלפו לו בגדים במכבסה | האם נענשים על ביטול כל מצות עשה בעידנא דריתחא

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

כתב שהיא גמרא מפורשת בכבא מציעא (דף קי - קיא) והלכה פסוקה בשו"ע (חו"מ סימן שלט ס"ז) שהשולח שליח לשכור לו פועלים, ואמר השליח שכרכם על בעל הבית, שניהם אינם עוברים 'בבל תלין', ובעל הבית עובר רק משום 'אל תאמר לרעך לך ושוב' אם יש לו ומתכוון לדחותם, הרי שאף שבעל הבית היה חפץ בפועלים אלו ושלה שליח לשוכרם, אינו עובר, כל שכן כשהפועל הגיע מעצמו לבעל הבית שאינו עובר.

עוד כתב שם מו"ח זצוק"ל, שאפילו כשמינו אותו לשדכן, אם לא התנו בפירוש שישלם לו מיד לאחר התנאים, וגם אין מנהג באותו מקום מתי לשלם, אינו חייב לשלם אלא לאחר הנישואין, וכפשטות דברי התרומות הדשן (סימן כה) והרמ"א (סוף סימן קפה), שכתבו שחיוב התשלום הוא רק לאחר הנישואין ולא חילקו בין סוגי השדכנים, הרי שגם לשדכן שהוא פועל, אינו חייב לשלם אלא לאחר הנישואין במקום שאין מנהג.

ולפי זה יש לשלם לבעל האולם קודם שמשלם לשדכן, כי יש פוסקים הסוברים שגם על שכירות קרקע עוברים משום בל תלין, אם אינו משלם ביומו, וכתב הקצוה"ח (סימן שלט ס"א) שכיון שהוא איסור דאורייתא, יש להחמיר בזה, משא"כ לשדכן אין בזה משום בל תלין, ובמקום שאין מנהג, חיוב התשלומין הוא רק לאחר הנישואין.

לבנם, ודין השדכן הזה כפועל, ולשדכן כזה יש לשלם ביומו, אמנם יש שדכן שבס"ד עלה ברעיונו שידוך, והוא מיוזמתו מציע זאת להורים, בזה כתב הגר"א (חו"מ סימן פז ס"ק קיז) שאין דינו כפועל, אלא דינו כיוורד לשדה חבירו שלא ברשות בשדה העשויה ליטע, שחייבים לשלם לו, לפי האומדן שאדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה, אך אין דינו כפועל.

ובשו"ת הליכות ישראל (סימן א) האריך להוכיח שבשדכן כזה שדינו כיוורד, אין החיוב של ביומו תתן שכרו, כיון שלא שכרו, ומו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (מכתב בתחילת הספר)

היו לו רק אלף דולר בגמר סעודת התנאים, למי יתנם, לשדכן או לבעל האולם

שאלה: ראובן כל חייו השקיע בחינוך בניו ובנותיו, כמו שאמר הקדוש ברוך הוא על אברהם 'כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו', שהאבה של הקדוש ברוך הוא לאברהם היא על הנחלת מורשתו לדורות הבאים, ואכן חפץ ה' בידו הצליח, ובתו גדלה לשם ולתפארת, וכשבגרה השדכנים רדפו אחריו, עד שאחד השדכנים הצליח לגמור שידוך למזל טוב עם בחור מבחירי הישיבות.

ההורים עשו את השידוך ביחד עם סעודת התנאים באולם, בגמר התנאים הגיע בעל האולם לבקש את כספו, וגם השדכן עמד שם בעינים כלות ומצפה על שכרו, אך התבייש לבקש, וראובן הרגיש שהשדכן מאד מאד היה שמח לקבל כעת את שכרו.

ראובן עומד נבוך, יש לו בכיס רק אלף דולר למי יתנו לבעל האולם, או לשדכן?

תשובה: יש שני מיני שדכנים, שדכן שההורים הגיעו אליו ובקשו ממנו שיחפש שידוך

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיינברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א

בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

אבידות השכיחות בזמן הזה

שאלה: רבים שואלים כדת מה לעשות במציאות השכיחות בזמן הזה, דהלא אנו חיים בחברה הברוכה בשפע רב, והחסיד שעיניו למטה מוצא יום יום דברים רבים מעוטי ערך, חלקם יש בהם סימן אבל בפועל אין הבעלים באים לדרוש את שלהם, ונמצא כל הבית כולו מלא אבידות.

תשובה: ובאמת נראה דאין כל צורך להחזיק מציאות אלה לנצח נצחים, ונבאר. הנה מבואר בב"מ כט, ב דהמוצא תפילין ברה"י שם דמיהן ומניהן לאלתר, והקשו מאי שנא מספרים שגוללן אחת לשלשים יום ואינו לוקחם לעצמו, ותרצו "תפילין בי בר חבו מישכח שכיחי ספרים לא שכיחי", ולא נתבאר שם בדברי הראשונים מה הפירוש שם דמיהן ומניהן, אך בדף כ"ח ע"ב במצא דבר שאוכל ועושה שגם שם אמרו שם דמיהן ומניהן נחלקו הראשונים, לדעת רש"י מוכרן ומניה דמיהן אך הרא"ש בסימן ט"ז כתב שיכול לקחתן לעצמו וכך כתב שם גם לגבי תפילין ע"ש.

והרמב"ם בפ"ג הי"ד מאבידה ומציאה כתב "מצא תפילין שם דמיהן ומניהן עליו שדבר מצוי הוא ביד הכל ואין עשויין אלא למצוותו בלבד", והסמ"ע בסימן רס"ז ס"ק ל' פירש דרק בתפילין יכול להניחן משום דניח"ל לאיניש שיעשו מצוה בממונו ולא בדברים אחרים, וכך דקדק הקרבן נתנאל מדברי הרא"ש בסימן י"ח ע"ש.

אך הטור והשו"ע שם סעיף כ"א כתב דכיון דשכיח לקנות שם דמיהן ומניהן עליו, והשמיטו את מש"כ הרמב"ם משום שאינם עשויים אלא למצוותו, ומבואר בדבריהם דכל דבר שאפשר לקנותו בקל אף שיש בו סימן אם הבעלים לא באו בעקבות ההכרזה יכול לקחתם לעצמו ושם דמיהם, ולא תפילין בלבד.

ונראה דבזמן הזה כמעט כל חפץ וכל דבר הוי כתפילין דמשכח שכיחי, ואין לבעלים קפידא לקבל דוקא את שלהם, ולכן נראה דספרים, עטים, מגבות, כדורים, משחקי ילדים וכדו' חפצים שונים שדרך למוצאן שאם לא באו הבעלים, ירשום את הערך המשוער ויכול לקחתן לעצמו.

וע"ע באגרות משה (חושן משפט ח"ב סימן מ"ה אות ד') דבכל אבידה שדינה יהא מונח אם הבעלים לא באו ירשום על פנקסו את שווי האבידה ויכול להשתמש בו ע"ש, ולכאורה צ"ע בדבריו דבאמת צריך להבחין בזה בין דברים שקל לקנותם לדברים אחרים. כנ"ל.

וראיתי בשו"ת חת"ס (חושן משפט סימן קכ"ב) לגבי משרתת שהשאירה ביד בעל הבית תכשיטים

וטליתו של ראובן נשאר תחת ידו ועכשיו מתכוין הוא לתתו לשמעון, ובכה"ג מותר לשמעון לקבלו דהלא מה איכפת לו לראובן הלא הוא קיבל כסף תמורת טליתו וניח"ל שהאומן יתן את טליתו לכל מי שירצה.

אבל כשאין מקום לתלות במכר, אסור לשמעון להשתמש בטלית שאינו שלו שנמסר לו ע"י האומן כמבואר שם. ולכאורה ה"ה בני"ד, דהלא בזמנינו אין מכבסות עוסקות כלל במכירת בגדים ופשוט שחולצה זו נתחלפה באחרת ודינה כדין כלים שנתחלפו בבית המשתה ואצל כובסת דמבואר שם בשו"ע וברמ"א שאסור להשתמש בהם.

והנה בערוך השלחן שם ס"ב כתב דנהגו במקומות שיש בהם קיבוץ גדול של אנשים שמחליפים המנעלים העליונים (מסתמא כונתו לכעין קאלאשין המכסים את הנעלים להגן עליהם מן הגשם והשלג) ואינם מקפידין על זה כלל עד שימצאו זה את זה וכל אחד יקח את שלו.

ופשוט דאין זה מנהג מקומותינו, דהמציאות מוכיחה שרוצה אדם בקב שלו ובודאי מקפידין לקחת כל אחד את שלו ואינו מרוצה בשל חבירו, ובפרט בפרטי הלבוש, דיש רבים הנגעים מבגדי חבריהם ללובשם.

אך מטעם אחר נלענ"ד דיש להקל בהלכה זו, דאנן סהדי דמי שהגיע לידו בגד או כלי שאינו שלו בודאי שם זאת אל לבו ואף חמור ידע אבוס בעליו, והמציאות ברורה דרובא דאיניש ישימו לב תיכף באינו שלהם, ואם עבר זמן מסויים ופלוני לא חזר לבית המשתה או לבית המרחץ או לאומן וכדומה לבקש את שלו תלינן דמסתמא ניחא ליה להשתמש בשל אחרים ולתת לאחרים לקחת את שלו.

ואף שדברינו מנוגדים לדברי הגמ', הרמב"ם והשו"ע אין בכך כל פירא, דיש ושינוי בדפוסים החיים גורר אחריו שינוי בהלכה הפסוקה, וכך נראה גם בהלכות נוספות שבדיני השבת אבידה ואכמ"ל.

וראיתי תנא דמסייע לי בכסף הקדשים להגה"ק מבוטשאטש שם בחשן משפט דמבקום צער גדול יש להקל במי שנתחלפו לו מנעליו בבית המרחץ ויצטרך ללכת יחף עד ביתו, וכל כה"ג יש להקל ולתלות שהבעלים הכירו שאין מה שבידם שלהם וניחא להם שישתמש זה בשלהם. הרי דנקט דמעיקר הדין יש להקל בזה במקום צער. ולענ"ד יש להקל אף שלא במקום צער גדול כמבואר.

והנה הט"ז חלק שם על עיקר הלכה זו וכתב דכיון שמסתמא נתיאשו הבעלים מותר למי שהוחלפו כליו להשתמש בהם. ועד כאן לא כתב המרדכי דאסור להשתמש בכלים שהוחלפו אלא כאשר הבעלים מרדפין אחריהם וכמ"ש המרדכי

ונעלמו עקבותיה, שכתב דכיון דמשכח שכיחי לקנותם הוי כמו תפילין דבי בר חבו, ולמעשה כתב שירשום בפנקס הקהל שמצא תכשיטים שכך וכך שוים, ויתחייב לשלם שכר שימוש ופחת לבעלת הנזמים אם תחזור, ואז מותר לקחתם לעצמה, דאנן סהדי דבכה"ג ניח"ל לבעלים ע"ש.

וכך נראה למעשה ברוב המציאות השכיחות בזמנינו.

אך נראה דדוקא בתפילין שבזמניהם שכיח היה לקנותן, יש להחמיר בזמננו, ומצוי עד מאד שיש בהם קפידא אם מחמת הסופר המהודר, אם מחמת חומרות שונות בעשיית הבתים וכדו', וכך גם בספרים עתיקים שקשה לשער שוים ולפעמים יש בהם ערך רגשי כמו ספרים שעברו בירושה וכדו'.

נתחלפו לו בגדים במכבסה

שאלה: מי שמסר חולצות לניקוי יבש וכאשר קיבל בחזרה את החולצות שם אל לבו שאחת החולצות אינה שלו וכפי הנראה בעלי המכבסה החליפו חולצה זו בחולצה של אדם אחר. כאשר פנה אל בעלי המכבסה אמרו לו שאף אחד לא פנה בטענה דומה ואין הם ערים כלל לחילופין.

נפשו בשאלתו האם מותר לו להשתמש בחולצה זו, או שמא כיון שברור לו דחולצה זו לא שלו היא אסור לו להשתמש בה כמו שאסור לו להשתמש בכל אבידה שתחת ידו.

תשובה: הנה מבואר בחושן משפט סימן קל"ז לגבי כלים שנתחלפו לו בבית האומן דאסור לו להשתמש בהן ומקור הסוגיא בב"ב מ"ו ע"א. ושם אמרו דבאומן שאמר לו הא לך טלית מותר לו להשתמש בו דתלינן שראובן מסר לו טלית למכור ובטעות מכר ללוקח טליתו של שמעון

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

לכובסת לחקור ולדרוש ולבקש את שלו, מסתמא ניח"ל להשתמש במה שהגיע לידו ושפלוני אלמוני ישתמש בשלו.

וראיתי בדברי גדולי הזמן שדנו בשאלות דומות לני"ד, עיין אגרות משה אורח חיים חלק ה' סימן ט', במנחת יצחק ח"ג סימן י"ז, ויבלח"ט בשבט הלוי ח"ו סימן רל"ח ובפתחי חשן הלכות אבידה ומציאה עמוד רצ"א שכתבו כל אחד בדרכו ובסגנונו להקל בשאלה זו. וכך ראיתי גם בספר משפט האבידה בשם מרנן הגרש"ז אורבך ויבלח"ט הגרי"ש אלישיב, ואני את הנראה לענ"ד כתבתי.

כך נלענ"ד בהלכתא דא.

(או כל אומן) הרי היא כשומר לבעלים ולא מהני יאוש במה שבידו.

וכדי ליישב את דברי הט"ז אפשר דאין כונתו לדין יאוש אלא למעין הקנאה דתלינן דהבעלים השלימו עם אובדן הסדין שלהם והכובסת מסתמא סילקה אותם בדבר אחר וממילא יש זכות לכובסת לתת את הסדין הזה לאחרים, וזה כונתו במש"כ דמסתמא סילקה אותם בדבר אחד. ואין כונתו לטעם נוסף אלא דמסתמא נסתלק בעל הסדין והסכים לוותר על שלו.

וכעין זה נראה להלכה כמבואר לעיל. דבזה"ז יש להניח דבדאי מי שהגיע לידו בגד שאינו שלו ודאי שם זאת אל לבו, וכיון שלא בא לאומן או

בלשונו דהבעלים מרדפין אחר הכובסת לבקש את הסדין שלהם, אבל כשנתיאשו הבעלים מותר להשתמש בכליהם.

והקצות ס"ק ב' תמה עליו דהלא שינוי רשות ואח"כ יאוש לא מהני דבאיסורא אתי לידיה וכך נמי בני"ד. והנתיבות בס"ק ב' כתב לפרש את דברי הט"ז דהיאכא שנראה שנתיאשו הבעלים לפני שהכלים הגיעו לידי מי שהגיעו לידו ועודם ביד הכובסת, בכה"ג זכה בייאוש עי"ש.

ועדיין יש לעיין בזה לפי מש"כ הרמב"ן במלחמות ב"מ דף כ"ו דכיון דשומר ידו כיד הבעלים לא מהני יאוש במה שנמצא ביד השומר דהוי יאוש ברשותו, וא"כ ה"ה בני"ד דהכובסת

הגאון רבי יעקב גרינוואלד שליט"א
רב ביהמ"ד בעלזא "זכרון רפאל" בני ברק
וחבר הביד"צ דקהל 'מחזיקי הדת' באר"י

שיאנו קונה לעצמו בגד עם ארבע כנפות כדי להתחייב בציצית, על זה אין מענישין אלא בעידן ריתחא.

[ומבואר מדבריהם, שאף בציצית, שאין חובת גברא ללבוש בגד שיש בו ארבע כנפות ולהטיל בו ציצית, מכל מקום יש לו לעשות בגד מארבע כנפות ולתלות בה ציצית, ואף נענש בעידן ריתחא אם אינו עושה כן. וראה בבאיור הלכה (סי' קכח ד"ה או; שם ד"ה אינם) שכתב, שהוא הדין לכהן היוצא חוצה לפני שנתייבב בנשיאת כפים, שהוא עובר על: 'ויראת מאלקיך' (ויקרא יט, לג), ואף על פי שיצא לפני שהגיע זמן החיוב. וכונתו על פי מה שאמרו בקידושין (לג, א) לגבי קימה בפני חכם: 'יכול

יעצים עיניו מקמי דלימטיה זמן חיובא, דכי מטא זמן חיובא הא לא חזי ליה דקאים מקמיה, תלמוד לומר תקום ויראתי'].

אמנם ראה ביד מלאכי (כללי העי"ן אות תתקיד), שגם כן נקט בפשיטות כדעת האור החיים, שכונת הגמ' היא שאין נענשים על כל מצוות עשה, שלא מצאנו שום עונש למי שעבר על עשה ולא קיימו, כדמוכח ממעשה דרב קטינא שאין מענישים על עשה אלא בעידן ריתחא, עיין שם. ומה שהוכיחו התוספות מזה שכופין אותו עד שתצא נפשו, יש לומר בפשיטות ששם מדובר קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיימו, וכפי שפירש רש"י (כתובות שם ד"ה מכין), בזה כופין אותו כדי שיקיים העשה, אבל אחר שעבר וביטל העשה לא מצינו שמענישין אותו

הוא על מצות לא תעשה, כי זה יחבול בנפש וכו', אבל מצות עשה הם השגת הטוב כשהיה, ובהעדרם אין עונש, זולת על פרטים ידועים כגון פסח ומילה. עיין שם מה שמפרש בזה את לשון הכתוב שם.

אולם התוספות (מנחות מא, א ד"ה ענשיתו) כתבו, שרק במצות ציצית מענישין רק בעידן ריתחא, שהרי אין מחייבין אדם לקנות ציצית כדי שיקיים המצוה, אבל בשאר מצוות עשה, מענישין אף שלא בעידן ריתחא, שהרי אפילו בית דין של מטה מכין אותו עד שתצא נפשו (כתובות פו, ב ועוד), וכל שכן שמענישין על זה בבית דין של מעלה. מבואר בדעתם שלא כדברי האור החיים, אלא שמענישין אף על העדר קיום מצות עשה, ורק בציצית שאינו עובר על עשה ממש, אלא

האם נענשים על ביטול כל מצות עשה בעידן דריתחא

שאלה: מה שאמרינן שבעידן דריתחא נענשין על ביטול מצות עשה, זה אמור רק בביטול מצות ציצית או גם בשאר מצות עשה?

תשובה: איתא במנחות (מא, א): 'מלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא (היינו שלא היה לו ציצית), אמר ליה, קטינא קטינא, סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא, ציצית של תכלת מה תהא עליה. אמר ליה בזמן דאיכא ריתחא ענשין'. מבואר בגמרא שאין מענישין על מצות ציצית אלא בזמן ריתחא.

ולכאורה הוא מקור לכל מצות עשה, שאין עונש בהעדר קיום מצות עשה אלא בעידן ריתחא. וכן כתב האור החיים הק' (שמות כ, א), שמעובדא דרב קטינא במנחות מוכח: 'שעל עשה לא יענוש הכתוב' רק בעידן ריתחא. אלא שהוסף לומר, שעל העשין שבעשרת הדברות, כגון כיבוד אב ואם וזכור את יום השבת לקדשו, נענשים עליהם אף שלא בעידן ריתחא. ובוה מפרש את הפסוק (שם): 'וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, שבעשרת הדברות כתובה מדת 'אלקים', שהיא דין ועונש, על 'כל' הדברים, בין על עשה ובין על לא תעשה.

וראה מה שכתב האור החיים עוד במקום אחר (פר' שמות ג, ה) לבאר: 'כי בכל התורה כולה גילה ה' דעת ורצונו, כי עיקר הקפדתו ומוסרו

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא בתרא דף פב-פח

אך סיים וכתב שלמסקנא בסוגיין שהשמש אדומה היא, אין חילוק בין בבקר לשאר היום, ולכן להלכה אין חילוק בזה.

קופת צדקה שאין המוסד בא לגבותה

בגמ': דא"ר אבהו א"ר יוחנן כליו של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניחו. (בבא בתרא פה, א.)

בסוגיין מבואר שכליו של אדם כל מקום שיש לו רשות להניחו קנה לו, עפ"י כתב בשו"ת מאמר מרדכי (איטינגא, סי' טו) שקופת רמבעה"נ מא"י קונה להם הקופות, והוא כבא ליד גבאי וזכו בהם עניי א"י.

בנידון זה האריכו הפוסקים אודות כספים הנמצאים בקופות צדקה שמשמיימים בבתיים, האם מקבלי הקופות בביתם מחוייבים לחזר אחר אותם המוסדות לתת להם הכספים שנתמלאו, ומה הדין כשנאבדו כספי הצדקה מהקופה.

והנה בשו"ת אבני נור (יו"ד סי' רצג) דן אודות שופר של צדקה של רמבעה"נ ז"ל שנגנב מה שבתוכה, והעלה שזה פשוט שאם לא קיבלו תחילה על עצמם לתת צדקה, ולא היה רק הפרשה לשופר הרי זה כאומר הרי זו עולה ואינו חייב באחריות. ורק באופן שקיבלו על עצמם תחילה לתת צדקה ואח"כ הפרישו והשליכו בשופר, על זה יש לדון אם נחשב כאומר הרי עלי עולה וחייב באחריות, ותולה את הדבר אם הקופות נחשבים כחצר או ככליו של העניינים וקנו המעות, שאז מכיון שזה כבא כבר ליד עניינים נפטר מאחריות, או אפשר שאף שהניח בקופה עדיין לא קנו העניינים ע"י וממילא חייב באחריות. ומביא שנחלקו בדבר זה גדולי הדורות.

ועוד מצדד לומר שאפילו אם נאמר שאין העניינים קונים ע"י השופר, מ"מ ל"ל שהנודרים לא קיבלו עליהם רק להניח בשופר, ומה שעליהם מוטל דהיינו להניח בשופר כבר עשו ואין עוד אחריות עליהם, ומסתמא קיבלו עליהם כמו

שאסור לקרות ק"ש מספק בתורת חוב, והוכיח כן ממה שאמרו בסוגיין לענין קריאת פרשת ביכורים משום שנראה כשקר. ובשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' ל אות ג) כתב שהוא הדין לענין ספק ברכה, שאסור לומר בריך רחמנא מלכא דעלמא, ואע"ג שרשאי לומר בחנם, מ"מ בתורת ברכה אסור ודלא כהגאון בעל פרי תבואה (סי' טו).

מצה שנאפתה בחמה

בגמ': אמר רב פפא מדקתני לבנה ש"מ האי שמשא סומקתי היא תדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא קא חזינן כוליה יומא נהוריין הוא דלא ברי וכו' (בבא בתרא פד, א.)

בתוספתא (פסחים פ"ב ה"א) ובירושלמי (חלה פ"א מ"ג) מבואר שאין יוצאין ידי חובת מצה בסופגנין שנעשו בחמה.

בדרך אמונה (בכורים פ"ו ה"ב ביאה"ל ד"ה ליבשה) כתב לקשות מדברי הגמ' (פסחים קטז:), מצה זו שאנו אוכלין על שום שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ, שנאמר (שמות יב לט) 'ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות'. ובתרגום יונתן מבואר שביציאת מצרים בצקם נאפה על ראשיהן מהחמה, ולפי דברי התוספתא והירושלמי הלא במצה כזו אין יוצאים כלל ידי חובתו כיון שאין שמה לחם.

וכתב ליישב, עפ"י מה שאמרו בשבת (קלט.) המבשל בחמה או בחמי חמה פטור, אך המבשל בחמי טבריא חייב, משום שהם נקראים חמי האור כיון שהם עוברים על פתח הגהנם, ומבואר שפתח הגהנם הוא אור ממש. ובסוגיין אמרו שהשמש באמת לבנה היא, ומחמת שבבוקר היא חולפת בפתח הגהנם היא אדומה, והנה יציאת מצרים היה מיד בבקר (עיי' ברכות ט.) וא"כ י"ל שהתרגום יהונתן סובר כן, ולכן בבקר השמש חמה ושורפת מחום הגהנים שעברה על פתחו, וזה נקרא אש ממש נמצא שהמצות נאפו מהאור ממש, ולפי"ז יוצא לדינא שהנאפה בחמה בבקר כשר למצה.

אמירת י"ג מידות ביחידות בטעמים

בגמ': א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא (בבא בתרא פב, א.)

בטור (או"ח סי' תקסה) כתב בשם רב נתן, שאין מנהג ליחיד המתענה לומר י"ג מדות, ואיני יודע מה חשש יש בדבר, שהרי אינו אלא כקורא בתורה שהרי לא אמרו חכמים אלא כל דבר שבקדושה כגון קדיש וקדושה וברכו.

בשו"ע (שם ס"ב) כתב החמבר, אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות דרך תפלה ובקשת רחמים, משום שדבר שבקדושה הם, אבל אם בא לאומרם דרך קריאה בעלמא, אומרם.

בביאור הגר"א (שם) כתב מקור לכך שדרך קריאה מותר לאומרם, ממה שאמרו בסוגיין מכדי פסוקים נינהו לקרי, הרי שאם הם פסוקים בעלמא מותר לקרותם.

במשנה ברורה (ס"ק יב) כתב לבאר, שדרך קריאה היינו בניגון ובטעמים.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' כא) כתב, בדבר י"ג מדות ביחיד, העיקר שיאמר כל הפסוק עד רבעים, וגם דוקא בלא ניגון של תחנונים אלא כלומד בתורה, שאם דרכו בקריאת פסוקי התורה בטעמים בניגון הרגיל, צריך לומר בניגון ההוא, ואם כשלומד פסוקי התורה קורא אותם בניגון אחר שיותר נקל לפניו, רשאי לקרוא בניגון של הלמוד פסוקים שהורגל, שלא יראה כמתפלל.

אמירת הפיוט אומר בשבחין כשאינו מסדר שולחנו עפ"י קבלה

בגמ': א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא (בבא בתרא פב, א.)

בשו"ת תורה לשמה (סי' פ) כתב, בדבר המנהג לומר בליל שבת בעת הקידוש פיוט אומר בשבחין שנתייחד מפי הרב הגדול רבנו האר"י זלה"ה, ולפעמים אי אפשר להניח השולחן בצפון ומנורה בדרום אלא להיפך, וגם לא ימצא הדס, ונסתפקנו באופן זה אם נוכל לומר פסוק 'אסדר לדרומא מנרתא דסתימא וכו', וכן בחמרא גו כסא ומדאני אסא, שהרי זה שקר אם לא סידרנו את מנורה בדרום, וכן לא הנחנו הדסים על השולחן.

לפשוט ספק זה הוכיח הבן איש חי ממה שאמרו בסוגיין על ספק ביכורים שלא יאמר את הוידוי, ואף שאינו אומר אלא פסוקים, מ"מ הרי זה נראה כשקר שאומר שנצטוו להביא ביכורים ובאמת לא נצטווה, ולכן כתב, אם זה האומר אינו מסדר שולחנו ונרותיו כמו סדר הנזכר בפיוט הנזכר, וגם אין לו הדס, נראה שלא יאמר כן משום שנראה כשקר, ומ"מ אין צריך לדלג כל הפסוק ורק לא יאמר מלת 'אסדר' שמשמעותה שלה על עצמו, אלא יאמר אסדרו לדרומא, ויכוין בזה על ישראל שבלילה הזאת כך הם מסדרין, השולחן לדרום והמנורה לצפון ומכנינים היין בכוס ומביאים הדס. [ועיי' בחוות דעת (יו"ד דיני סי' ס) שכתב

נכנס לחנות לקנות ושבר כלי

בגמ': אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקר ונאנס בידו חייב, והני מילי הוא דקיצו דמיה. (פח, א).

בשו"ת משנה הלכות (חי"ד סי' רטז) נשאל בדבר מי שנכנס לחנות ולקח חפץ לקנותו, וקודם ששילם נשבר החפץ, אם חייב לשלם או לא.

בתשובתו הביא את דברי הגמ' בסוגיין, אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקר ונאנס בידו חייב, והני מילי הוא דקיצו דמיה. ואת דברי הרמב"ם (מכירה פ"ד הי"ד) והשו"ע (חו"מ סי' ר ס"א) שחילקו בין חפץ שחביב על הלוקח שאז כשנטלוו הרי הוא כזכה בו ואין המוכר יכול לחזור בו, ולכן חייב אם נאנס בידו, לבין חפץ שהמוכר קץ בו והוא מבקש ורודף למכרו, שבזה הרי הוא ברשות המוכר עד שיפסוק הדמים ויגביהו הלוקח אחר שפסק.

אך כתב שחילוקים אלו שייכים רק באופן שנכנס לחנות ולקח כלי, ואין לו דמים קצובים כלל ועדיין לא שאל על מחירו, ורק הולך כמו שהולכים מחנות לחנות לבקר ולעיין, ונשבר שאז אין חייב לשלם, אבל הנכנס לחנות שהמחירים קצובים, כרוב חנויות בזמנינו שעל כל כלי יש פתק ומחירו קצוב עליו, בזה מיד שהלוקח רוצה בו ומגביהו לבדוק כבר נכנס ברשותו ואין המוכר יכול לחזור בו.

ומכל מקום סיים וכתב, שבאופן שכבר הסכים בדעתו ללקחו רק שקודם ששילם נפל מידו ונשבר, לכאורה פשוט שחייב לשלם לכו"ע שהרי כבר נקבע השער ולקחו ע"מ לקנותו, ואז הרי אין המוכר יכול לחזור בו.

בידו) ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר שבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנווני חייב רבי יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו (בבא בתרא פז, ב).

בשו"ת אמרי יוסר (חי"ב סי' קיב) נשאל, בדבר אשה אחת שלחה בנה הקטן שהגיע לעונת הפעוטות לתבוע חוב מאיזה איש שהיה חייב לה, ונתן לקטן ואבדו ממנו, ותובעת האשה שישלם האיש חובו כי לא היה לו למסור לקטן.

וכתב שאף שהדין פשוט בשו"ע (חו"מ סי' קפח ס"ב) שחייב לשלם כיון שלא היה לו לשלוח ביד קטן, מכל מקום בזמנינו שהמנהג פשוט ששולחים ביד קטן רשאים לתבוע החוב. ובדאי אם המנהג פשוט שם, יש להורות כן. כי המנהג עיקר גדול בדיני ממונות בכל מקום. וכמובן צריך לברר אם המנהג כן ברור.

אבל בנידון דידן שהאשה אומרת כי כוונתה בעת שליחת הקטן היה באמת שיתן לו החוב וגם לא רצתה כלל לתבועו לדין רק אנשים אמרו לה כי עפ"י דין צריך להחזיר, וא"כ יש לדון כיון דבאמת לשדורה לה שדרה מותר לשלוח בידו. שר"י ורבנן נחלקו (בסוגיין) אם המשלח פטור או חייב על החפץ ששלח ביד הקטן, ואנן קיי"ל כרבנן, אך כל זה כשהשולח את הקטן מודה שלא שלח בשביל שישלחו עמו, אבל בנידון זה שמודה האשה דלשדוריה שדרה, גם לרבנן פטור.

ובפרט שהמנהג כן לשלוח ביד קטן כזה כשבתבוע נראה שאין לחייב את הלוח לשלם מעות אחרים אף כשאין המנהג ברור.

שהמנהג הוא להניח בשופר והגזברים באים ולוקחים, ואין עליהם חיוב להשיב להם. אמנם שוב כתב שיש עדיין לפקפק ולומר שודאי היה כוונתם להתחייב שיבא ליד גזבר, שאל"כ לא יהיה זה קבלת מצוה גמורה ולא יקיימו המצוה בשלימותה, אם לא יהיה חיוב עליהם שיהיה העניינים קונים אותן, וכ"ש שיש לומר שבצדקה אם אין מקבל עליו רק ההפרשה לא חל עליו חיוב כלל. ודווקא כשאומר הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה שפי' בקצוה"ח (סי' רג) שלא קיבל עליו רק חיוב ההפרשה, היינו משום שעולה בהפרשה לבד נעשה ממון גבוה והרי קיבל עליו לתת להקדש ובאמת בהפרשה לבד כבר נתן, משא"כ בקיבל עליו הפרשה לעניינים ולא קיבל עליו לתת לעני, בהפרשה לבד לא נעשה ממונם ולא קיים מצות צדקה.

והוסיף שאמנם י"ל שלעולם כוונתם היתה לחייב עצמם רק בהפרשה לשופר ולהקנות להעניינים בהפרשה זו ע"י השופר, וכאשר היה הפרשה על דרך זה שוב יהיה זכות לעניינים הקנין ויקנו ע"י השופר.

להלכה מסיק להחמיר ולחייב אם נאבד הכסף מהקופה ולא הגיע ליד העני, וסיים וכתב, מ"מ פשוט שכל זה כשקיבל על עצמו ושוב השליך לשופר, אבל אם לא היה כאן רק הפרשה לשופר הוא כאומר הרי זה ואינו חייב באחריות, עיי"ש.

שלח מעות ביד קטן בזמנינו

במשנה: השולח את בנו אצל חנווני (ופונדיון

בס"ד

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע י' אלול תר"ס

תדמו בנפשכם שחלוק אני על דברי הרה"ק מקוריץ. דבריו הקדושים הם אמת וצדק. אלא שיש לכם לדעת שלא כל הזמנים ולא כל המקומות שוים בזה. ואמשול לכם משל: הנה מצאנו בתורה הקדושה כמה פעמים שתיבה מסוימת פעמים שהיא משמשת בלשון חול ופעמים שהיא משמשת בלשון קודש. זו אותה תיבה ממש, עם אותם אותיות, אלא שמשמעותה יכולה להשתנות מהקצה אל הקצה.

אחת הדוגמאות לזה היא תיבת 'פסל'. במקום אחד נאמר (שמות לד א): 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּסֹל לָךְ שְׁנֵי לָחַת אֲבָנִים פְּרָאשִׁימִים, וּמִצַּד שְׁנֵי נֹאמֶר (שמות כ ד): 'לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פְּסֹל וְכָל תְּמוּנָה'. הנה מדובר בשלש אותיות שוות, וההבדל הוא כה גדול: פעם אחת זה עולה על לוחות הברית ופעם אחת להבדיל אלף אלפי הבדלות זה מדבר על עבודה זרה. הסיבה להבדל זה נעוצה בתיבת 'לך' האמורה שם: כשכתוב 'פסל' לפני 'לך' הכוונה היא לאדם העושה רצון שמים ואינו חושב את הנאת עצמו 'לך' בזה - זה אכן קודש! אולם כשכתוב 'לך' לפני 'פסל', והיינו שהאדם חושב על עצמו ומבקש את הנאתו וטובתו האישיים - זהו לשון של חול!

הבינו החסידים היטב את תשובתו של רבם. אכן שתיית 'לחיים' היא נעלית וחשובה ביותר, אך השאלה היא האם המטרה הראשונה והחשובה יותר זו הנאתם של השותים, והעניין הרוחני הוא טפל לכך. או שהעיקר הוא החלק הרוחני, והחלק הגשמי של האדם הוא רק כבדרך אגב. זה ההבדל בין קודש לחול.

(ספיר ויהלום לך לך פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עליו שהמחזה אינו עולה לרצון לפניו וכי נוח להם שלא היו יושבים ומכלים את זמנם באופן זה. הרהיב אחד היושבים עוז ושאל: ילמדנו רבינו טעמא דמילתא, מפני מה אין מראה לנו רבינו פנים שוחקות, הלא קבלה הוא בידינו מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע"א כי חסידים היושבים יחד ושותים 'לחיים' הרי זה דומה ללימוד התורה. אם כן, אין חטא ביטול תורה מצוי בידינו. השיבם הרה"ק מרוזין בטוב טעם ודעת: אל

רבינו נולד בשנת תפ"ח בעיר שקלוב שברוסיה הלבנה, לאביו רבי אברהם אבא, עקב עלילת דם נאלץ רבי אברהם ובני משפחתו לעקור מרוסיה ועבר להתגורר במיראפולי בוואהלין, שם בא רבינו בברית הנישואין עם בת רבי יונה ואיטויל מסלאוו, בשמעו על מרן הבעש"ט הק' זי"ע"א נסע אליו ודבק בו בכל נפשו, ועל פי הוראתו עבר רבינו להתגורר בקאריץ.

אחרי כ' שנים שישב בקאריץ יצא משם מטעמים הכמוסים ועבר לאוסטראה בה ישב ח"י שנותיו האחרונות ומשם בקע אורו למרחקים.

בשנת תקנ"א גמר בליבו לעלות לארץ ישראל ולהשתקע בעיר הקודש צפת, [באמרו רצונו מאוד לישב באחת מערי מקלט שקולטת הרוצח וממילא יכולין להיחבא שמה, והוסיף, שצפת היא 'קדש' מערי מקלט הנזכרין בספר יהושע] אולם בעודו בראשית דרכו כשהגיע לשפיטוקא נתבקש לשיבה של מעלה, ושם מנו"כ.

תורתו ונפלאותיו כתובים עלי ספר 'אמרי פנחס' ו'מדרש פנחס' זי"ע.

בדברי הרה"ק מקוריץ שחסידים היושבים יחד ושותים 'לחיים' הרי זה דומה ללימוד התורה

מעשה ונכנס הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע"א לבית מדרשו וראה כמה חסידים יושבים בצוותא, בשבת אחים גם יחד, שותים יין שרף וטועמים מיני תרגימא ומשוחחים בניחותא על דא ועל הא. הזעיף הרה"ק מרוזין את פניו באופן שהיה ניכר

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע י"א אלול תרמ"ג

והחלו בפעולות הצלה.

העולם התורני כולו לעדותיו ולשבטיו, התקומם בסופה וסערה נגד עלילת הדם המרושעת שניתכה על רבנו, וכולם היה מובן מאליו גם לנער ובעל דעה קטנה כי כל עניין המכתבים והנאמר בהם אין בכל אלה להטיל אף צל היגיון ב"שותפות" הרבי בעסקיו של חייקל. לא היה ממיילא אפילו טעם להצטדק בפני רודפי נפש, שלגודל עבודתו בקודש ורוממותו מענייני העוה"ז, אין לרבנו כל שייכות לעילה שנתקמה עליו.

והנה הגיע היום והרבי הושלך לתוך חדר אפל וצר בלי שיוכל לראות את אור השמש, ואף להסתובב בו אי אפשר היה לו. בתקופה הראשונה למעצרו גם הושפל עד דכא, כאשר לתוך התא המחניק הכניסו הצוררים, גוי פושע ושונא ישראל שהציק מאוד לרבי בזדון וברשע. במשך כל שעות היום הוכרח רבנו לעמוד על רגליו בלי רשות להישען על הקיר, בעוד הפושע ההוא עומד מולו מלגלג עליו ומפריע לו ללמוד ולהתפלל.

רק אחרי שהצליחו החסידים לשחד בכסף רב את מפקד בית הסוהר, הוכנס לתאו ספסל מרופד וניתנה לו רשות לשכב עליו גם במשך היום, הגוי שחרה לו מאוד על ה"תענוג" שזכה לו רבנו חרט על הספסל שתי וערב מתוך ידיעה ברורה שבגלל ה"ציור" הזה לא ישב הרבי על הספסל ואז יוכל הגוי לשבת ולשכב עליו, ואכן כך היה רבנו הוסיף לעמוד. ולא זו בלבד אלא שכדי לא לשמוע את צלצולי פעמוני הכנסייה הסמוכה, אטם רבנו את אוזניו במשך כל שעות היום למען לא ישמע את המתחולל בחוץ, כך עמד רבנו זמן ממושך על רגליו בפנינת החדר דבוק במחשבותיו ותפוס בשרעפיו ומתייחד עם קונו ללא נייע וללא זייע.

החסידים דאגו מאוד לרבנו וצער רב הצטערו בגינו אך למרות המאמצים שהשקיעו כדי להקל עליו לא עלה הדבר בידם, ויותר מכך אותו גוי רשע שראה כי השיג את מטרתו הוסיף להתעלל ברבנו ביתר שאט, והשומרים לא רק שלא גערו בגוי אלא שעוד עודדו בעקפיץ את התגרותו הפרועה.

סופו של אותו גוי היה מר ונמהר באחד מימי שני בשבוע, כשעמד הרבי והתפלל, פתח הגוי בשירה אדירה ופרועה להכניע במתכוון ולהפריע לרבי בתפלתו ובמחשבותיו הטהורות. בהגיע רבנו לתפלת "והוא רחום" בפסוק: "הבט משמים וראה כי היינו ללעג וקלס בגויים", נאנח רבנו במור לבבו אך מיד המשיך לומר בהתלהבות ובשמחה: "ובכל זאת שןן לא שכחנו גא אל תשכחנו" וחזר על קריאה זו פעמים אחדות.

לפתע החל הגוי להתעוות בכאבים נוראים בפראות, משך בשערות ראשו בלע את לשונו וכל גופו החל להיטלטל אנה ואנה כאחוז תזזית. רגעים מספר נאנק בכאביו כשהוקל לו מעט החל לזעוק בקול גדול: הצילו! אני מת! הצילו! השומרים נכנסו בבהלה לשמע זעקותיו, ונדמהו

לך ברכה והצלחה בכל אשר תפנה... בעקבות אותו מכתב יצאו חיילי הצאר - לרוע הגזירה - לחפש את המו"ץ מ"באר" ולפשפש בביתו, בחדוות ניצחון פרצו לתוך ביתו הפכו בכל כליו וארונותיו, ועלה בידם לתפוס מכתבים שהגיעו אל המו"ץ מחצרו של הרבי מסאדיגורה.

במכתבים אלו מאשר הגבאי בכתב ידו, כי עשה שליחותו של המשלח כראוי, וכי מסר את ה"קוויטלאך" לידי רבנו, ואמנם - כותב הגבאי במפורש - כי הרבי בירך את חייקל בן שרה חאשע ב"ברכת הצלחה במסחריו"...

באמתחתו של המו"ץ אף נמצאו כמה קבלות של "פדיונות" שהגבאי מאשר כי הונחו על שולחנו של הרבי.

ובכן האם צריכים להוכיח יתירה מכך, שלא זו בלבד שהרבי ידע על עסקיו של חייקל, אלא גם היה שותף פעיל בזיוף המטבעות ותמורת זה קיבל הרבי את חלקו ב"פדיונות", וממיילא אחת דינו להיענש כ"חותר תחת שלטונו של הוד מלכותו של הצאר"?

על סמך עלילת שווא זו פנתה הממשלה הרוסית אל ממשלת אוסטריה, שעמה עמדה בהסכם הסגרת פושעים, בדרישה להסגיר לידיהם את הרבי בטענה שגם הוא מעורב בפרשת הזיוף.

הממשלה האוסטרית קיבלה את טענת העלילה, ומתוך קיום הסכמי הסגרה הדדיים שלחו את חיילי המחוז לאסור את רבנו. באביב של שנת תרט"ז, ימים אחדים לאחר חג הפסח צרו השוטרים על ביתו של רבנו מסאדיגורה, הם החרימו חפצים ככל העולה על רוחם, ובהם חפצים יקרים, כתבי קודש, ספרים ומעות ארה"ק שנאספו ונשמרו בבית רבנו, שניהן כנשיא ארץ ישראל לכולל וואהלין. אסרוהו והובילוהו אל בית האסורים המפורסם של טשערנוביץ.

דבר מעצרו של רבנו התפשט חיש מהר בעולם היהודי כולו, חסידי בית רוזין לבשו יגון ואנחה

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע נולד בכ' בחשוון תק"פ לאביו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע. היה חתן הרה"ק בעל "בית אהרן" מקארלין זי"ע, ובזיווג שני נשא את בת אחיו הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפנעשט זי"ע. בראשית שנת תרי"ב, לאחר הסתלקות אחיו הגדול הרה"ק רבי שלום יוסף זי"ע שנסתלק בימי חורפו בי"א באלול תרי"א, מילא את מקומו בסא"ג.

התפרסם כאחד ומיוחד מגדולי הצדיקים בדור וממנהיגיו. אלפים הסתופפו בצילו ובראשם גאונים וצדיקים. בגין עלילה שפלה נאסר בשנת תרט"ז בטשערנוביץ ע"י ממשלת עסטרייך.

במהלך המאסר שארך כט"ו חדשים נחלה קשות, אך בחסדי השי"ת הבריא כעבור תקופה. נסתלק לשמי רום בי"א באלול תרמ"ג, ומנוחת כבודו בסא"ג.

עלילת הרשע על הרה"ק מסאדיגורא ושחרורו ממאסר

פעם אחת, חלם הרה"ק ה'בית אהרן' מקרלין, שקוראים לפניו בתורה, את הפסוק בתורה "בניך ובנותיך ילכו בשבי". ה'בית אהרן' הבין שאין הדבר מבשר טוב, ואכן לא עברו ימים מרובים, ונאסר חתנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא [בנו של מרן הרה"ק מרוזין] זצ"ל, וסיבת מאסרו היה עלילת רשע שהעלילו עליו, ומעשה שהיה כך היה:

שנים מועטות בלבד עברו מאז קיבל עליו הרה"ק מסדיגורא את עול הנהגת החסידים אשר באו לחסות בצל קדושתו לאחר הסתלקות בסערה השמימה של אביו הגדול עטרת תפארת ישראל מרן הסי"ק מרוזין זיע"א שנסתלק בג' מרחשוון תרי"א.

והנה קפצה עליו רוגזה של מלכות שטפלה עליו עוון חמור כאילו היה שותף לזיוף רובלים של מלכות רוסיה. וכך הווה עובדה באחד מכפרי רוסיה התגורר יהודי בשם חייקל שהתפרנס ממלאכה בזויה, האיש היה מדפיס רובלים מזויפים במרתף ביתו ועל ידי כך התעשר, עברו ימים ודבר התרמית התגלתה לשלטונות הרוסיים, שמיירו לשים ידם על היהודי שפשע.

אותו יהודי אף שלא היה חסיד סאדיגורה, הזדמן פעם לסאדיגורה ונכנס גם הוא אל רבנו כשנודע הדבר לשלטונות שמחו כפל כפליים, כשהשלטונות טענו שמסתבר שגם לרבי יש יד במעל הזה, שהרי הוא מסתודד לו עם הרבי, ואם כן הזדמנות פז היא להפלייל את הרבי ובכך יוכלו לנקום את נקמתם בבנו של הרבי המפורסם מרוזין שהצליח להטעותם ולהיחלץ מידיהם, ואכן לאחר חיפושים נרחבים בביתו מצאו השלטונות מכתב שנשלח אל חייקל מהמו"ץ של העיר "באר" ובו כתוב כדברים האלה: "אל תירא ואל תחת, הזכרתיך אצל הרבי שיאריך ימים, ובפיו הק' איחל

הפרעות, מה לי כאן מה לי במקום אחר. לאחר לחצים על השלטון מגורמים שונים בעולם, ובייחוד התערבותו של השר היהודי מר משה מונטיפיורי שהזעיק במיוחד מאנגליה לשם כך, והגיע לווינה בירת אוסטריה כדי ללחוץ על שחרורו של רבנו, הצליחו לשכנע את השלטונות כי אין כל סיבה למאסר, והוצאה פקודת שחרור. לאחר חמשה עשר חודשים (!) ביום ד' כ"ג תמוז תרי"ח שוחרר רבנו ממאסרו, וחזר לביתו שבסאדיגורה לשמחת לבם של המוני החסידים בכל העולם. (גל' במשנת הפרשה - כי תבוא ע"ו)

מעבודתו בקודש, באותו יום ידעו צוררי ישראל כי יש אלוקים לישראל, והוא א-ל נקמות התובע עלבונם. בו ביום הוכנס רבנו לחדר גדול מואר ומרווח יחסית.

למרות כל היסורים שהיו מנת חלקו במשך כל חודשי מאסרו נשא רבנו את סבלו בלי להתלונן ולו גם פעם אחת, אף על פי שהרגשתו הגופנית היתה רעה, לא נשברה רוחו כמנהגו תמיד עסק גם בכלא בעבודה רוחנית. ובאין ספרים עמו שינן לעצמו במשך כל הזמן את כל ד' חלקי שו"ע על נושאי כליהם בע"פ.

למקורביו ששאלוהו מה דעתו על ישיבתו בבית הכלא השיב, אם יכול אני לעבוד את קוני ללא

לראות את רבנו עומד בפינת החדר עטוף בטלית ועטור בתפילין פניו מוסבות אל הקיר ורק שפתיו נעות ואינו שומע כלל את צרחותיו של הגוי. לידו משתולל הגוי מתייסר וצורח הוציאני מכאן! אני מת! הרבי קורע אותי לגזרים...

בפחד גדול רצו השומרים אל מפקד הכלא, כדי להודיעו על הנעשה בתאו של רבנו, והנה התגלה לפניהם מחזה דומה המפקד בכבודו ובעצמו התגולל על רצפת חדרו כשיכור ופניו מעוותות מכאב, לפתע עלה בדעתו של אחד השומרים רעיון: הוא חזר לתאו של רבנו הוציא מתוכו את הגוי, ורק אז הוקל לשני הגויים.

וכך נשאר רבנו לבדו עם בוראו מבלי שיופרע

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע י"ב אלול תקפ"ז

כוחו הגדול של הרבי ר' בונם זי"ע

פעם שאל הרה"ק רבי ישעי' מפשדבורז זי"ע מהרה"ק אדמוה"ז מווארקא זי"ע מה זאת שאתם מרעישים עם הרבי רבי בונם זי"ע ובמה כוחו גדול כל כך.

והשיב לו, הר"ב הי' ביכולתו כמו אליהו הנביא ז"ל, אשר מצא את אלישע חורש בשוורים, והי' כמו עובד אדמה (פוער) המדבר אל שווריו, וכשהשליך את אדרתו עליו כל כך נתפעל ונתלהב עד שתיכף ומיד שחט את השוורים ושרף את כלי המחרישה ובישל הבשר ויחלק להעם. וכששאל אותו אליהו מה עשיתי לך השיב אוי האסטו מיר אסאך געטוהן, ועזב את אביו ואת אמו, ותיכף רץ אחריה ולא הי' אופן עוד אפצורייסען עהם פון אליהו הנביא רבו, עד שקבל פי שנים. (ראה מלכים א' פי"ט פסוק י"ט, כא, ומלכים ב' פ"ב).

כן כשלקח הרבי רבי בונם זי"ע את יד תלמידו לידו, אף מאיש פשוט, תיכף ומיד נתלהב עס האט עהם אנגעהויבען צו ברענען יודישקייט, עד שכל אחד רצה לנשק להשם יתברך ורץ ללמוד וכלל את עצמו עם התורה ואותיותיה באהבה עצומה, ונשק על האותיות, ובדמעות שלישי מסר את עצמו על מזבח קדושת השי"ת, והי' מוכן לזה ובתשוקה נפלאה ובכל כוחותיו וחיותו. (אהל יצחק, אות מג)

הניח אחריו ברכה חיבורים יקרים ונחמדים, הלא המה, ספר "ייטב פנים" על המועדים, "ייטב לב" "רב טוב" עה"ת, ושורת אבני צדק על ד"ח שו"ע.

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא נולד בשנת תקכ"ז לאביו הגה"צ רבי צבי זצ"ל המגיד מוואדיסלאב, בעל "ארץ צבי" ו"עשרה למאה", ולאמו הרבנית בת הג"ר בצלאל זאלקעווער בעל "בשם בצלאל" עמ"ס אבות.

בעודו צעיר התפרסם כעילוי, ונקרא הלמדן הגדול ביותר בפשיסחא - עיר מלאה תלמידי חכמים וסופרים. השלים עצמו בכל המעלות ונודע כגאון מפורסם וכצדיק תמים.

בימי חורפו התפרנס מרוקחות, לימים ביקשו כמה קהילות שיהיה להם לאב"ד, אך הוא מאס ברבנות. הוא נעשה סוחר גדול, ברם גם אז עסק בתורה תמיד, התנהג בחסידות ורבים השיב מעוון. נסע אל הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין, ואל המגיד הקדוש מקאזניץ שאמר עליו כי הוא המובחר שבתלמידי, אל הרה"ק רבי משה לייב ממסאסוב, ורבו המובהק היה הרה"ק רבי יעקב יצחק "היהודי" הק' מפשיסחא. אחרי פטירת היהודי הק' שמו היהודים את עיניהם עליו, היהודי הק' נתגלה אליו בחלום והורה לו להנהיג את העדה, ומאז נודע כאחד מצדיקי הדור.

צדיקים וגאונים הסתופפו בצילו, בתוכם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק, הרה"ק רבי יצחק מווארקא, הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור, הרה"ק מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע ועוד.

ביום י"ב באלול שנת תקפ"ז נסתלק לשמי רום ומנו"כ בפשיסחא.

הרה"ק רבי יעקב ישראל טוורסקי מטשערקאס זי"ע

בעל עמק התפילה

י"ג אלול תרל"ו

שמו הלך לפניו כחכימא דיהודאי אשר שכינה מדברת מתוך גרונו, איש פלא פועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים לעשות מופתים בארץ, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, גדולי דורו חרדו לשמו. נשמתו הטהורה עלתה לשמי רום ביום שבת קודש בשעת רעוא דרעיון, י"ג אלול תרל"ו, מנוחת כבודו בעירו טשערקאס.

מדברי תורתו נשאר הספר "עמק התפילה", אשר נדפס על ידי נכדו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורונסטייפל זצ"ל בצוותא עם ספרו של רבי מרדכי דוב "עמק החכמה", הוא הדפיס את שני הספרים יחדיו בשם "שושנת העמקים".

והריחו ביראת ה'

שמעתי מאדמו"ר הרה"צ רבי מנחם נחום רבינוביץ מקנטקובזה זצ"ל ששמעה בקעמנצוק, מאיש אחד אשר סיפר לפניו, שחותנו היה מחסידי טשערקאס עצמו אך הוא היה חסיד של אחיו הרה"ק מטשערנאביל, וזה אשר סיפר לפניו:

בעיר קרעמינצוק היתה ברובה מחסידי טשערקאס הצטרכו לקדש חלקה חדשה לבית העלמין, וע"כ הם הזמינו את רבם מטשערקאס שיבוא לשבות שבת בעיר ולקדש את בית החיים.

כשהגיע הרבי, נכנסו אליו במוצש"ק גבאי החברא קדישא ואמרו לו שישנן שתי אפשרויות להגדיל את בית החיים, לאורך או לרוחב, אם יגדילו לרוחב זה יהיה זול יותר כיון שלא יצטרכו להעביר את חדרי הטהרה, ועל כן הם באו לשאול בעצתו. נשען הרבי על ידו כמה רגעים וענה להם, כאשר אגיע לשם אחליט.

אני, בתור חסיד טשערנאביל לא הבנתי את התשובה, מה יכול הרבי לראות במקום, החלטתי לקחת כרכרה קטנה ולנסוע אחר הרבי. הרבי עצמו נסע לבית החיים בדרך אחרת והגיע לקצה ביה"ח בצד הרחב, הוא ירד מהמרכבה, ניגש לגדר הביה"ח שהיתה מעץ, פרק שני קרשים, הכניס את ראשו, הריח משהו, רץ מהר לכרכרה וצויה לבעל העגלה, תברח מכאן מהר. גם אני ברחתי והגעתי אל הקהל שחיקה לרבי.

הרבי הודיע שאינו מסכים לקדש את החלקה לרוחב אלא לאורך, ולא אמר שום סיבה. נגשתי לשני יהודים מזקני העיירה ואמרתי להם, שבסוף האירוע אני רוצה לקחת אותם בעגלתי. לאחר שהרבי נסע, לקחתי אותם אל המקום בו הריח הרבי ושאלתי אותם, מי קבור כאן ע"י הגדר, הם הסתכלו ואמרו כאן קבורים כמה אפיקורסים ידועים, אז ראיתי שהרבי הוא באמת בעל רוח"ק ונקשרתי אליו.

(הרה"צ רבי מנחם נחום רבינוביץ מקנטקובזה זצ"ל, מחשבת נחום)

בהורונסטייפל, שיהודיה הכתירוהו אלוף לראשם ומינוהו עליהם כמגיד מישרים והתחיל להנהיג עדה. מקרוב ומרחוק החלו לנהור אליו חסידים מבקשי ה', בני בינה שחיפשו הדרכה בעבודת ה', ופשוטי עמך ישראל צמאי חסדים שהתחממו לאורו וייחלו בנפש הומיה לעצותיו ולברכותיו.

אביו שעמד על רום מעלתו, נהג כפעם בפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו. גם שאר צדיקי הדור העריצו את שאר רוחו והיו מפליגים בשבחו. כשמלאו שלוש שנים לישיבתו בהורונסטייפל, נסתלק אביו הקדוש למרום ורבים מתלמידי אביו הקדוש, דבקו בו בכל ליבם ונפשם.

אז גדל קהל המסתופפים בצילו לאלפים, מעיירתו הורונסטייפל, היתה מצודתו פרושה על פני עשרות קהילות הקודש בערים בעיירות ובכפרים שברחבי אוקראינה, כולם חרדו לשמו ועל פיו ישק כל דבר קטן כגדול. כיהן כנשיא ארץ הקודש דכולל וואהלין, ואליו הביאו המתנדבים שקליהם להחזיק בעץ החיים כאשר קיימו וקיבלו עליהם נאמני בית טשערנאביל מדור לדור.

תקופת הנהגתו נמשכה ארבעים ושתיים שנה, מתוכן עשרים וארבע שנים בהן התגורר בהורונסטייפל. בשנת תר"כ, העתיק מושבו לטשערקאס בה ישב עוד שבע עשרה שנה, עד להסתלקותו, על שמה נקרא הוא לדורות, הרבי מטשערקאס.

כאשר היתה עצירת גשמים קשה, ובאו לפניו שיעתיר נא ויפעל למען ירדו גשמים, ציווה שינגנו את הפיוט "אף ברי אתת", שבתפילת גשם. כאשר סיימו פעם ראשונה, ביקש שזמרו את הניגון בשנית, ואחרי כן צויה שינגנו לפניו בשלישית. אז החלו לרדת גשמים עזים.

רבי יעקב ישראל נולד בשנת תקנ"ד בבית אביו, הרה"ק רבי מרדכי זיע"א המגיד מטשערנאביל, שהיה חתנו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זיע"א. היה זה ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקנו בעל "מאור עינים" זיע"א, ועד ליומו האחרון של הסב הקדוש, היה שרוי במחיצתו וסופג אל תוכו מן האוירה הטהורה בד' אמותיו.

מקטנותו הכירו עליו כל רואיו שנוצר לגדולות, הצטיין משחר ימיו בגדלות המוחין ובגינוני קדושה. כשמלאו לרבינו עשר שנים, התייתם מאמו, בגיל חמש עשרה, היה לחתנו של הרה"ק רבי דוב בער מליובאוויטש זיע"א, בנו של בעל התניא.

שמחת הנישואים נערכה בשנת תקע"א, בצל הסבא בעל התניא בעיר לאדי. בשנתים הבאות ישב רבי יעקב ישראל במחיצתו של אדמו"ר הזקן, וזכה לקנות ולקבל מפי קדשו קניני תורה וחסידות, למרות שלא הסכין מימיו בנוסח חב"ד, ורבים היו ההבדלים בין הדרך החדשה שנתגלתה לפניו לשיטת אבותיו הקדושים מטשערנאביל.

כבר בשבת הראשונה לאחר הנישואין, כאשר השמיע "בעל התניא" תורה על שולחנו הקדוש בלאדי באוזני המסובים כדרכו, הבחין שמקומו של רבי יעקב ישראל החתן החדש, נפקד. הוא שלח לקרוא לו, הושיבו לידו, ואמר לו "רצוננו שתקשיב".

לאחר שסיים את דבריו הקדושים, שאלו האם הבין את מאמרו, השיב רבינו שאוזנו כלל לא קלטה דבר ממה שהשמיע. שאלו הרבי, "והלא ישבת כאן בשעת אמירתי, וכיצד לא שמעת", התצלל רבי יעקב ישראל שלא קיבל רשות מאביו לשמוע את דברי החסידות בנוסח חב"ד, ו"לעולם כל דבר אשר אין לי עליו רשות מאת אבא אינני שומע".

ההסבר נשא חן בעיני הרבי, והוא הפציר בו ליטול רשות מאת אביו בהזדמנות הראשונה שיפגוש בו. משניתנה רשותו של המגיד מטשערנאביל, החל להקשיב ולקלוט את דברי התורה של נוסח חב"ד ממקור ראשון לא ארכו לו הימים במחיצת חותנו זקנו, כעבור שנתיים בשנת תקע"ג, נפטר הרבי כשהוא גולה ונודד ממקום מושבו, בשעת פלישת נפוליאון לרוסיה.

בחמש עשרה השנים הבאות ישב רבינו בחצר הקודש של חמיו רבי דובער, שהשתקע בעיר ליובאוויטש, ומילא את מקום אביו בהנהגת החסידים ובהפצת מעיינות החסידות. בשנת תקפ"ח הסתלק חותנו הקדוש לשמי רום, אז עזב רבינו את ביתו וחזר לבית אביו בטשערנאביל.

אחרי שש שנים, בשנת תקצ"ד, פתח רבינו בהסכמת אביו הקדוש את בית מדרשו

ביומו תתן שכרו

היו ברשותו של רבי שאול בראך שני ספרי תורה כשרים ומהודרים. הספר תורה הראשון שהיה לרבי שאול בראך היה ספר תורה אותו הזמין בעצמו אצל סופר מומחה שכתב את הספר עבורו. ספר תורה זה היה כליל היופי, גם הגווילים המשובחים וגם כתב הפנינים הרהוט. הספר עצמו היה גדול מאוד, ורבי שאול בראך חיבב מאוד את הספר בו קיים את מצות כתיבת ספר תורה.

לימים רבים רכש רבי שאול בראך ספר תורה נוסף, כשבזו הפעם הוא קיים מצוה נוספת: מצות "והחזקת בו". היה זה יהודי שירד מנכסיו בפתע פתאום, ובעוד שכל ימיו היה מתנהג בעשירות יחסית, הרי שלאחר מספר עסקאות כושלות שעשה יצא נקי מכל נכסיו ואין לו מהם הנאה של כלום. אביון זה בא לשפוף שיחו בפני המרא דאתרא, ומשמע רבי שאול בראך כי יש ברשותו ספר תורה אותו הוא מבקש למכור, נענה וקנה אותו בעצמו.

על אף שכבר היו לו שני ספרי תורה הסכים רבי שאול לרכוש את הספר תורה השלישי מידיו של אותו אדם שנתחייב בדיון. אין לנו אלא להביא על כך את דבריו של רבי שאול בראך עצמו בספרו הנודע 'בהיות הבוקר' (אות תמוז): "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, מה שלא נמצא בשום אומה ולשון, ונראה אהבת וסגולת ישראל שיכולים לקנות

תורה שבכתב בעד איזה פרוטות, ולפי שמצוה לכתוב בכתב על קלף, מפזרים אלפים רבים לקיים מצות כתיבת ספר תורה. ולזה אמר 'הנחמדים מזה ומפזר רב' על תורה שבכתב", ומה נענה אחריו כשהוא עצמו רכש שלשה ספרי תורה בדמים מרובים להידור מצוה.

כיון שהיו ברשותו של רבי שאול בראך שלשה ספרי תורה אלו, הוא לא הניחם חלילה מבלי לעסוק בהם, אלא היה שומר עליהם בשמירה מעולה וקפדנית מאוד, והיה נותנם מזמן לזמן אל הסופר המקומי כדי שיגיהם בדקדוק רב ויתקנם כפי הצורך.

ויהי היום ורבי שאול בראך הזמין אליו את הסופר המומחה רבי יעקב מאיר בוקסבוים הי"ד ואמר לו כי ברצונו לתת לו את שלשת הספרים כדי שיעבירם הגהה יסודית

ומדוקדקת, אות אחר אות, תג אחר תג, בעיון והתבוננות רבתי, וכמובן לתקן את כל הצריך תיקון. נקבה שכרך עלי ואתנה, סיים רבי שאול בראך את מבוקשו.

הסופר ביקש פסק זמן על מנת לשער את העלות של ההגהה והתיקון של שלשת הספרים. הוא גם ביקש לעיין בהם ולראות את מצבם, ולאחר שחישב את שעות העבודה שהוא יזדקק להם הודיע לו הסופר מה הוא התמורה אותה מבקש בעד ההגהה.

נתרצה רבי שאול בראך לסכום שנקב הסופר, ונתן לו תיכף ומיד את ראשון הספרים כדי שיתחיל במלאכתו. הסופר לקח את הספר לביתו, ועוד בטרם התחיל במלאכתו נקרא בדחיפות לחזור אל המרא דאתרא. רבי שאול בראך קיבל את הסופר בחמימות, ואמר לו כי הוא מבקש את רשותו לבטל את ההסכם ביניהם. למראה התדהמה שהייתה על פניו של הסופר מהודעה כזאת, פייסו רבי שאול ואמר לו כי הוא אינו מבקש לבטל את עצם העיסוקא כי אם את התנאים שסוכמו ביניהם.

הסופר נענה ורבי שאול בראך פתח ואמר: אם על פי הסיכום הראשון הייתי אמור לשלם לך על עבודתך בקבלנות תמורת סכום מסוים שנקבת בו, הרי שמה אני חוזר בי וברצוני לשלם לך לפי כל שעת עבודה אשר תעבוד. בכל יום, המשיך רבי שאול והסביר לסופר, תעבוד כמספר השעות שאתה רוצה, ומדי יום ביומו תבוא אל בית מדרשי לפני תחילת מנחה, ואתן לך את משכורתך היומית כפי שמגיע לך. ואמנם, הסופר קיבל הצעה זו בהתלהבות רבה, שכן תשלום לפי

ניכרים היו דברי אמת, ובעל הדין שעמד ופניו מושפלות, מבויש ונכלם, היה נראה כמי שאינו משקר כלל ועיקר. לא היה זה דין תורה כרבים מדיני התורה שגם במהלכם וגם לאחריהם משמיעים בעלי הדינים דברים אשר לא כדת, דין תורה זה התקיים במתינות רבה שהפגינו שני הצדדים, וגם לאחר פסק הדין קיבל החייב את פסק דינו באהבה ובהכנעה.

היו אלה שני בעלי דין, תמימים וישרים, שהתגוררו בעיר 'קושיצה', הלוא היא העיר 'קאשו' בלשונם של בני ישראל, העיר השנייה בגודלה בארץ סלובקיה. השניים עסקו במסחר כלשהו ולימים התגלע ביניהם ויכוח מהותי אודות סכום כסף ענק, מי הוא זה שצריך לשלם זאת לחבירו. זה אמר בכה וזה אמר בכה, עד שנמנו וגמרו להעלות את הויכוח ביניהם על שולחנו של המרא דאתרא, הגאון רבי שאול בראך זצ"ל, מי שחיהו בעבר כרבה של הערים מגנדורף וקראלי, ועלה לכהן פאר כרבה של קאשו.

שני הצדדים השמיעו טענותיהם בפני המרא דאתרא רבי שאול בראך, ולאחר עיון רב קבע רבי שאול כי אחד הצדדים הוא זה המחוייב בתשלום סכום הכסף הגדול. אותו יהודי שיצא חייב בדינו, ירא שמים מופלג היה, וכשמע את פסק הדין פרץ בבכי חרישי. לשאלתו של

המרא דאתרא על סיבת בכיו, האם הוא חלילה מערער על פסק הדין, נענה האיש ואמר: חלילה לי מלהטיל ספק בפסק הדין, כי רבינו אמת ותורתו אמת, ובוודאי כל דבריו אמת וצדק. בוודאי שמקבל אני על עצמי את פסק הדין ויש ברצוני לשלם את כל הסכום שהתחייבתי בדין, אך מה אעשה והפרוטה אינה מצויה בכיסי. בקושי הנני מוצא די פרנסת משפחתי הברוכה, ומאין אביא עתה את הסכום הגדול שחויבתי בו.

התהרהר רבי שאול בראך ואמר לאיש: בני, היות וטובתך האמיתית היא לשלם את אשר הינך חייב, מה גם שאף אתה רצונך בכך, הרי שעלינו להתבונן ולראות מה חפץ יקר ערך יש לך בביתך שתוכל למוכרו ולשלם את חובך בתשלום שתקבל עליו. נענה האיש ואמר:

דומה עלי שאין לי בביתי כל חפצים מיותרים, אולם יידע רבינו כי ספר תורה כשר ומהודר יש לי מירושת אבותי, ספר תורה שנכתב על ידי סופר מופלג במלאכתו, ואם דעת רבינו שאמכרנו - נכון אני לעשות כן, אלא שחוששני שאין בעירנו מי שיחפוץ לקנותו. וזאת מפני שעירנו קאשו אינה משופעת בבעלי ממון שיש בידם לרכוש ספר תורה, ואף מי שיש ברצונו לקיים את המצוה, הרי שהוא מזמין את כתיבת הספר תורה אצל סופר הכותב זאת לפי התנאים מיוחדים, ומשכורתו משולמת לו בהתאם להסכם ביניהם. היכן נמצא עתה אדם שמעוניין בספר תורה והוא נכון לשלם עליו את מלוא שווי?

לא סיים האיש את דבריו עד שרבי שאול בראך קפץ ממקומו ואמר: הסר דאגה מליבך, אני הוא זה שאקנה את ספר התורה במחירו המלא, וכך יהיה לך את הממון כדי לשלם את אשר נתחייבת בדיון.

היה בדבריו אלו של רבי שאול בראך חידוש כפול ומכופל. הן מפני שדרכו של רבי שאול בראך הייתה שלא לקבל מבעלי הדין כל תשלום עבור פסק הדין שהוציא עבורם. ובעוד שדרכם של הרבנים בכל אתר ואתר היה לגבות "פסק געלט" [=דמי פסק] תמורת פסק הדין, הרי שרבי שאול בראך נמנע מכך, למרות שמחמת כך הייתה פרנסתו מצומצמת ביותר. כך שלא זו בלבד שהוא לא קיבל כסף עבור פסק הדין, אלא שבמקרה זה הוא גם נאלץ להוציא כסף מכיסו ולרכוש את הספר תורה, כדי שהחייב יהא לו מהיכן לשלם את חובו.

באותה שעה בה ביקש לרכוש את הספר מידיו של החייב בדיון, כבר

מבקש היה התלמיד לעשות את העניין בזריזות, אולם הסנדלר היה נרגש מאוד ודעתו הייתה מפוזרת. לשאלתו של התלמיד מה אירע לו כהיום הזה, פתח הסנדלר וסיפר לו בהתלהבות נפלאה, כי בלילה האחרון היה לו בביתו אורח חשוב ביותר שהגיע לבקרו אחרי חצות הלילה

מצות התורה כדת וכהלכה, והמצוה הזאת של תשלומי שכיר בזמנו רפוייה בידם, בעונותינו הרבים, אפילו במקום שנוגע לטרחא בעלמא. והתבוננתי שכל זה בא להם מצד מעוט וחסרון ידיעה בהלכה זו. שאלו ידעו מזה, בודאי היו מזרזים לשלם בזמנם כדי לקיים בזה המצות עשה של 'ביומו תתן שכרו'. וגם שלא לעבור על הלאוין שיש בענין זה. כמו שכל אחד מישראל מזרז לקיים שארי מצות התורה התלויים בזמן, כשופר וסוכה ולולב וכיוצא בזה. האם ראית לאחד מישראל, שיניח מלברך על השופר והלולב עד הלילה?! ואדרבא, כל אחד מישראל מקדים את עצמו לקיים המצוה בבקר ושמה על זה, על שזכה לקיים מצות הבורא יתברך כדין. ואילו במצוה זו, שהיא גם כן מצות עשה דאורייתא, והוסיפה התורה גם כמה לאוין בענין זה, כמה מתגבר היצר בזה.

על הפסוק (דברים כד טו): 'בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׁכָרוֹ וְלֹא תְבֹא עֲלֶיךָ הַשְּׁמֶשׁ כִּי עֵנִי הוּא וְאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הֵם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה כָךְ חֶטְא', דקדק הרה"ק האמרי אמת מגור זיע"א דקדוק נאה: מצאנו עוד בפרשת השבוע מקרא שכתוב (דברים כג כב): 'כִּי תֵדַר נָדָר לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תִאָּחַר לְשִׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ יְדִרְשֶׁנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ מֵעַמְּךָ וְהָיָה כָךְ חֶטְא', ודרשוהו חז"ל במסכת ראש השנה (ה:): והיה בך חטא - ולא בקרבנך חטא. הרי שהמילים 'והיה בך חטא' יש בהם מיעוט, ויש לדעת, מה ממעטים כיוצא בזה לגבי מה שנאמר 'והיה בך חטא' בתשלום שכר שכיר.

ותירץ האמרי אמת, דהנה קיימא לן שאין ראוי לאדם למסור את דין חבריו לשמים, והעושה כן - הוא נענש תחלה, ובא הכתוב להודיענו שכאן הוא יוצא מהכלל, שגם אם ימסור דין המליץ שכר שכיר לשמים - הרי שרק במליץ יהיה חטא ולא בו, שכן הצדק אתו, שמחמת דחקותו עשה כן ('אמרי אמת' ליקוטים).

וכן מובא במשך חכמה שכתב: 'והיה בך חטא', יכול אם קרא עליך יהיה בך חטא, ואם לא קרא עליך לא יהיה בך חטא, תלמוד לומר 'והיה בך חטא' - מכל מקום. אם כן למה נאמר 'וקרא עליך אל ה', ממחר אני ליפרע על ידי קורא ממי שאינו קורא, עכ"ל הספרי. פירוש, דבכל מקום דכתיב 'בך' דריש 'ולא באחרים', וכמו (לעיל כג יא) 'כי יהיה בך איש אשר לא טהור'. וכאן אמרו (ב"צ צג). 'כל המוסר דין על חבריו הוא נענש תחילה, אחד הצועק ואחד הנצעק' (במשמע, אלא שממהרים לצועק יותר מן הנצעק). וכאן כתיב 'והיה בך חטא', ולא בהקורא, היינו משום דהחטא 'בך' מכל מקום, ונפרעין ממנו מכל מקום, ואין הקורא סיבה שחבירו יהיה נענש על ידו, לכן אין בהקורא חטא. וכן בסימן קיז, יעויין שם. ודוקא היכא שעל ידי מסירת דינו נפרעין ממנו, לזה הוא נענש תחילה, אבל לא בהנך שבין כך ובין כך בחבירו יש בו חטא. אבל שם בנצעק יש חטא בצועק, משום שהעונש של 'וחרה אפי והרגתי', אין רק אם צועק. אבל בלא צעקה ישנו ב'שמוע אשמע' (שמות כב כב) אבל לא ב'חרה אפי'.

ובספר 'ליקוטי יהודה החדש' הביא שהאמרי אמת אמר זאת בשם רבינו האלשיך הקדוש שהוא מקור הדבר, וזה לשונו: הלא ידענו כי כל המוסר דין על חבריו הוא נענש תחלה, ועל כן אולי יעלה על רוחך כי כאשר וקרא עליך אל ה' שיענש תחלה. דע לך כי 'והיה בך חטא' אך לא בו, כי הלא מטה לחם שברת לו ולא יכול לסבול ואין אדם נתפס על צער כזה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שעות עבודה היה עולה לסכום גדול בהרבה, ואכן במשך שנתיים ימים היה מגיע אליו הסופר דבר יום ביומו לפני תחילת מנחה ומקבל ממנו את מלוא התשלום.

תלמידיו של רבי שאול בראך שעקבו אחר השתלשלות הדברים גילו שבסופו של דבר קיבל הסופר פי ארבע! מהסכום שנקבע לו מתחילה. התלמידים שידעו כי רבם אינו מושפע בממון, התפלאו מאוד על כך שרבם שינה את תנאי העסקא לרעתו, וביום מהימים העזו ושאלוהו: ילמדנו רבינו, מה ראה על ככה? הרי הסופר כבר התרצה לעשות את מלאכתו בסכום שהוא עצמו קבע, ולשם מה היה עליכם לשנות זאת כשהתוצאה של שינוי זה היה שנאלצתם לשלם פי ארבע מהמחיר המסוכם בתחילה.

חייד רבי שאול בראך ואמר: אכן שילמתי על הגהת ותיקון שלשת הספרי תורה פי ארבע ממה שהייתי משלם אילו הייתה העיסקא נותרת על כנה, אולם מאידך גיסא הרווחתי מאות רבות של קיום מצות (דברים כד טו): 'בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׁכָרוֹ וְלֹא תְבֹא עֲלֶיךָ הַשְּׁמֶשׁ'.

הלא תדעו, סיבר רבי שאול בראך את אוזני תלמידיו, שמצות עשה זו של 'ביומו תתן שכרו' ולא תעשה זה של 'לא תלין פעולת שכיר' מזדמנת לי רק לעתים רחוקות, שהרי בתפקידי כרב אין לי משא ומתן עם חייטים וסנדלרים, כדי שאוכל לשלם להם משכורתם באותו היום ולא להלינו. עתה שסוף סוף הנני שוכר פועל, איך

אוכל להפסיד את המצוה הגדולה שהגיעה לידי ולשלם לו בקבלנות. מוטב לי לשלם כהנה ולהנה ולזכות למצוות רבות.

כיון ששמעו התלמידים את דברי רבם ויצאו מביתו נפעמים ונרגשים, נענה אחד מהתלמידים הישישים וסיפר לחבריו עוד 'מעשה רב' המשלים את הדברים: היה זה בעוד שרבי שאול בראך כיהן כרבה של מאגנדארף, והוא היה תלמידו בשיבה, כשבאחד הבקרים, לאחר תפילת שחרית, הוא הלך אל הסנדלר היהודי המקומי למסור לו את נעליו לתיקון.

מבקש היה התלמיד לעשות את העניין בזריזות, אולם הסנדלר היה נרגש מאוד ודעתו הייתה מפוזרת. לשאלתו של התלמיד מה אירע לו כהיום הזה, פתח הסנדלר וסיפר לו בהתלהבות נפלאה, כי בלילה האחרון היה לו בביתו אורח חשוב ביותר שהגיע לבקרו אחרי חצות הלילה.

עדיין הייתי עסוק במלאכתי, ולאור הנר תקנתי נעליים, ולפתע שומע אנכי קול דפיקה חרישית על הדלת. פתחתי את הדלת ונדהמתי לראות את המרא דאתרא, רבי שאול בראך, עומד בפתח. לשאלתי על הביקור יוצא הדופן בשעות הקטנות של הלילה, נענה רבי שאול ואמר: זה עתה שמעתי שבמשך היום הביאו ממך זוג נעליים שתיקנת עבור אחד מבני הבית ולא שילמו לך השכר המגיע לך, וזו הסיבה שלכן באתי כעת - כדי לקיים מצות עשה של ביומו תתן שכרו וכדי לא לעבור ח"ו על בל תלין פעולת שכיר. ומיד הוציא רבינו את הסכום המלא ושילם לי בתשואות חן. מזה אני נרגש, סיים הסנדלר את סיפורו באזני התלמיד, שלימים רבים חזר וסיפר זאת בכדי להראות את דביקות רבינו בקיום המצוות.

כתב רבינו ה'חפץ חיים' בהקדמת ספרו 'אהבת חסד': גם מצוי בעונותינו הרבים, אצל איזה אנשים שהשכיר דופק על פתחיהם לילה יום, ואין שומע לו, ובפרט אם העסק הוא על איזה דבר קטן. ולא יתנו לב שבדיני התורה אין חלוק בין דין של פרוטה לדין של מאה מנה. והרבה מהם, שהם אנשים ישרים ובעלי מדות טובות ומקימים שארי

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בס"ה גילוי י'

הלכות יחוד לכוונן הצלה

מהלכות יחוד

ה. הפוסקים דנים אם נדחה איסור יחוד מפני פיקוח נפש, דהיה צד לומר שעל ג' עבירות חמורות יהרג ואל יעבור, ויחוד עם ערוה זה בכלל אבירייהו דעריות, שיהרג עליהם ואל יעבור, אך סתימת הפוסקים הוא כמו שכתב בספר שם אריה, שאיסור יחוד נדחה במקום שיש פיקוח נפש, דיהרג ואל יעבור זה רק באיסורי ערוה שיש בהם עונש כרת, ולא באיסורי לאו, וכל שכן באיסור יחוד שגם לאו אין בו, ועוד, דאיסור יחוד הוא מפני חשש עבירה, ובעוסק בהצלה אין חוששים לזה כי בעבדתיהו טריד, ועוד, כי מדובר בחולה שלא תרצה לעבירה, ולא חוששים לאונס, ובפרט בזמנינו שיש גם מצלמות שמוסיף לשמירה, והוסיף הגר"מ סירוטה, שבדרך כלל מגיעים עוד מצילים לבית החולה, וזה גם נחשב לשומר להציל מאיסור יחוד.

ו. אמנם ראוי שלא לסגור את הדלת, וכן מן הראוי שכל מציל ישתדל שלא להביא את עצמו לשאלות יחוד, ולא יטפל לבד, ויש בזה עוד ריח כמובא בספר נשמת אברהם, כי אדם צריך להסיר מעצמו כל חשד ולזות פה, וכשנמצא לבד עם אשה, היא יכולה אחר כך לתבוע אותו... ועל פי חוקי המדינה לא יהיה מי שיגונן עליו בזה, ויגרם לו על ידי זה הרבה עגמת נפש, ולפעמים גם נזק כספי.

ז. וכן באמבולנס באופן שאי אפשר לראות מבחוץ מהנעשה בפנים, לכתחילה מן הראוי להיזהר שלא יהיה בזה איסור יחוד, דהיינו שתסע עם שומר המצילה מיחוד, ואפילו בשבת כתבו הפוסקים שמותר להצטרף ליולדת כדי להצילה מיחוד, אך אם אי אפשר, תסע לבד, מפני שאיסור יחוד נדחה מפני פיקוח נפש, כנ"ל.

[יעוין בסוף הספר מה שלקטנו מהלכות יחוד הנוגעים למעשה].

יצא להציל באמצע תפילה, אכילה, שינה

א. השכים באמצע הלילה להציל חיוב נטילת ידיו

השכים באמצע הלילה לקריאה דחופה, לכתחילה יראה ליטול ג' נטילות לסירוגין על כל יד כדי להסיר הרוח רעה מידי, אך בדיעבד אם שכח ליטול, אפשר לסמוך על שיטת הגאון מבוטשאטש ועוד פוסקים, שסוברים דהרוח רעה באה על הידים רק כשרוצה לקום לגמרי משנתו, ולא כשרוצה לחזור לישון, [ועל פי דבריהם יש מקילים כשמשיכמים באמצע הלילה לתת בקבוק לתינוק וכיוצא בזה, שלא ליטול ידים], אך כיון שפעולת ההצלה מתמשך לזמן ארוך יותר, וגם יש יותר אחריות לשמירה מרוח רעה, על כן יתאמץ להזדרז בנטילת הידים, ובמצב בהול שלא נטל בביתו, יזכור ליטול את ידיו מיד לאחר הטיפול הדחוף בבית המטופל.

ב. בירך על טלית תפילין וקיבל קריאה להצלה

א. בירך להתעטף בציצית, וקיבל קריאה דחופה, לדעת הגרש"א שטרן [בספר הלכות הצלת נפשות], יאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ויצא להציל, וכשיחזור יברך שנית, ולדעת הגר"ח כהן [בספר הלכות הצלה], אם יוכל להתעטף בטלית כדי הילוך ד' אמות שלא תהא ברכתו לבטלה, עדיף טפי.

ב. בירך על התפילין, וקודם הנחתם קיבל קריאה, דעת רוב הפוסקים שיאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ויצא להציל מיד, וכשיחזור יברך שנית. [שם].

ג. האם כונן צריך לצאת כשמתבטל המנין

קיבל קריאה באמצע התפלה, אפילו יש מנין מצומצם, ויתבטל המנין, יצא להציל, דספק פיקוח נפש דוחה אפילו מצוה דרבים. [שם].

ד. יציאת ש"ץ באמצע החזרה

שליח ציבור [חזן] שקיבל קריאה דחופה, מפסיק ויוצא, והשני שבא במקומו יתחיל מתחילת הברכה שהפסיק. [שם].

ה. הפסיק באמצע פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע, שמונה עשרה

א. הפסיק לצורך קריאה דחופה באמצע פסוקי דזמרה, קריאת שמע וברכותיה, חוזר למקום שהפסיק. [המפסיק לפעולת הצלה באמצע פסוקי דזמרה, יאמר כשמפסיק וכשחוזר, את הפוסקים שלפני אמירת ויברך דוד, וכך יאמר: "ברוך ד' לעולם אמן ואמן, ברוך ד' מציון שוכן ירושלים, ברוך ד' אלוקים אלוהי ישראל עושה נפלאות לבדו, וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן". ועל ידי זה נחשב כאילו אמר ברכה לפני ואחרי פסוקי דזמרה. מ"ב סנ"א סק"ז].

ב. אך ראוי לעורר, שאין לדבר דיבורים מיותרים שלא לצורך פעולת ההצלה כיון שעומד לאחר ברכת ברוך שאמר, שאין להפסיק שם בדיבור.

ג. אם פעולת ההצלה היתה במקום מטונף שאינו יכול לומר דבר שבקדושה, אזי אם ההפסק היה בשיעור זמן אמירת כל ברכת שמע מברכת יוצר עד גאל ישראל, חוזר לראש הברכה שהפסיק. [ע"פ שו"ע ומ"ב סי' סה, והטעם, לפי שהפסק מחמת אונס, כגון שאינו יכול לומר דברים שבקדושה מחמת נקיין גופו, או מחמת מקום מטונף, נחשב להפסק גדול יותר].

ד. הפסיק באמצע שמונה עשרה, אם לא שהה כדי לגמור כולה, חוזר לראש הברכה שהפסיק, ובג' ראשונות ואחרונות חוזר לתחילתם, ואם ההפסק היה בשיעור זמן אמירת כל שמונה עשרה, חוזר לראש התפלה, דשונה הפסק בשמונה עשרה שיש מחמירים בכל אופן לחזור לראש. [ע"פ שו"ע ומ"ב סי' קד ס"ק טז, דבשמו"ע כל הפסק נחשב להפסק גדול, ולסיכום יוצא לנו ב' נפק"מ להלכה בין הפסק בברכות ק"ש לשמו"ע: א', דברכת ק"ש אם ההפסק שלא מחמת אונס, חוזר למקום שהפסיק, ובשמו"ע לראש הברכה, ב', כשהפסיק מחמת אונס כדי לשהות כולה, דברכת ק"ש חוזר לראש הברכה, ובשמו"ע לראש התפלה].

ו. ברכת הטלית תפילין כשחוזר מפעולת ההצלה

א. התעטף בטלית, והניח תפילין, ופשטם מחמת קריאה דחופה, אם בעת שפשטם, היה בדעתו לחזור וללבשם מיד, וכך היה, אינו מברך עליהם שנית. ולדעת השו"ע צריך לכונן בברכת הטלית והתפילין, שלא יצטרך לחזור ולברך כשפשטם וחוזר ללבשם. ואם בעת שפשטם היה בדעתו שלא לחזור וללבשם מיד רק לאחר זמן רב, או שהיה בדעתו לחזור וללבשם מיד רק נשתהה זמן רב [בערך שעתיים], צריך לחזור ולברך. אמנם אם פשט הטלית תפילין באמצע התפלה, ולא כיון כלום, נחשב כמי שדעתו לחזור וללבשן מיד.

ב. כשצריך לברך על הטלית תפילין לאחר הפסק לזמן מרובה דינו כדלהלן: בפסוקי דזמרה, מברך על טלית תפילין כרגיל, אך לא יברך בין שירה לישתבח, דישתבח הוי כמו ברכה שלאחריה, רק יברך לאחר שיגמור ישתבח. לאחר ברכו, דינו כבאמצע הפרק דקריאת שמע, שאין מברכים לא על הטלית ולא על התפילין, אלא ימתין לבין הפרקים שהוא לאחר ברכת יוצר המאורות, ואז יברך על התפילין. ועל הטלית, לדעת השו"ע מותר לברך בבין הפרקים, ולדעת הרמ"א אין לברך, ולכן לא יתעטף בטלית, ואם מתבייש לישב בלי טלית, ילבש הטלית בלא ברכה, ולאחר שמונה עשרה יברך עליו, כן כתב השבט הלוי בשיטת המשנה ברורה והרמ"א. [הלכות הצלת נפשות].

ז. הפסיק באמצע קריאת התורה כשעלה לתורה

הפסיק באמצע קריאת התורה, אם קראו כבר ג' פסוקים יברך מיד ברכת אשר נתן וירוחץ להציל, ואם לא קראו ג' פסוקים, או שזה מקרה בהול מאוד, ירוץ מיד להציל, והשני הבא תחתיו יאמר ברכו וברכה ראשונה, ויקרא כל מה שקראו עם המתנדב הראשון שיצא.

גדולי הדור בהתפעלות מהספר החדש "כתבי המגיד" בהוצאת המכון

כ"ק אדמו"ר הגרי"מ מורגנשטרן שליט"א

כ"ק אדמו"ר מסקולען ירושלים שליט"א

הרה"צ רבי יצחק משה ארלנר שליט"א

כ"ק אדמו"ר הגר"מ זילבר מסטוטשין שליט"א

חבורת אור החיים - ברינה יקצורו

שעה של קורת רוח הייתה לבחורים המשתתפים מדי שבוע ב'חבורת אור החיים', כאשר בערב שבת קודש פרשת 'ראה' אנוכי נותן לפניכם היום ברכה, קיבלו תשורות נאות ויקרות, תמורת הכרטיסים השבועיים, כאות הוקרה על השתדלותם ויגיעם במסגרת חבורת אור החיים.

מאות ספרים יקרי ערך חולקו, לשמחתם ואושרם של בני החבורה, העולים ומתעלים בתורה וחסידות מדי שבוע, לתפארת ולתהילה.

תורה מפוארת בכלי מפואר מהיום גם במתחם דימול תמצאו ספרית 'עוז והדר'

מלוין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מודרות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה רא

חדתא

חדתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

חסד גדול עשה עמנו ה' שזיכה אותנו לקיים מצוות בכל דרכינו ומעשינו

מצות עשה ולא תעשה, ועל ידי המצוות במעשה יכולין להמשיך הארת הנשמה באיברי הגוף, ואז חל עליו הצורה המיוחדת לאדם. וכיון שהקב"ה בעצמו מקיים את מצוות התורה, נמצא שבעצם קיום המצוות הנמצאים איתנו בכל מקום ומלוות אותנו בכל מעשינו ודיבורנו אנו הולכים בדרכי ה', ובכך מקדש את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו בקיום תרי"ג מצוות. ולא זו בלבד אלא כשמקיים המצוות זוכה שנחקקים בו אותיות ה' יתברך ומלוות אותו בכל תהלוכותיו ומעשיו, כידוע שאותיות 'מצוה' רומזים לשם הוי"ה, וכל מצוה חוקקת שם הוי"ה על האיבר המיוחד כנגדה, וממילא 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך' (תהלים לה י').

יהודי עובד ה' התלונן לפני רבנו הקדוש רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה, על שנבצר ממנו לעסוק בתורה ועבודת ה' כפי הרגלו מחמת טרדותיו בעול הפרנסה ובצער גידול בנים. השיב לו רבינו שהתורה ומצוותיה מקיפות את האדם בכל אשר יפנה, ואדרבה חסד גדול עשה עמנו ה' יתברך שבכל מעשינו יכולים אנו למצוא במה לעובדו, וכשמקדש את עצמו ונוזהר לשמור מצוות התורה בחיי המעשה יזכה להמשיך את קדושת התורה גם בעולם הגשמי.

טעם ריבוי מצוות התורה

ובזה ביאר את דברי חז"ל (מכות כג): רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, ולכאורה ריבוי המצוות אינו מוסיף זכויות לישראל אלא להיפך, כי מתוך שהמצוות מרובות מצוי יותר שיעבור לכל הפחות על אחת ממצוות התורה, ואם היו מעט מצוות היה בניקל יותר להישמר מלעבור עליהן. אלא פירוש הענין הוא שהרבה הקב"ה את מצוות התורה ופיזר אותם בכל שטחי העולם הגשמי, ומתוך כך בכל אשר יפנה האדם יהיו מצוות ה' נקרים לפניו, ויהיה בידו לעבוד את ה' ולקדש את שמו בכל חלקי החיים.

מלוות אותו הוא כפי הידוע כי האדם נברא בשתי יצירות, יצירה בגוף ויצירה בנשמה, ואיברי גידיו הגוף מכוונים כנגד חלקי הנשמה, ומאחר שהם חיותו של האדם לפיכך הם מתלווים ומתחברים עם האדם בכל דרכיו, כי בכח המצוות לחבר את הגוף אל הנשמה. וזה הנאמר 'כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך', כפי שכתב בשפת אמת (כי תצא תרמ"ה ד"ה במדרש): 'לויית חן הם לראשך' כו', כי עיקר ציור האדם ברמ"ח אברים וגידים הוא רק רמז ודמיון לנשמת האדם הכלולה מתרי"ג

פי יקרא קן צפור לפניה בדרך וגו' (כב ו).

מצוות התורה מתלווים ומתחברים עם האדם בכל דרכיו כמו שכתוב (משלי א ט) 'כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך', וכדרשת רבותינו ז"ל במדרש (דב"ר ו ג): מהו 'כי לויית חן', אמר רבי פנחס בר חמא לכל מקום שתלך המצוות מלוות אותך וכו', אמר הקב"ה אפילו לא היית עוסק בדבר אלא מהלך בדרך המצוות מלוות אותך, מנין שנאמר כי יקרא קן צפור לפניך. ענינו של הליווי האמור שבכל מקום המצוות

מילתא דפליאה

טעם דרשת הבר מצוה

לא תראה את שור אחיך וגו' השב תשיבם לאחיך. ואם לא קרוב אחיך אליך וגו' והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו (כב, א-ב).

מנהג ישראל תורה הוא שנער הבר מצוה דורש לפני המסובין בדברי תורה, ואפשר לתת טעם למנהג זה, שקודם לידתו של תינוק מלמדים אותו את כל התורה כולה, וכיון שהוא יוצא לאוויר העולם משכיחים ממנו את כל לימודו [כן הוא בגמרא (נדה ל): למה הולד דומה במעי אמו וכו', ומלמדין אותו כל התורה כולה וכו', וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר (בראשית ד ז) 'לפתח חטאת רובץ'], ועכשיו כשהוא נכנס בעול תורה ומצוות הוא דורש בדברי תורה כדי לזכות שייזכרו לו כל מה שנשכח ממנו, וכמו שמצינו בענין השבת אבידה שבעל אבידה מחזר אחר אבידתו כמו שכתוב עד דרוש אחיך אותו, כך גם כל יהודי שנאבדה ממנו תורתו בעת לידתו יכול בשעת כניסתו לעול מצוות לדרוש את אבידתו. ולכן המנהג שדורש חתן הבר מצוה כדי להזכירו כי זה עתה נכנס בעול מצוות ויכול לשוב לכוחות הקדושים שהיו לו קודם ביאתו לעולם.

[וראה עוד בים של שלמה (ב"ק פ"ז סי' לז), שכתב שכיון שלפעמים אין הסעודה בזמנה וגם לא הביא עדיין הנער ב' שערות ואינו מחויב במצוות, לכן ראוי לחנך הנער לדרוש בדברי תורה ועל ידי כן יתחשב הסעודה לסעודת מצוה. ובעוללות אפרים (ח"ג עמוד כב מאמר תצא) כתב שביום הבר מצוה נכנס יצר טוב בליבו של אדם ולפיכך הוא דורש בדברי תורה ברבים כדי להכניע בכוח זה את היצר הרע].

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

על האדם לעשות המעשה קרוב ככל הניתן למחשבתו

ושאיפותיה אל הפועל, ובזמן פעולת המצוה משווע גופם של הצדיקים לעזרה וסיוע על שאינו יכול לקיים המצות כפי רצונו, וזהו רצון יראיו יעשה' לסייע בידם לעבוד את ה' כפי רצונם, וגם כשהם עוסקים כבר בעבודת ה' - 'את שועתם ישמע' כי הם מוסיפים לשווע ולהתפלל שיזכו להשלים חפצם ורצונם, והקב"ה 'יושיעם' להוציא רצונותיהם אל הפועל.

בזכות תשוקתו למצוה זכה אהרן הכהן לקיימה בפועל

כן יש להוסיף ולבאר בענין המצוה להניח צנצנת מן בקודש הקדשים, כמאמר הכתוב (בשלח טז לב-לד): 'ויאמר משה זה הדבר אשר ציוה ה' מלוא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם וגו'. ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלוא העומר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדורותיכם. כאשר ציוה ה' אל משה ויניחהו אהרן לפני העדות למשמרת'. והרי בכל בוקר היה נמס המן הנשאר בשדה, ולכאורה כשציוה הקב"ה להניח צנצנת מן בקודש הקדשים כבר היה כל המן נמס, והיה אהרן הכהן מוכרח לחכות למחרת כדי לאסוף במיוחד לשם כך.

אלא, פירש הרה"ק ר' שלום מבעלזא ע"ה, אהרן הכהן ידע ברוח קדשו שעתיד הוא להצטוות על הצנעת צנצנת המן, והיה ממתין בכל יום ולא אוכל חלקו במן עד הלילה, שמא היום יצטווה על כך ויהיה מוכן מיד לקיים המצוה. ולפי דבריו נמצא שדוקא על ידי השתוקקותו של אהרן הכהן לעבוד את ה' בשלמות זכה לקיים את מצות ה' בשלמות, כי רק על ידי התשוקה זוכים להשלים ולקיים רצון ה' יותר מיכולת האדם.

ובאמת כל עצם מצוה זו באה אליו רק מחמת גודל תשוקתו לקיום המצוות ורצון ה', שכאשר ראה הקב"ה את גודל חשקו ותשוקתו למצוה לקיים אף הוא 'כאשר ציוה ה' אל משה', לכן ציווה ה' מצוה זו, כדי שיוכל אהרן לקיים את המצוה כרצונו, שהרי רצון יראיו יעשה, וכבר אמרו חז"ל (מכות כג): רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר (ישעיה מב כא) ה' חפץ למען צדקו וגו', וכאשר רצון אהרן ע"ה היה לקיים המצוה, פעל לעורר את רצון ה' שלפיכך הרבה להם תורה ומצוות.

כה גדול, שהרי אמרו חכמים (ברכות נח). 'הבא להורגך השכם להורגו', מי הוא 'הבא להורגך', זה יצר הרע שתמיד רוצה להחטיא את האדם - גדול המחטיאו יותר מההורגו' (רש"י דברים כג ט), 'הבא להורגך' מה תקנה יש כנגדו - 'השכם', תשכים בבוקר ואז תוכל לו להורגו.

ממשיך הרבי מבעלזא ומסביר את המשך הפסוק, כאשר תקיים 'אשחרך', כשאתה משכים בבוקר ומשעבד מחשבה דיבור ומעשה הראשונים לשמו יתברך, כשאתה ממליך את הקב"ה עם שחר, הינך מגיע למדרגה ש'נפשי צמאה לך', 'צמאה לך נפשי', הנפש שלי שהיא הנשמה הגבוהה הקדושה והרוחנית צמאה להקב"ה. ועוד זוכה אתה להגיע ל'כמה לך בשרי', שאפילו הבשר שלך, הגשמיות, אף הוא כמה להקב"ה, ואז אין מרחק בין הנשמה לבין הגוף, שהם מתחברים ביניהם. כשזה מתחיל בשחר - בבוקר, מתחברים הגוף והנפש שהם המעשים, יחד עם הרוח והנשמה שהם הדיבור והמחשבה, והופך להיות הכל יחידה אחת ואין הפסק ביניהם. ואז כל מה שחשבת לעשות, הגוף לא מתנגד ולא מקרר, כי השעבוד הזה של הגוף לנשמה, ממשיך ונשאר הלאה לכל היום.

כדרך זו שמעתי ממור"ר אבי ע"ה, שכשבעל הדברי חיים ע"ה היה קם בבוקר, עוד לפני שהיה מניח תפילין היה קורא קריאת שמע, והסביר, כשאני קם בבוקר אני מרגיש שכל האברים שלי מפורקים, ולכן אני קורא קריאת שמע מיד בבוקר לאחר ברכות התורה, ובזה אני מאחד את כל האברים שיהיו ליחידה אחת.

תפילת יראי ה' שיזכו לעובדו בשלמות

על פי זה אפשר להוסיף ולפרש את הפסוק (תהלים קמה יט) 'רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם', ולכאורה קשה, מאחר שכבר יעשה את רצון יראיו מדוע הם מוסיפים לשווע בתפילה. אלא הביאור הוא, שכיוון ורצונם של הצדיקים גבוה מאוד לעבוד את ה' יתברך בכוחות עילאיים יותר מיכולתם, במסירות נפשם ממש, בבחינת 'נכספה וגם כלתה נפשי', אלא שכאשר הם באים לקיים את המצוה בפועל אינם יכולים לבצע משאלתם, כיון שהגוף במגבלותיו האנושיות והטבעיות אינו מסוגל להוציא את תשוקת הנשמה

מוצא שפתיך תשמר ועשית וגו' אָשֶׁר דְּבַרְתָּ בְּפִיךָ (כג, כד).

מרחק רב שורר בין המחשבה עדי הגיעה למעשה, אך כאשר המחשבה שלימה מקבלים כח שיבוא לידי מעשה קרוב ככל האפשר למחשבתו, ואף כי אין באפשרות שיהיה המעשה כפי המחשבה, וכפי שהיטיב לבאר זאת הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ע"ה, למה במחשבה אדם רוצה לקיים התורה והמצוות וכשמגיע למעשה נחלש. רק שהמחשבה באה מהנשמה, והנשמה רוצה לקיים את כל המצוה בשלימות ואין דבר המפריע בעדו לקיים את המצוה שכן אין מי שיודע ממחשבתו. אך כשזה מגיע למעשה שהוא כנגד הנפש, ושם היצר הרע כבר יודע ממעשהו, או אז מפתה אותו ויבוא זר בגבולו ויתערב במעשהו ויפריענו עד שלא יוכל המעשה להתקיים כראוי.

אך עם כל זה על האדם מוטל לעשות מעשיו קרובים ככל הניתן לאותה מחשבת המצוה הראשונה שהייתה בשלמות. וזהו הביאור בדברי ה' בפרשת כי תצא (דברים כג כד) 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר דיברת', שיש להבינם מה בא לומר בתוספת שאמר 'כאשר דיברת', הרי אלו הם דבריו מקודם 'מוצא שפתיך תשמור'. אלא לומר לך שאמנם נכון הדבר שכמעט ולא ניתן לעשות המעשה כפי המחשבה, אך לכל הפחות תעשה קרוב לזה 'ועשית כאשר דיברת', שאומר הקב"ה לאדם, אתה עשה כאשר דיברת כפי הכח והיכולת שלך, ושאר הכוונות שרוצה הינך לכוון ולעשות ואין ביכולתך לעשות, הקב"ה משלים לך כאילו עשית.

שיעבוד רצונותיו עם שחר - עצה שימשכו המעשים אחר המחשבה

אמנם יש לנו לדעת כי אינו דבר רחוק לקרב המעשים שיהיו כמו המחשבה השלימה, כפי שדיבר בקדשו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ע"ה (ויצא ד"ה והנה ה') שכתוב בפסוק (תהלים סג ב) 'אלקים אלי אתה אשחרך, צמאה לך נפשי כמה לך בשרי', אם אני רוצה שאלקים יהיה בבחינת 'אלי אתה', להרגיש את האלוקות של הקב"ה בתוכי, 'אשחרך' תכף ומיד בשחר אני מתחיל לקיים את המצוות, שמחשבה דיבור ומעשה של השחר יהיו לשמו יתברך. ומדוע יש במצוות אלו כח

חשיבות הגדרות והסייגים לקיום התורה

עיקר השמירה במוח האדם מהרהורי עבירה

ועיקר השמירה היא לשמור את מחשבותיו שיהיו בקדושה, וכן אמר הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא ע"ה (תולדות אדם וישלח ד"ה ויירא הא') כי 'מעקה' ראשי תיבות ה'רהורי ע'בירה ק'שין מ'עבירה, שזה הוא המעקה הטוב ביותר לשמור מחשבותיו שלא ישוטטו בכל, ועל זה מצוינו התורה הקדושה 'ועשית מעקה לגגך' דהיינו הראש. וכפשוטו נראה לבאר הענין על פי המקובל **מהבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (עמוד התפילה פר' נח אות נו) שבמקום שמחשבתו של אדם, שם הוא נמצא, משכך כשלא רוצים להגיע לידי עבירה חלילה מוכרחים לשמור על המחשבה שכן כבר במחשבה נמצא הוא במקום חטא ועלול להיכשל. ובזה גם יובן הנאמר בשם **האר"י הקדוש ע"ה** שגם בכל שוגג יש מזיד שקדם לו, כי לפי האמור אם הקדים המחשבה הרי שהביא עצמו לידי חטא וקרוב למזיד הוא.

שליטה על המחשבות כמו ששולט בעל הבית על דלת ביתו

במהות המעקה יש לרמוז במעשה הנוודע, חסיד גדול בא אל רבו בתחינה ובקשה שיתן לו עצה להתגבר על מחשבותיו שכן כמעט ואין אפשרות על פי טבע לשלוט במחשבותיו. אמר לו הרבי, לך נא אל הרב הקדוש מזיטומיר בעל אור המאיר, הוא ודאי ישיאך עצה הוגנת. הלך החסיד כמצות רבו והקיש על דלתו של האור המאיר אך למענה לא זכה, התחיל לזעוק מרה כי עומד הוא ברחוב הקפוא וכמעט מסוכן הוא להתעלף, אך גם לשמע דבריו נמנע הרבי לפתוח לו את דלתו. כך שהה שם כל הלילה בתחנונים שיתנו לו להיכנס אך לא נענה. חזר החסיד לרבו ואמר לו שלא זו בלבד שלא השיאו עצה הוגנת, עוד זנח אותו מחוץ לביתו בכפור הנורא. ענה לו הרבי, עצה הוגנת השיאך האור המאיר, בכך שהראה לך שבעל הבית הוא המחליט למי לתת להיכנס ולמי לא, ובזה השכילך בינה כי ניתן גם ניתן לא לתת למחשבות להיכנס למוחך כי מי שהוא בעל הבית הוא זה שיכול להחליט מי יכנס ואין מהרהר אחר דבריו. וזהו המעקה בפני המחשבות כי הדלת פתוחה רק למי שבעל הבית חפץ ואלו שלא חפץ בהם יתקלו במעקה החוסם כניסתם.

לפני הגנב, ובכך נוח הוא להכשילו בעיקר העבירה מבלי שיהיה בכוחו להתנגד עוד.

גדר גדול לקיים 'קדש עצמך במותר לך'

יותר מזה כתב הרב מקוץ'גלוב ע"ה בספרו **ארץ צבי** (בראשית ד"ה והנחש) כי כך היא דרכו של היצה"ר שלא להסית את האדם בתחילה לעבירה חמורה, כי בודאי יסרב האדם לשמוע לו ולהמרות פי ה' בעבירה חמורה, וכל שכן בצדיקי עולם כמו אדם הראשון וחוה יצורי כפיו של הקב"ה, שהיה יודע בהם שאי אפשר להסית אותם מיד לעבירה כי לא יאבו לו ולא ישמעו אליו, אלא התחכם עליהם להכשילים בעניין 'קדש עצמך במותר לך', שלא לנהוג איסור בדברים המותרים להם, ואחר שישמעו לו למלאות תאוותם מן ההיתר בכך יסיתם גם אל האיסור. וזה היה תחילת דבריו עם חוה לבדוק אם אכן זהירה היא לפרוש מן ההיתר כגדר וסייג מן האיסור, וכאשר השיבה ואמרה לו 'מפרי עץ הגן נאכל' הבין כי ממלאת היא תאוותה בפירות הגן המותרים לה בלי שום גבול וסייג, ובראותו כי כן ממילא ידע כי עתה תיפול ברשתו באיסור, כי מי שפורץ גדר זה של 'קדש עצמך במותר לך' קל מאד להחטיאו גם בעבירה חמורה, ובכך היתה תחילת דרכו להסיתה לאכול גם מעץ הדעת טוב ורע.

להישמר מן הנדמה לו כהיתר כי היא מקור האיסור

וזהו עניין קדש עצמך במותר לך וכמו שפירשו 'במותר לך' שהינך חושב שזה מותר, כדוגמת מחשבות לא טהורות שהאדם מתיר לעצמו בטענה שאינו עושה עבירה בפועל, אך האמת שמן היתר זה יבוא חלילה לידי מזיד בעבירה. ועל דבר זה כתבה תורה (דברים כב ח) **'ועשית מעקה לגגך'**, ודרשו **רבותינו ע"ה** הכוונה שכדי שחלילה **'לא תשים דמים בביתך'** יש לעשות גדרים וסייגים ולהישמר מכל דבר המביא לידי חטא, ובשום אופן לא להורות היתר ולבטל שום גדר וסייג כדי שלא יבוא על ידם לגעת באיסור.

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לַגֹּגֶךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ (כב, ח). אמרו חכמינו ז"ל בכמה וכמה מקומות שטעם האיסור במקרים רבים הוא 'לך לך אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב' (ראה שבת יג. ע"ז יז. נח: נט. ועוד). וכן הזהירה תורה (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את משמרת' ודרשו חז"ל (מו"ק ה). עשו משמרת למשמרת, ומי שאינו פורש מן ההיתר כמעט ואין ביכולתו לפרוש אף מן האיסור, והיצר הרע מתחכם לפתות האדם לזלזל מעט מעט בגדרי האיסור עד שיביאנו לעבור גם על האיסור עצמו.

תחילת פיתוי היצר לפרוץ גדרים וסייגים לתורה

וזו היתה עצתו של הנחש לפתות את חוה לעבור על הגדר שהציבה לעצמה שלא לגעת בעץ הדעת, כי עיקר המצוה לא היתה אלא 'ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' (בראשית ב יז), והיא הוסיפה לגדור עצמה גם מנגיעה כמו שאמרה 'לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו' (שם ג ג), והתחכם הנחש להכשיל אותה בנגיעה בעץ הדעת, ואחר שגרם לה לעבור על מה שגדרה עצמה כבר היה בקלות להכשיל אותה גם באיסור עצמו, ואמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה (רש"י שם פסוק ד).

ועל דרך זה הובא דבר נאה **במתוק מדבש לרבי יצחק פרחי ע"ה** (פ"א) לפרש את דברי חז"ל ('ויק"ר כו ב) אמרו לו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות אמר להם מפני שפרצתי גדרו של עולם. והוא תמוה, כי מאי איכפת לן אם הוא מצוי בין הגדרות או במקום אחר, ומה לנו לדעת היכן הוא מצוי. ועוד צריך להבין התשובה שהשיב 'אני פרצתי גדרו של עולם', איך נתיישב בזה הקושיא מדוע הוא מצוי בין הגדרות. אך הוא הדבר אשר דיברנו, כי זו היא דרכו של נחש להיות מצוי להסית האדם בין הגדרות והסייגים שהוא גודר עצמו מן החטא, וכששואלים אותו מדוע מצוי אתה לפתוח בהסתה על עניין הגדרים ואינך מסית מיד לעבור העבירה עצמה, משיב הנחש תשובה ניצחת ואומר 'מפני שפרצתי גדרו של עולם', כי כבר מראשית הבריאה נוכחתי לראות שכן היא הדרך להכשיל האדם, לגרום לו לפרוץ את מה שגדר וקיבל על עצמו, וכיון שנפרצה הגדר הרי הוא מחוסר שמירה כעיר פרוצה

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות הערות וצינונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה היינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

הוצאות שבת יום טוב שמוציא עבור אחרים

וכן כתב בספר פנים יפות (דברים פרשת ראה, ובספרו המקנה קידושין דף פב.) לדייק מלשון הגמרא 'לוו עלי והאמינו בי ואיני פורע', וביאר כי 'כפי ערך חוזה האמונה כן יהיה מבטחו', ובוה מיישב קושיית התוספות הנ"ל.

שיעור הוצאות כפי יכולתו

עוד עמדו הפוסקים על הסתירה שבדברי חז"ל מצד אחד אמרו חז"ל (שבת קיח:) שצריך לענג את השבת בדגים גדולים וראשי שומן ותבשיל של תרדיון, ומאיך אמרו (שם) שאפילו אם עשה דבר מועט לכבוד שבת קיים מצוות עונג שבת, ואפילו כסא דהרסנא [דגים קטנים מטוגנים בשמן].

וסיכום הדינים העולים מדברי הטור והשלחן ערוך (סימן רמב ס"א) והמשנה ברורה (סק"א) ושער הציון (סק"א ז) ליישב את מאמרי חז"ל, ליישב את מאמרי חז"ל, שיש שלוש דרגות בהוצאות שבת: א. מי שיש לו אפשרות ופרנסתו מצויה לו בריוח, ירבה בכבוד שבת 'כפי יכולתו', ומה שאמרו לכבודו 'בדגים גדולים וראשי שומן ותבשיל של תרדיון', זהו מפני שאלו היו מאכלים חשובים בזמנם, וכן בכל מקום ומקום לפי מנהגו יענוהו במאכלים ומשקים החשובים נהנה עונג, ולפי שמן הסתם רוב בני אדם עיקר עינוגם בבשר ויין ומגדנות לכך כתב בשולחן ערוך שירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו.

ב. מה אמרו שיוציא ידי מצוות עונג שבת אפילו בכסא דהרסנא, זהו באדם שיש לו קצת ממון בצמצום בשיעור שלוש סעודות וקצת יותר מזה, יקנה שלוש סעודות וכסא דהרסנא.

ג. אם השעה דחוקה לו ביותר, שיש לו רק מותן שתי סעודות לשבת, יעשה שבתו חול ולא יצטרך לבריות, ולא יקח הלוואה כי אין לו משכון ואין לו מהיכן להשיב.

אמנם במי שידו משגת והתברך בממון מידו המלאה והפתוחה, עליו אמרו (שבת שם) כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, ופירש הבית יוסף שהשכח הוא מידה נגד מידה, כשם שמפזר מעותיו בלא שיעור לצורך שבת, כך יתנו לו נחלה בלא שיעור. וכתבו הפוסקים שרשאי להוציא כפי יכולתו ולפי ממונו שיש לו עכשיו, ואינו צריך להתחשב ולדאוג את דאגת המחר ולזמן ארוך. וכן כתב באשל אברהם (בוטשאטט סימן רמב) שיכול להוציא אפילו יותר מחומש, משום שבהוצאות שבת לא נאמר הכלל 'המבזבז אל יבזבז יותר מחומש' (כתובות דף נג), משום שהטעם שלא יבזבז מחשש שיעני, אבל בהוצאות שבת מובטח לו שיחזירו הוצאותיו 'ואשרי כל חוכה לתשלומי כפל'.

שיהיה העונג לכבוד שבת

הנה נקוט כלל זה בידך, כי זה וודאי שיעקר המכוון בהוצאות שבת, הוא כאשר מוציא מעות כדי לכבד ולענג את השבת, ולא שהוא מענג את עצמו למלאות תאוותו וליישב את רגלו בלא בעל התולדות יעקב יוסף (פרשת קדושים) את מאמר 'לוו עלי ואיני פורע' וליישב את תמיתה תוספות מהנאמר 'עשה שבתך חול', ותירץ בעל התולדות מדויק לשון חז"ל: 'כשאמרו 'לוו עלי', היינו כשלוה וכוונתו לשם שמים, עליו נאמר שיכול ללוות ומובטח שיהיה בידו לפרוע, אולם כשכוונתו לעצמו עליו אמרו 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', ואינו בכלל הברכה.

וכן כתב בש"ח הקדוש (מסכת שבת פרק גר מצוה אות לו) ואמרו רבותינו ז"ל 'כל המענג את השבת, ולא אמרו כל המענג בשבת, כי האדם לא יהיה כוונתו על עצמו לענג, רק יעשה העונג בשביל כבוד השבת. זהו 'וקראת לשבת ענג' (ישעי' נח ג) שתקרא להשבת ענג. כענין מי שממין אורח חשוב וגדול, עושה סעודה לכבודו, ובלא האורח היה קשה עליו ההוצאה והתענוג. וכן פירש הוזהר (ח"ב מז). וקראת לשבת דומיין ליה לפתורא מתתקין ליה יאות במיכלא ובמשתאי וכסות נקיה. ועל כן, אותן הממלאים בטנם כסוס וכפרד אין הבין, לילך אחר הערב, ורווחא לבסימא שכיחא, ואחר כך

יהודי יקר ובעל לב חם ורחב לדברים שבקדושה, שמנהגו עמו מדי שבת לערוך את הסעודות יחד עם אורחים קרואים בביתו צגים, כך בסעודות השבת וכך בסעודות החגים, ובענין יפה הוא נותן בשפע של מושגים, להתענג בתענוגים, ברבורים ושלו ודגים. הוא שואל ומבקש לדעת אם מה ששינו במסכת ביצה (ביצה טז. ויקרא רבה פרק ל) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאות שבתות והוצאת יום טוב, והוצאת בניו לתלמוד תורה. שאם פחת פוחתין לו, ואם הוסיף עבוספיין לו, האם זה דוקא ההוצאות שבת וי"ט שהוציא על עצמו, או גם בהוצאות שבת שהוא מוציא עבור אחרים:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מאמר חז"ל זה שהוצאות שבת חוזרות שגור הוא בפי העולם, אמנם יש לברר בו כמה פרטים ומה גדר הדברים: א. האם יש שיעור להוצאות אלו כמו בכל המצוות שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ושאינו יש ברכה מיוחדת ואפשר לבזבז יותר. ב. מה נכלל בגדר הוצאות שבת, האם גם 'מותרות' שרוצה לענג בהן את השבת, או רק המאכלים שהם מעיקר סעודת שבת כמו חלות חלה, ובשר. ג. האם זה רק דברי מאכל, או שאף שאר מיני תענוגות כמיוז אויר, או אפילו לנסוע לנופש לשבת, גם הם נחשבים להוצאות שבת. ד. האם רק הוצאות שמוציא לענג את עצמו הוא בכלל הברכה, או שגם הוצאות עבור אורחים הם בגדר הוצאות שבת.

נסילת הלוואה תלויה בערך אמונתו בהבטחת חז"ל

כתב השולחן ערוך (אור"ח סימן רנ"ב) ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו. והנה יש כמה סתירות במאמרי חז"ל בענין זה. בגמרא בביצה שם (טז:) דרשו על הפסוק (נחמיה ח') 'לכו אכלו ממשמנים ושתו מממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו וגו', כי 'תחתיה ה' היא מעיקרם: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישאל, בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע'. ובתוספות השבת (ד"ה לוו עלי) ממה שמבואר כאן שמי שאין לו מעות יכול ללוות מאחרים לצורך שבת, מהנאמר בפסחים (ק.) 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', ותירצו שהגמרא שם מדברת כשאין לו לפרוע, ולכן יעשה שבתו חול כדי שלא יצטרך לבריות.

לדעת הגהות אש"י (ביצה פרק ג סימן ד) והמהרש"ל (שם טז) הפירוש בתוספות הוא, שאם יש לו משכון ילווה, ואם אין לו משכון יעשה שבתו חול ולא יקח מהצדקה. לדעת הב"ח (סימן רמב) והגר"א (בהגהותיו על הגמרא שם ובש"י) הפירוש בתוספות שאם אין לו ממי ללוות יעשה שבתו חול, אולם אם יש לו ממי ללוות יקח הלוואה. ובמשנה ברורה (שם סק"ג) פוסק להלכה את שתי השיטות, שרק אם אין לו משכון ואינו יכול להשיג הלוואה ללא משכון, יעשה שבתו חול, אך אם יכול להשיג הלוואה צריך ללוות שלא לבטל מצוות עונג שבת. ובשער הציון (סק"ב) הוסיף מעטרת זקנים שילוח רק אם משערי שיהיה לו מניין לפרוע, ואם אין לו עליו נאמר 'עשה שבתך חול', וסיים 'ונראה דהכל לפי הענין'.

ובפירושו כוונתו במה שסיים 'והכל לפי הענין' הביא בספר עיונים בהלכה (הלכות שבת ח"א עמוד תכד) שאחד שאל את החפץ חיים במה תלוי הענין, וביאר החפץ חיים כי הדבר תלוי במידת ביטחונו בה' ואמונתו בהבטחת חז"ל, ואמר שהלווה צריך לדמות לעצמו כיצד היה מנהגה אילו היה חברו העני שאין לו מהיכן לפרוע, בא ומבקש ממנו הלוואה לצורך שבת. אילו היה מלווה לחברו וסומך על הבטחת חז"ל, כי אז יכול גם הוא ללוות בעצמו, אבל אם לחברו לא היה מלווה, גם לעצמו אינו רשאי לקחת הלוואה.

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

בדיקת מזוזות

אני רוצה לעשות בדיקה למזוזות בבית, האם אפשר להשאיר את הבית ללא מזוזות בזמן הבדיקה, והאם צריך לברך אחר כך ברכה כאשר מחזירים את המזוזות:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אם מוריד את המזוזות לבדיקה ומחזירם באותו יום אין צריך לברך, אולם אם עבר לילה ומחזירם למחרת, יש לברך בשעת קביעתן¹. כשמסיר את המזוזות לצורך בדיקתן אין צריך להניח בינתיים מזוזות אחרים במקומן, ולכתחילה ראוי לחזור ולקבוע

את המזוזות לאחר הגהתן באותו יום, אולם אם משתהה יותר מיום אחד כתבו הפוסקים שראוי לקבוע מזוזות חילופיות לזמן הבדיקה.²

שילם עבור חברו וניזוק

ביקש מחברו שיקנה לו בקבוק שתיה ב6 ₪ ממקרר למכר בקבוקים, ומכיון שלא היה לו כסף מדויק הכניס מטבע של 10 ₪, אבל המכשיר היה תקול והכסף נבלע והבקבוק לא יצא: האם המשלח חייב לחברו שהלך לקנות עבורו, או שהתחייב לשלם לו רק אם יבא לו בקבוק ולבסוף לא הביא, ואם חייב הוא חייב לו את כל הכסף שהכניס אך ורק את המחיר שעולה בקבוק:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

החבר ששלח את חברו לקנות עבורו בקבוק שתייה חייב לשלם לו את מלוא הסכום שעולה בקבוק השתייה³. אולם את הסכום

המשך בעמ' ב'

שמעבר לעלות הבקבוק אינו חייב לשלם לו אף שניזוק בגרמתו.⁴

צחצוח נעלים

ידוע מה שכתב בצוואת צוואת רבי יהודה החסיד (סימן טז) שאסור למשוח מנעליים ביום שדעתו לצאת לדרך, האם קיים חשש זה גם בזמננו:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

יש להקפיד שלא לצחצוח נעליים ביום שיוצא לדרך⁵, ולילה קודם היציאה, מסתבר להקל⁶, אולם יש שכתבו שאם נוסע בכלי רכב או במטוס מכיון שאינו הולך ברגליו הדבר קל יותר לענין זה⁷, ואם כבר משח ואין לו מנעלים אחרים, מותר לו לנעלם ולצאת לדרך, ויש שמתיירים גם אם יש לו מנעלים אחרים, וכן אם משח מנעליים קודם שעלה במחשבתו לצאת לדרך, יכול אחר כך להחליט לצאת לדרך.⁸

1 בעל השו"ע והתניא, שיש בזה טור נדוא'.
2 ספר תורת הדרך (פ"ב פ"ה ה"ג), ספר ויהי בנסוע פ"א ס"ז.
3 קצות השולחן (סימן סו בדי השולחן סק"ט), דרכי תשובה (סימן קטו סק"ד) בשם מילי דחסידיה.
4 ספר שמירת הגוף והנפש (סימן צ"ד ס"ה) בשם ספר שבעים תמרים (את מ"ד), ומילי דחסידיה (שם).
5 סימן קפח (ס"ו) במי שהגיע לו היזק בממונו מחמת שליחות שולחו אין המשלח חייב ובסק"פ (סק"א) שבאונס ממון לכל השליחות פטור ולא נחלקו בסימן קעו (פ"ה) רק באונס הגוף שהשליח נתפס מחמת השליחות אם חייב המשלח לפדותו משום ששאל את גוף השליח וחייב באונסיו. ואולי במקרה זה אין הדבר אף נחשב בגרמתו, אלא אם אמר לו קודם שאין לו את כל הסכום ואמר לו שבמכשיר מחזיר עודך.
6 כתב בספר שבעים תמרים בשם האדמו"ר הדין

3 ראה בסימן קפב (ס"א ברמ"א) שאדם ששלח שליח לקנות אינו יכול לחזור בו מהשליחות, והטעם שלאחר לחבירו שיוצא הוצאות על פיו הרי הוא מתחייב מדיון ערב, וכמו שביאר שם הגת"ות (סק"א) ובביאור הגר"א (סק"א) ומוציא הדברים מתשובת הרשב"א (ח"א סימן א"ף ו). ואף שלבסוף לא הביא לו את הבקבוק זה נכבד במלך הקונה ונתחמקה שיהיה, אך את עצם הוצאת הכסף הייתה עבור חברו ובציווי.

ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן תרמג) כתב שמעיקר הדין פטור מלקבוע מזוזות אחרות בזמן הבדיקה, אך נכון לשאול מזוהה לזמן הזה עד לאחר הבדיקה. ובספר פתחי מזוזות (מילאים עמוד סק) העיר שאם יודע שיחזיר באותו יום עדיף שלא יניח מזוזות אחרות שלא להיכנס לשאלה של ברכה על המזוזות השניות, ואם יודע שישתהה יותר מיום אחד יקבע מזוהה אחרת. אמנם כל זה שלא מעיקר הדין שפטור מלהניח מזוהה בזמן הבדיקה.

מרום מאכלים נופלת תרדמה עליהם, ומכלים מוחם, אלו אין נקראים מענגים את השבת, אלא הם מענגים את עצמם בשבת. על כן ילכלך בדריי ממשפט. והחכם עיניו בראש, כשיושב לאכול בבוקר, ואף על גב שישאל וישתה כראוי, אין הכוונה למלאות בטנו, כי אל מנוחה ועונג יקרא לזאת, אלא איבוד המאכל והגוף, גם הפסד נפש שלא יוכל לעמוד על עמדו מרוב שביעתו, כדי לעסוק בתורה ובמצות.

אשר על כן מה שכתבו הפוסקים שעונג שבת אינו דווקא בבשר ודגים, אלא בכל מקום ומקום לפי מנהגו יענגוהו במאכלים ומשקים החשובים להם עונג, זהו כאשר ממוחן בכך לענג את השבת, ולא דבריהם שהם ככלל 'מותרות', וכן מובא בשם הגר"ש אלישיב (שבות יצחק חלק ו עמוד קפח) שאין האמור בהבטחת מוספיין רק לצרכי כבוד שבת ולא למותרות. אמנם כתב שגם הוצאות שאינם דברי מאכל, כגון מיווג אריר ותשלום לגנרטור, אלו גם בכלל צרכי שבת.

הוצאותיו עבור אורחים עניים

ולענין השאלה לגבי הוצאות שבת שמוציא לצורך אחרים, הנה אם האורחים הקרואים לשולחנו אין להם משלהם, והוא מקיים בעצמו דברי המשנה (אבות פ"א מ"ה) 'הי ביתך פתוח לרוחה, ויהיו עניים בני ביתך, בזה לית דין ולית דין' שהדבר יורד לו מהוצאותיו האחרות, כמו שמצינו במסכת בבא בתרא (ז): 'דש רבי יהודה רבי שלום, כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, זכה הלא 'פרוס לרעב לחמך', לא זכה ועניים מרודים תביא בית.

הגמרא מספרת על כך שרבי יוחנן ראה בחלומו כי בני אחרות צריכים להתחסר בשבע מאות דינרים, הוציא מהם סכום רב לצדקה, שהגיע עד שבעה עשר דינרים פחות משבע מאות דינרים שראה בחלום שהם צריכים להתחסר מהם, כאשר הגיע יום כיפור שלחו מהקיסר לתפוס אותם, אמר להם רבי יוחנן אין לכם כלל מה לפחד, אני יוציא מכם עוד שבעה עשר דינרים לצדקה ותבטל הגזירה. שאלו לו אם כן למה לא אמרת לנו מיד שניתן כל הסכום לצדקה, אמר להם כדי שתתרמו את הצדקה לשם שמים ולא כדי להינצל מחסרונות אחרים. ומבואר כי כל מה שהוציא לצורך צדקה הושלם להם משמים במה שנחסך מהם הצורך בהוצאות ממקום אחר.

הוצאות שבת עבור אחרים שאינם עניים

גם לגבי הוצאות שבת ויום טוב שמוציא על אחרים שאינם נזקקים ואינם בגדר עניים, נראה לכאורה שגם זה בכלל הוצאות שבת, שהלא כל עיקרו אינו אלא לכבוד את השבת, ואדרבה מה שמאכל אחרים, בודאי עושה כן לכבוד שבת, ואם כן הסברא נותנת שגם על זה נאמר 'הוסיף יסופו לו'.

אך בספר אשרי האישי (או"ח פרק יב אות ב) מביא בשם הגר"ש אלישיב שאם מוזמין אורחים לסעודת שבת, אין זה בכלל הברכה בהוצאות שבת, ומשום שהברכה היא רק להוצאה שהוא מחויב בה. וכן מיתאמרא בשם עוד כמה גאונים שהוסיפו, שהרי לא יתכן שאין גבול להוצאותיו, וכי אם יבנה בית מיוחד לשבת גם זה יהיה בכלל הוצאות שבת. ברם, אמור אני כי הקב"ה אינו חסר כלום ויכול להשלים כל הוצאה ובלבד שיהיה מכוון לשמים, כי אם אמנם הבונה בתים אין קץ ויאמר שהם לכבוד שבת ומיחדים להם לשבת, אין בזה שום חילול שבת דבר דחוק, אבל כל שכונתו לענג את השבת ולכבודו, אדרבה בזה שהוא מוזמין אורחים לכבוד השבת, ומענגה כראוי בשירות ותשבחות, זו הוכחה גדולה ביותר שאין כוונתו רק למלא כריסו, וזו היא כבודה של שבת, והרי זה נחשב הוצאות שבת ויו"ט.

ההוצאות שנעשות לכבוד שבת הם בכלל הברכה

ויש אומרים בשם הגר"ש אלישיב שאם צורכי האורחים היושבים על שולחנו הכל בכלל הוצאות השבת, ושכן הוא גם דעת הגר"ח קניבסקי (שבת לישראל עמוד תעב אות כג). וכך מבואר כבר בליקוטי מאמרים מהנה"ק רבי יהושע מבעלזא (עמוד קצו). ולכן נראה כי גם דברי הגר"ש אלישיב שנאמרו בספר אשרי אישי שמוציא אורחים להוצאה שבת הוא מחויב בה, אין הכוונה למינימום שהאדם מחויב בו, אלא לכל דבר שהוא מחויב בו, ובכלל זה לכבוד אורחים לכבוד שבת ולהרבות בשמחה ובעונג שבת, אלא שכל זה הוא דווקא באופן שנעשה הכל לכבוד שבת, ולא כאשר נעשה לכבוד עצמו או לאחיות רעים שאין עימה כוונה של עונג וכבוד שבת.

הוצאות שבת על פי משל המגיד מדובנא

ידוע ומפורסם משלו של המגיד מדובנא (משלי יעקב פרשת בהר): 'לעשיר גדול היו שני בנים בדרמקיים, אחד עשיר ואחד עני, והאחיים האלה לא ראו את פני אביהם אז רבות בשנים. פעם באה אגרת מאת אביהם הגביר כי הן זקנותי אשר לו הגיע לפרק הנישואין לזאת השאלנו נפשו להתעלם באביהם גם עת יתר בניו ביום חתונתו ויבין שמחת לבו. וככה הגדת אל בנו העשיר איך הוא מבקש מאד שיבוא הוא עם אחיו על החתונה ולא יהושע על ההוצאות הגדולות שישעשה כי כל ההוצאות שישעשה בעבור כבוד אביו ישלם לו את הכל במיטב סכפו. והן העשיר הזה כאשר השיג האגרת הזאת הלך מהרה אל החתונה ולקח הרבה סחורות יקרות ויעש לו בגדים מפוארים ולאשתו ולבניו וליבשים חמודות והכין את עצמו לנסוע. ובטרם עלה על המרכבה הזכיר את עצמו וראצון קראו לי מהרה את אחי שאני צריך לו מאד ויקראו אותו בחפזו, וזה הענין קורא ושואל מה ראצון קראו לי מהרה את אחי על המרכבה ויעל עלי ויסעני.

ויהי בקרוב המרכבה הזאת אל עיר מחוז חפצם והקול נשמע בבית אביהם כי בניו ובני ביתם וכולותיו נוסעים ובאים וילכו המחזותנים עם הכלי זמר כנגדם לקבל פניהם במחה. וירד מן המרכבה העשיר והוא מלוכב בגדי הוד והדר והמחזותנים שואלים עליו מי הוא זה ויאמרו הלא זה הוא בנו של הגביר. אחר כך יצא אביו העני קרוע ערום ויחף וישאלו עליו ויאמרו גם זה יושב בעיר מגורי אחיו כי אחים הם. והמה מחשים ומניעים ראש ויבואו הביתה והמנגן מנגן. והנה חופה וישמחו מאד. ויהי כי עברו שני שבועות ויאמר העשיר אל אביו הגביר אבי יקירי עשה עשיתי ככל מצותך אשר צוית עלי. ואתה הלא ידעת כי איש מסחר אנכי איך תוכל לנסוע מסחירי על חודש שמים. ויאמר לו אביו שטוב בעיניך בני יקירי ומי יושא אתך תוכל לנסוע לשלום, והוא שמע דברי אביו וכמו רוח עצור בעצמותיו על רוב ההוצאות אשר הוציא ואביו הבטיח לשלם לו שבעתיים. עתה הוא רואה את פני אביו כי הוא כמתעלם מזה ההכרח אפך עליו לשלם לדרך פעמיו. ויאמר ולבנו מה לא אני מחריש ומתאפק. כבר אני מוכרח להיות תובע בפה ויבוא לפני אביו והציע לפניו חשבון ארוך על כל ההוצאות הגדולות אשר עשה והבגדים היקרים אשר עשה לו ולאשתו ולבניו. ויאמר לו אביו עשית לך בגדים תבלה אותם ותתחדש בבגדים אחרים חדשים. ויאמר לאביו אבל אתה הבטחתי שכל ההוצאות אשר אנשה יהיה על חשבונך. ויאמר אליו לא תשקר בי כי שקר הדבר הזה. והוא הוציא מחיקו את המכתב והוא קורא לפניו כי תשוב בו כל ההוצאות אשר נתעשה לכבודי אשלם לך הכל. ויאמר לו אביו השמע לאונך מה שאתה מוציא מפך עתה ראה בני אם היתה באמת לכבודי אין לא זכרת ואיך לא חסת על כבודי כי לקחת אחיך עמך בעירום ויחף לבוש קרעים וסחבות ולא זכרת להלביש גם אותו שיהיה לי לכבוד לענגה ולכבדה. ו. גם כאשר מוציא לצורך אורחים המסובים על שולחנו, למענך ומה זה תדרוש ממני.

הנמשל כי הקב"ה כביכול כתב גם כן אגרת ארוכה אל האדם כל הוצאות שיעשה למען כבודו יתברך בעונג שבת ועונג יום טוב הכל ישלם לו כמאמרם ז"ל כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה חוץ משבתות וימים טובים ואם כן בעל כרחו יש אל האדם להשתדל שיהיה לכבוד ולתפארת בעיני אביו שבשמים ואיככה יכנס הוא ליום השבת מקושט ומהודר ויאכל מעדנים ואחיו העני ישב כמתאבל ויאכל זרעונים. ואם יעשה כן הלא יתברר כי כל מה שהוציא לפיזור על התענוגים לא בעבור להתענג על ה' כי אם לענג את עצמו אז אמר הקב"ה אם כן מה לך לדרוש ממני דבר בעבור ההוצאות שעשית. וזה מתק מאמר 'מלוה ה' מי הוא המלוה לה' 'חונן דל' הוא פועל אשר גם גמולו ישלם לו, גם מחיר ההוצאה שהוציא על עצמו. עכ"ד המגיד. ומעתה, פשוט הדבר כי ככל שטורח ודואג בשביל השני, הרי זה מוכיח באותות ובמופתים כי כוונתו לענג את השבת ולא את עצמו, וא"כ גם העשיר כהעני, אם הוא אורחו, וטורח לכבודו במטעמי השבת, בודאי שהוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט.

ביאור מחלוקת שמאי והלל

וחשבתי עוד דהנה בהמשך הגמרא שם איתא: תניא, אמרו עליו על שמאי הזקן, כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. מצא בהמה נאה אומר: זו לשבת. מצא אחרת נאה הימנה, מניח את השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו, שכל מעשיו לשם שמים. שנאמר (תהלים סח כ) 'ברוך ה' יום יום'. תניא נמי הכי: בית שמאי אומרים: מחד שבין לשבתך, ובית הלל אומרים: ה' יום יום. ע"כ. ומחלוקתו שמענו על יום יום שייכות בין מחלוקת זו למה שנתבאר אודות הוצאות שבת ויו"ט שאם הוסיף מוספיין לו.

ויתכן שבאמת שמאי היה סובר כי בכל פעם שהוא לוקח בהמה לכבוד שבת, אזי אפילו אם מצא נאה הימנה והניח את הראשונה, כבר היתה הראשונה לכבוד שבת, ואף גם זו הראשונה נחשבת להוצאות שבת ויו"ט, והוא חידוש.

אמנם הלל שאל היה סבור כי אמר 'ברוך ה' יום יום'. ויש להפליא במידת הבטחון שהייתה להלל, שהרי מבואר בימא (לה): שהלל היה עני מרוד, עד שלא היה לו לשלם לשומר בית המדרש, וכדאיתא שם: אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום יום היה עושה ומשתכר בטרפיק, חצי היה נותן לשומר בית המדרש, וחצי לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניח לשומר בית המדרש להכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת שבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעונן הוא? הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, על ומצאו עליו רום שלש אמות שלג. ופרקוהו, והרחיצוהו, וסיכוהו, והושיבוהו כנגד המדרה. אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת. ע"כ. הרי שהלל היה עני מרוד, ואעפ"כ הייתה לו מידת הבטחון כי יספיק לו סעודת שבת מרווחת. ואפשר דדוקא משום שהיה כ"כ עני, הפליג בזה במידת הבטחון ולא עבד כשמאי, כי הלא כאשר כבר נודמן לו דבר מאכל מוכרח היה לו בודאי לשמור את יום השבת קודש, אלא שחלק מפני שלא היה לו, היה רוצה להוכיח לכל שאינו חושש ובוטח הוא בקב"ה שימצאו לו בבחינת 'ברוך ה' יום יום'.

פירוש בעל פנים יפות במידתו של הלל

וכעין זה ראיתי לבעל פנים יפות (ויקרא כה) שכתב לפרש, אמנם באופן ובסגנון אחר, וזה לשונו: עוד נראה לפי"ש חז"ל שמאי אומר מחד בשבתא לשבתך, אבל הלל מדה אחרת היתה לו שהיה אומר 'ברוך ה' יום יום, וכן מצינו במן שהיה יורד מידי יום בימיו ולא הותירו, וביום הששי ירד כפלים לחם יומים ואח"כ הטעם כדי שיהיה עיניהם תלויות בכל יום מיחלות לשמים כמבואר במדרשות (ליקוט שמעוני בשלח סי' רנח), וכמו כן היה מדת הלל לדורות, אבל זה באיש עני שהיה בזה תועלת שהיו עיניו תלויות בכל יום לשמים להזמין לו מידת יום ביום, אבל בעשיר שיש לו נכסים רבים אין בזה תועלת, וא"כ המבואר לית שמאי שזיכור שכתב בא מברכת יום השבת כמ"ש בתחילת הפרשה בפסוק ושבתה הארץ שבת לה, וכן י"ל בשנת המשיטה היה החילוק הזה בין עשיר לעני, כי העני הנהיגו ה' במדת הלל ובמידת המן שלא היה בו מותר בכל שנה, והיה בו תועלת שעיניו מיחלות לה' בכל השנה ובשנה ששית היתה הברכה בכפלים כמו ברידת המן, והאיש העשיר שאין בו תועלת היה כנ"ל היה ברכתו בכל שנה חלק ששית יותר, כדאיתא בתורת כהנים כדי שיזכור בכל שנה שהברכה היא בשביל שנה שביעית שהיא שבת לה'. והוא כתב דבריו לצד שאצל העשיר אין דבר תועלת כ"כ, משא"כ בעני.

אמנם יש להוסיף בזה מה שכתב הב"ח (או"ח סימן רמב ס"ו) דשמאי והלל לא פליגי. אלא שזה כך היה מדתו וזה כך היה מדתו, והרשות בידי כל אדם לאחוז במנהג שמאי הזקן או במנהג הלל הזקן, והאידיגא נהגו עלמא כשמאי הזקן, וכן פירש רש"י בפרשת יתרו (שמות כ, ה) בפסוק וזכור את יום השבת לקדשו, תנו לבו לזכור תמיד את יום השבת, שאם נודמן לו חפץ יפה תלחך ממינו לשבת, והכי איתא במכילתא (יתרו פרשה ז). אלא דמדברי הרמב"ן מבואר לשם דהנהגה בבית הלל ברוך ה' יום יום. אבל בשם האור ורוע (הלכות ערב שבת סי' י"ח) מצאתי שכתב אף על גב דמדה אחרת היתה בהלל הזקן אפילו הכי מודה הלל דמדת שמאי עדיפא טפי, וכן משמע במעשה דההוא קצב בפרק כל כתבי (שבת דף קט). שאמר וכל בהמה נאה שמצאתי אמרתי זו לכבוד שבת וכו' והכי עיקר. עכ"ל.

ובכל דברים אלו מכתב מאד כוונת משורר זמר 'ח' וברוך צורי, שכתב: 'צמא נפשי אל ה'; ימלא שובע אסמי, אל ההרים אשא עיני, כהלל ולא כשמאי'. ורבים נפלאו מה ראה על ככה לומר 'אלא כשמאי' שנתאה כלולו חס ושלום בגדול הדורות, ולכן פירש כי כוונתו לרמוז על מחלוקת שמאי והלל בהנהגת ההכנה לשבת, והמשורר מספר בשיירתו כי הוא נוהג כהלל הזקן שאחוז במידת הבטחון ונושא עיניו למרום, שכן הוא נוקט לחסד ה' יום יום, וכמו ששורר קודם לכן 'נותן לחם לכל בשר, לחם חוקי הטרפיני', ומחמת כן הנהגתו היא להחזיק כהלל במידת הבטחון שלכבוד שבת ימלא הבורא ברחמי שובע אסמי, ולא בהנהגת שמאי שהוא בעל מומן ויכול להנהיג עצמו להחזיק בכבוד שבת כבר מראשית השבוע, ואל אלו שהנהגתו כשמאי אנו חרוזים בתחינת ההושענות לשבת 'הושע נא טורחת כל משעלה לשבת, הושע נא'.

להלכה:

- א. מצוות עונג שבת ויום טוב אינה כלולה בקצבת מזונותיו של אדם ויש הבטחה מיוחדת שאם מוסיף מוספיין לו. ב. אמנם יש שהם ממוצאם באמצעים, עליו נאמר שלא ירבה בשבת, אלא אין לו מנין לפרוע לא יטול ויעשה שבתו חול, ואם יש בידו משכון יכול ללוות, אך לא ירבה בהוצאות. ד. אמנם מי שליבו איתן בהבטחת חז"ל יכול ללוות אף אם אין בידו לפרוע, 'כפי ערך חזוק האמונה כן יהיה מבטחו'. ה. הברכה תלויה בכך שתהיה כוונתו לשבת לענגה ולכבדה. ו. גם כאשר מוציא לצורך אורחים המסובים על שולחנו, כאשר כוונתו לכבוד שבת, הכל בכלל הברכה.

הלוח היומי

מתוך הספר: הלוח היומי בהוצאת מכון אור לישראל עוז והדר

ט' אלול

ימי עולם:

ב' קצ"ה-ש"ח: נולד ונפטר דן בן יעקב אבינו.
 תפ"ד: רבי נתן פייטל ב"ר אברהם מונק - אב"ד האצפליאץ.
 תקס"ז: רבי יששכר בער ב"ר שלמה זלמן (אחי הגר"א) - בעל 'צוף דבש'.
 תקצ"א: רבי יהושע קאשמאן ב"ר שרגא פייבש וואדיאנער - בעל 'נחלת יהושע'.
 תר"כ: רבי שמעון ב"ר זרח זרחי - רב בטאוויג ויאקאבשטאדט, בעל 'נחלת שמעון'. (הר הזיתים - ירושלים)
 תרמ"ד: רבי אליעזר ליפא ב"ר יצחק קובלר - אב"ד סקאליט.
 תר"ט: רבי צדוק הכהן ב"ר יעקב רבינוביץ מלובלין - בעל 'פרי צדיק', ועוד: {לובלין}
 תרס"ד: רבי מנחם ב"ר יחזקאל דייטש - אב"ד פאלאנאק, בעל 'שארית מנחם'.
 תרצ"ג: רבי אלימלך ב"ר אברהם שמואל אלטר לאם - אדמו"ר מיארוסלב.
 תרצ"ד: רבי אהרן מנחם מנדל ב"ר שלמה יהושע דוד גוטרכין מראדזימין - בעל 'הגדש"פ צמח מנחם'. {ווארשא}
 תשי"ח: רבי יונתן ב"ר צבי שטייף - בעל 'חדשים גם ישנים' ועוד: {ניו ג'רסי}
 תשכ"ח: רבי יצחק ב"ר יעקב פרידמן - האדמו"ר מהוסיאטין, בעל 'שיח יצחק'. {טבריה}

י' אלול

ימי עולם:

תקנ"א: רבי פינחס מקוריץ ב"ר אברהם אבא. {שפטיקווא}
 תר"ב: רבי יצחק ב"ר נסים משה אלבעלי - דיין באימיר, בעל 'עיני יצחק', פרי העץ, אמר יצחק. {איזמיר}
 תרמ"ג: רבי יוסף יהושע ב"ר דוד אברהם קארי - ראב"ד הספרדים בירושלים, בעל 'פני יוסף'.
 תרמ"ד: רבי ברוך ב"ר רפאל דוד ירושלמי - בעל 'ברוך מבנים'. {הר הזיתים - ירושלים}
 תרנ"ג: רבי חיים שמואל ב"ר יוסף שטון - דיין בסיגט.
 תרנ"ד: רבי יצחק מבוהוש ב"ר שלום יוסף מרוזין. {בוהוש}
 תש"ו: רבי משה יהודה לייב מפשקאן ב"ר יצחק מבוהוש - בעל 'ברכת משה'. {באהוש}
 תשכ"א: רבי יהודה אריה ב"ר יעקב פרלוב - אדמו"ר מנאוואמינסק, בעל 'לב אריה החדש', קול יהודה.
 תשע"ב: רבי אלימלך ב"ר יצחק אשכנזי - אב"ד מלבורן.

יא' אלול

ימי עולם:

ש"פ: רבי משה ב"ר מנדל בכרך - דיין וראש ישיבה בפרנקפורט.
 ת"ג: רבי אהרן זעליג זאלקאווא ב"ר משה - בעל 'עמודי שבע' על הזוהר.
 תקנ"ב: רבי יהודה לייב ב"ר ישראל זאלקאווא - בעל 'נפש יהודה', מנחת יהודה. {זאלקאווא}
 תרל"א: רבי שלום יוסף ב"ר ישראל מרוזין. {לייפציג}
 תרמ"ג: רבי אברהם יעקב פרידמן (הראשון) מסדיגורא ב"ר ישראל מרוזין. {סאדיגורא}

אכילה לשם שמים היא המפתח לעבודת הש"ת
 רבותינו הקדושים העירו ועוררו ממיד לאכילה נכונה שיהיה אך ורק לשם שמים ללא הנאה גשמית, באשר הוא המפתח לעבודה ולכל מדה נכונה. וידוע שהגה"ק רבי הלל מקולמאיי בביקורו בסדיגורא שאל את מרן אדמו"ר זקוק מסדיגורא למה בדברי תורתו אין נשמע דברי מוסר ודאמרה. ענהו מרן: אנו מלמדים לאברכים האין לאכול, ועל ידי זה יכולים הם להגיע לכל המדות הטובות הנצרכות.
 [בננו] מרן אדמו"ר הפחד יצחק מבאיאן ביושבו בפעם הראשונה לשולחנו הטורח אחר פטירת אביו, פתח ואמר: מבוואר בגמרא קדידוש צריך להיות במקום סעודה, ללמדך, דעיקר התקדשותו של אדם הוא מקום הסעודה ואופן אכילתו, והיא היא המפתח לבוא ליד דרכי עבודה.

{הובא בספר 'ברוך ה' יום יום תניינא' בשם קובץ 'תפארת ישראל רוזין ז' עמ' 6}
 תרמ"ט: רבי יעקב יהודה לייב ב"ר אברהם לוי - ראב"ד ירושלים, בעל 'בית לאבות'.
 תרנ"א: רבי משה ב"ר יהושע קיטאי - ראב"ד פיאטרא-ניאמץ.
 תרנ"ג: רבי זאב וואלף לאנדא ב"ר אברהם מטשכנוב - אדמו"ר מסטריקוב, בעל 'זר הזב' 'כתר תורה'. {סטריקוב}
 תרע"ו: רבי יהודה ב"ר יצחק עקיבא לובעקצי - מרבני פאריז, בעל 'תורת ההשלמה'.
 תרצ"ב: רבי אברהם יהושע ב"ר משה אריה פריינד - אב"ד נאסויד, בעל 'מאור יהושע'. {סאטמאר}
 תשכ"ג: רבי מרדכי צבי ב"ר רפאל שווארץ - רב בקליוולאנד, בעל 'עבודת תמיד', ועוד.

שבועה ביום ו' אלול, וצריך לומר שהוא יום ז' אלול. וכן ב'ס' תיקון יששכר (עמ' קסד).
 6 רש"י (שבת פ"א דף ד"ה האי פרפיסא) בשם תשובת הגאונים.
 7 ו"א: תרט"ו.

דנין אותו במדת הרחמים

פעם אחת מצא הר"ק יקותיאל יהודה ט"ב זצ"ל אב"ד סיגוט ומחבר ספר 'ייטב לב' ועוד, באיש אחד שהיה מגלח זקנו והצטער מאוד על זה, והזכיר אותו במתק לשון, תדע, שלאחר פטירת האדם דנים אותו בבית דין של מעלה, ואם הלך בוקן בעולם הזה אז הדין הוא בחסד ורחמים - שבהזקן מרומזין ה"ג מדות של רחמים, והוא על ידי שנשא זקן מעורר עליו המדות של רחמים, אבל אם ח"ו גילה זקנו אז קשה מאוד לצאת זכאי בדין.
 {תפארת הוקן' עמו רטו מפ' הגה"צ רבי פייוול סופר אב"ד ק"ק בונעסא איירעס בשם הרב מענדיל פריעדמאן ז"ל}

תרע"ב: רבי מאיר הלוי ב"ר אהרן לייב גאטסמאן מלאשקאוויץ-יאס. {יאס}
 תשי"ב: רבי ישועה שמעון חיים עובדיה - רב בצפרו, בעל 'ישמה לבב', 'תשובת השנה'. {צפרון}
 תשכ"ט: רבי יחזקאל ב"ר יעקב חיים סרנא - ר"י חברון, בעל 'דליות יחזקאל'. {הר הזיתים-ירושלים}
 תשס"ד: רבי אברהם דוד ב"ר שלמה יהודה זלמן לייב הורוויץ - אב"ד שטרסבורג, בעל שו"ת 'קנין תורה בהלכה', 'קנין תורה בשמעתא'. {הר הזיתים-ירושלים}

ז' אלול

סדר היום:

תענית צדיקים: אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם, ב'ו' באלול מתו מוציא ידית הארץ. וקשה הרי כתוב (משלי י"א) 'באבוד רשעים רינה', ואפשר שמסתמא שבו ולא זכו שתתקבל תשובתם, ולכן מתענים.
 עשיית נישואין: יש נהגים שלא לעשות נישואין ביום ז' אלול.
 זהירות משבועה: יש אומרים שצריך להיזהר משבועה ביום ז' אלול.

ימי עולם:

תר"ה: רבי אהרן ב"ר גרשון - אב"ד קויל, בעל 'בית אהרן'.
 תר"ט: רבי אליהו ב"ר משה חיים {אביו של ה'בן איש חי'} - דרשן ומנהיג ק"ק גנד, בעל 'פרשת אליהו'.
 תר"כ: רבי אברהם ב"ר שמואל צבי וויס - אב"ד מונקאטש. {טבריה}
 תרכ"ז: רבי ישראל אלימלך ב"ר יוסף אונגאר - אדמו"ר מדאמבראווא. {זאבנא}
 תרע"ב: רבי משה ב"ר יעקב שלום סופר - אב"ד טיסא פירער, בעל 'מהר"ם סופר'.
 תשל"א: רבי ראובן מרגליות - בעל 'מרגליות הים', 'נפש חיה', 'ניצוצי זוהר', ועוד.
 תשל"ט: רבי אריה לייב ב"ר אליהו לופיאן - ראש ישיבת גייטסהד, בעל 'נאות אריה'.

ח' אלול

סדר היום:

תחילת חורבן ירושלים: בשבעה באלול בשנת החורבן, נפרצה חומת העיר העליונה ע"י הרומאים, ובשמונה באלול היתה כל העיר עליונה למאכלות אש.
 זריעת עציץ למנהג הכפרות: בתשובת הגאונים מצאתי, שעושים חתולות מכפות תמרים, וממלאים אותם עפר וזבל בהמה, ועשירים ושנים או חמישה עשר יום לפני ראש השנה, עושים כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית, וזורעים לתוכן פול המצרי או קיטנית, וקורין לו פורפיסא, וצומח, ובערב בליל השנה נוטל כל אחד שלו, ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים, ואומר 'זה תחת זה, וזה חלפתי וזה תמורת', ומשליכו לנהר.
 זריעת עציץ למנהג הכפרות: בתשובת הגאונים מצאתי, שעושים חתולות מכפות תמרים, וממלאים אותם עפר וזבל בהמה, ועשירים ושנים או חמישה עשר יום לפני ראש השנה, עושים כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית, וזורעים לתוכן פול המצרי או קיטנית, וקורין לו פורפיסא, וצומח, ובערב בליל השנה נוטל כל אחד שלו, ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים, ואומר 'זה תחת זה, וזה חלפתי וזה תמורת', ומשליכו לנהר.

ימי עולם:

שמ"ו: רבי אבא מרי ב"ר אליה חלפן - מרבני פראג. {פראג}
 תקכ"ט: רבי יעקב חיים ב"ר אברהם - אב"ד לובלין.
 תקנ"ט: רבי אברהם שמשון הכהן מראשקוב ב"ר יעקב יוסף מפולנאה. {טבריה}
 תקע"ג: רבי שמחה ב"ר מרדכי פריעד - דיין ומו"צ בהוראדנא.
 תר"ג: רבי יששכר ב"ר יהודה לייב ויגטו - אב"ד טשענסטחוב, בעל 'פתחי שערים', 'שער הלקויות'. {ברעסלא}
 תר"ג: רבי יוסף יואל דייטש - רב בחודרוב, בעל שו"ת 'יד יוסף'. {חודרוב}
 תרמ"ב: רבי פנחס לינק - רב בטאפלאטשאן.
 תרמ"ד: רבי יצחק אייזיק בודנצקי - דיין בפאפא.
 תרנ"ג: רבי דוד הברשטאם מקשאנוב ב"ר חיים מצאנו.
 תרצ"ו: רבי אלטר אליקים שרגא שפירא ב"ר חיים שמעון - ראב"ד טשערנוביץ, בעל 'שם משמעון', 'מקור חיים', 'אהלי צדיקים', ועוד. {צ'רנוביץ}

לזה הזמן, י"ל דלא מתו תיכף ונמשך מחלתם עד זה הזמן.
 3 משנ"ב (פס"ב) בשם הבית יוסף. ובמג"א (פס"ב) כתב בשם הש"לה שהיו צדיקים. ועיין בשו"ת אגרות משה (אריה ח"ג סי' ד').

ה' אלול

ימי עולם:

ג' של"ד: נתנבא יחזקאל (כחמש שנים לפני החורבן) 'זרוח אליהם אחזתי בציצית ראשו ותביאנהו מהגולה ירושלימה במראות אליהם'. וגבריאל לבוש הברדים נצטוה לקחת מלא חפניו גחלי אש מבין הכרובים לזרוק על העיר, ואלמלא נצטנו עד השלכתן על העיר בחורבן הבית לא נשתירו משונאיהן של ישראל שרדי ופליט (יומא עז), באותה שעה הוצא גבריאל וכו' ודוביאל שר הפרטים שימש במקומו כ"א יום (לקוט יחזקאל רמז שמו).

שע"ג: רבי דוד ב"ר שלמה גאנו - בעל 'צמח דוד', 'מגן דוד', 'נחמד ונעים'.
 שפ"א: רבי משולם זלמן ב"ר אהרן משה תאומים - מגדולי חכמי ווינא.
 תק"א: רבי אפרים ב"ר צבי הירש רעדישער - אב"ד לסקא וליסא.
 תקמ"ו: רבי אליהו ב"ר שמואל לאניאדו - דיין בארם צובה.
 תקע"ד: רבי מנשה מקאזניץ ב"ר דוד - תלמיד 'המגיד מקאזניץ' וה'נועם אלימלך'. {ווארשא}
 תר"ט: רבי אפרים אליעזר צבי ב"ר זאב חרל"פ - אב"ד מעזריטש, בעל 'שו"ת עטרת צבי', 'הוד תהלה', 'מגנות אליעזר'. {מעזריטש}
 תרל"ב: רבי יוסף ראטנבערג ב"ר אהרן לייב מלעמבערג - אב"ד קאזאווא. {קזוואו}
 תרל"ב: רבי שלום ב"ר חלפון כאסכי - רב בעין טאב, בעל 'שלום לעם'.
 תרנ"ד: רבי משה ב"ר כליפא עידאן - רב בגאנס, בעל 'תפארת משה', 'תורת משה'.
 תרע"ח: רבי דוד צבי שלמה ב"ר אלעזר מנחם מנדל בידרמן - אדמו"ר מלעלוב ירושלים, ה"ד ב'ליקוטי דברי דוד'. {הר הזיתים}

כל מי שיטעם מהטשולנט...

מספרים החסידים, שפעם כבו הכיריים בליל שבת והטשולנט שנחבשל לכבוד שבת החמיץ ונתקלקל. איש לא היה לטעום מן החמין טעימה כלשהי. אבל הרבי ר' דוד לקם ממקומו והכריז: 'ערב אני לכל מי שיטעם מן הטשולנט שלא יזוק, ואדרבה המאכל היה לו לרפואה שלימה'. אך כילה את דבריו ומיד התנפלו החסידים על הקערות והסירים וליקטו את החמין כאילו היו מעדני מלכים. אף גריר לא הותרו ואף אחד מהם לא ניוזק מן התבשיל הקולק. {הובא בספר 'ברוך ה' יום יום' בשם ספר 'תפארת בית דוד' עמ' צב}

תרע"ט: רבי שלמה ב"ר חיים דב טשענצל - אב"ד סוסנוביץ, בעל 'קהלת שלמה'.
 תרפ"ו: רבי נתן ב"ר דוד יהודה לעווין - אב"ד רישא, בעל שו"ת 'בית נדיב'.
 תרפ"ו: רבי דוד ב"ר צבי זאב מטשארנוטשאפקא - אב"ד יאלווי והגליל. {ווארשא}
 תרפ"ח: רבי נחמיה ב"ר ישראל פרידמן - רב בווען, בעל 'חבל נחלה', 'טלי נחמיה'.
 תרח"ץ: רבי מנחם נתן נטע אויערבאך ב"ר שלמה - אב"ד לונטשין, בעל 'זכות אבות' 'אורח נאמן'.
 תש"א: רבי שלמה ב"ר אהרן יוסף הלוי פיינובלר - רב בקיידאן, בעל 'יריעות שלמה', 'נשמת חיים', 'השלמת המדות'.
 תש"א: רבי נתן דוד ב"ר חיים מאיר - אדמו"ר מנייטשטאט.
 תשע"ב: רבי אברהם חיים ב"ר אהרן ראטה - אדמו"ר משומרי אמונים, בעל 'חוקי חיים', 'מקראי קודש'. {הר הזיתים-ירושלים}

ו' אלול

סדר היום:

זהירות משבועה ביום זה: יש אומרים שביום ו' אלול לא ישבע. ועיין ביום המח.

ימי עולם:

תי"ד: רבי גרשון שאול יום טוב ליפמן ב"ר נתן הלר - בעל 'התוספות יום טוב', 'פלפולא חריפתא', 'מעדני מלך', ועוד. {קראקא}
 תקל"ט: רבי שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני - בעל 'זרע שמשון', ועוד.

המודה על נסיו אין מנכים מזכויותיו

כל מי שנשעה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עונותיו (מדרש תהלים י). ונדולה כות הודאה שלא ינכו לו כלום, כדכתיב 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, כשיודו לה' על הטוב שעושה להם, יתרבה זכותם ויתקיים 'לעולם חסדו' בהם, ולא ינכו להם כלום.
 {זרע שמשון פר' יתרו סוף אות יז}

תק"פ: רבי שבתי ב"ר בנימין כץ - אב"ד ארולט, בעל 'שבת אחים'.
 תקצ"א: רבי משה מינץ ב"ר יהודה - אב"ד אויבן ישן, בעל 'שו"ת מהר"ם מינץ', 'אפי זוטרי', וקונטרס 'דברי הבית'.
 תרמ"ג: רבי יקותיאל יהודה ב"ר אליעזר ניסן - אדמו"ר מסיגט - בעל 'ייטב לב', 'ייטב פנים', 'שו"ת 'אבני צדק', ועוד. {סיגעט}

1 מועד לכל חי (להגה"ר פלאגי, סי' יא סק"ח).
 2 בשו"ת (סי' תקפ ס"ב) כתב שזה ב"ז באלול. אך
 3 משנ"ב (פס"ב) בשם גרסת הב"ב בשם הקדמונים
 הוא שבעה באלול. והוסיף, שאף שבתורה משמע כפי מה שאמרו חז"ל שנתרבה לשונם עד טבורם קודם

רכישת ושכירות רכב ב'ליסינג'

לאחר שרכבו הישן של אבנר התחיל להראות סימני גסיסה, הגיע להבנה שהנה הגיע הזמן לרכוש רכב חדש, הוא פנה לסוכן מכירות המתמחה בתחום על מנת לקבל הצעת מחיר, תוך כדי שטף דבריו של הסוכן ניכר היה על פניו של אבנר כי הוא די נבהל מהסכום הגבוה אותו יידרש להוציא מכיסו עבור הוצאה בסיסית לטעמו, סוכן המכירות שקרא את ההרואי ליבו הציג לו הצעה שקרובה לכיסו: תשמע להצעת, כדאי לך לרכוש רכב ב'ליסינג', וכשהוא מפרט לו לאלתר את התנאים הבסיסיים לעסקה: א. בידך לשכור רכב ככל שתחפוץ בשכירות ארוכת טווח כאשר כל האחריות בתקופה זו על השוכר. ב. לאחר שיעברו כמה שנים תוכל לרכוש את הרכב תמורת הנחה של 20% מערכו של הרכב לפי מדד המכונית 'לוי יצחק' הנותן שמאות בכל רכב מה שווה לאחר שנותן שמיים וק"מ של נסיעה.

עצם ההצעה מצאה חן בעיניו של אבנר אלא שהסתפק האם אין בכך שאלה של איסור ריבית, והוא פנה לברר: א. האם שכירות בכוה אופן שהוא נוטל על עצמו את כל האחריות בתקופת השכירות מותרת. ב. האם אין בתשלומי השכירות במידה והם גבוהים מהמקובל בשוק השכירות משום ריבית הניתנת מראש על מנת שיוחילו לו בבואו לרכוש את הרכב: תשובה: בשכירות מטלטלין כאשר האחריות מוטלת על השוכר נחלקו הראשונים: להרמב"ם ורש"י וכן פסק המחבר, די שהשמיכר מקבל על עצמו אחריות הזול כדי להתיר הדבר, ולהתוספות הרא"ש והטור והרמ"א פסק כדעתם, צריך שהשמיכר לקחת על עצמו גם את אחריות הפחת שיורדת מחמת השימוש.

בנידון דין במה שמצוי ברוב החברות גם אחריות הזול וגם הפחת משימוש הם על החברה המשכירה, ואם כן אין חשש ריבית לכל הדעות (בעבר בהסכם בליסינג היה התחייבות מהשוכר לרכוש את הרכב בזה יהיה תלוי במחלוקת הגיל). מצד תשלומים גבוהים בעבור הרכישה בעתיד נראה להתיר וכדלהלן:

בשולחן ערוך (סימן קעג ס"ו) נפסק אם קונה דבר ששנה שנים עשר בעשרה בשיביל שמקדים המעות למוכר, הדין הוא שאם יש למוכר את החפץ ברשותו מותר, וכן אם יהיה מצוי כשישנוא פתחו או כשיבוא מהעיר, והסברא בזה, משום שנחשב כאילו קנה כבר את הדבר מיד. ויש לדון שגם בנידון זה הרכב נחשב 'מצוי' בשעת התשלום ברשות החברה, ואף שאין ברשותם רכב משומש כמו שיהיה שווה בזמן שירצה לקנות, מאחר שהמוצר בידינו נראה שישחב כ"ש לו'.

החוות דעת (שם) מחדש שהיתר פסיקה בהוללה הוא משום שהמוכר לא משעבד גופו ליתן תמורה יקרה יקר למי שהקדים לו המעות, אלא שמתחייב למכור כשיגיע לידו ואם לא ימצא אינו מתחייב להעמיד לו. וכן יש לומר בנידון זה אם הרכב יעלם מכל סיבה שהיא, אין על החברה שעבוד ליתן לו מוצר אחר ואם כן לא נחשב הדבר כהלוואה אלא כמכר, ויש להתיר על פי זה.

העולה לדינא:

אין ריבית לא בשכירות הרכב ולא בהקדמת המעות, ומה שכתבו גדולי הפוסקים שנצרך בזה היתר ועסקא כפול, גם מלוקוח וגם מהחברה, זה היה בזמנם כאשר היתה התחייבות מהשוכר לרכוש את הרכב, ובהיות שבשינוי קטן בהסכם יכולים חלילה להכשל באיסורים עדיף לעשות היתר, ועסקא כפול.

מעשה בא לידינו במטבח תעשייתי שמבשלים בו אוכל רב לשבת קודש, והיה בו סיר ענק של חמין - צ'ולנט, והבחינו שנפל לתוכו זבוב, ושאלתם מה דין המאכל שבסיר, האם נאסר בפרט שמדובר במקום הפסד גדול וצורך מצווה. כמו כן יש לברר מה דין הקדירה עצמה, וכל כלי הבישול שהוכנסו לתוכה. המשך הסיפור היה שהענין הסתבר עוד יותר, מאחר שהסיר בו נפל הזבוב התערב בטעות בין שאר הסירים והיה מוטב, ואף כבר נשלחו הסירים למקומות שונים, ונבוא לברר הדין כשנפול זבוב בסיר, ומה הדין במצב בו התערב הסיר בסירים אחרים:

תשובה: הנה ביסוד הדין הזבוב עצמו אסור באכילה מדאורייתא מדין איסור אכילת שרצים, ואףאם התערב ברוב הרי הוא אסור את כל התערבות, ומשום שהוא נקרא "בריה" - שגזרו חז"ל עליה מחמת חשיבותה שאסורה גם בפחות מכשיעור, ואינה בטילה אפילו באלף, וגם אם היא מאושה ופגומה כזבובים ונמלים.

במקרה בו יש רק חשש שאולי הזבוב נפל, כגון שראו זבובים רבים חגים מעל הקדירה - יש להלק ולהתיר, משום דספיקא דרבנן לקולא (כמבואר בסימן צט ס"ו, קה ט"ז סק"ג). ולכאורה קיל טפי מהא דמבואר בסי' ק' ט"ז א' לחומרא למרות דהוי ספיקא דרבנן, מכיוון שכאן אינו אלא 'ספק נפל' - כלומר ספק אם נולד ריעותא כלל, וכן משום שלא מחזיקים איסורא, (ואכמ"ל). אמנם כיון שראו בעיניים שנפל הזבוב - הדין כאן עונה לכל תנאי 'בריה', שאינו בטל לעולם וממילא התבטל שבקדירה הראשונה צריך ליאסר כולו גם אם יש בו אלפים נגד הזבוב, ואין לו היתר כלל - כל עוד לא מצאנו את הבריה - זבוב והוצאנו אותו [דאם היינו מוצאים ומוציאים היה נשאר רק טעמו היה מתבטל בשישים (מהרש"ל ב"ה וכן נראה מהש"ך סימן ק' סק"ז, קז סק"ז) או ברוב (שו"ע רמ"א סימן ק, ט"ז סק"ה, ובש"ך ק"ד סק"ז כתב שהמחמיר להצריך ס' תע"ב, וכאן אין נפק"מ דבוודאי איכא ס') ועליו לא גזרו].

ובנידון דין שהספק הוא בתבטיל עב - צ'ולנט, לא יועיל לסננו לחפש את האיסור, כי האיסור דומה להיתר (ש"ך סק"י) ולא נוכל למצאו, אך אם אירע במאכל זך ונקי - כמו מרק זך - אם חיפש ולא מצא את הזבוב יש לתלות שנימוח ונתייר (שפ"ד סי' ק' סק"ז), וכן אם מזג מנה לצלחת וחיפש בה ולא מצא (ב"י, וכן בכף החיים) [ואם לא חיפש, כאן במרק שאפשר לחפשו יהיה ניכר ואסור מן התורה מדין איסור הניכר (ולא רק מדרבנן מדין בריה) ראה ט"ז ק"ד א', מש"פ פ"ד סס"ק י"ז].

אך מ"מ הסיר עצמו לא יאסר (שו"ת הרשב"א הובא בב"י, פת"ת בשם לבושי שרד), וכן גם כל כלי הבישול שהוכנסו לקדירה האסורה לא נאסרו, מכיוון שיש בהם רק טעם בריה שבטל בשישים. ואם נשפך קצת מן הקדירה מעצמה לבד (שלא בידיים) יש להתיר מדין המבואר בשו"ע (י"ד ק"י ס"ז) שיש לתלות שבמה שנשפך היה האיסור משום ספק ספיקא, ספק אם הזבוב יצא בשפיכה הראשונה, וגם אם לא, אולי הוא בקערה אחרת שהרי לא אוכלים ישירות מהסיר הענק אלא מוציאים ממנו לקערות קטנות יותר, דמקילנן בכה"ג באיסור דרבנן (ק"ז ז). והא דמצרכינן (שם) לאכול כל פעם גם מן האיסור וגם מן ההיתר יחד שעל זה כתבו הפוסקים (מהרש"ג) שקשה במציאות - לכאורה בנידון דין ממילא כן הוא, שהרי הזבוב הוא קטן מאוד ובכל כף אכילה יש בה בוודאי גם מן האיסור וגם מן ההיתר כמו האיסור.

עוד היתר יש באם מצא חלק מהזבוב בסיר (שלפעמים נלכד על שפתו) שאז הוא בטל בשישים, דחזינו שהתפרקה ה'בריה' ופקע שמא מיניה.

אפילו נמצאו בסיר יותר משלוש זבובים, אם נמצאו והוצאו כולם - הקדירה מותרת. ואינו דומה למבואר בס"ס ק' למי שמצא 3 תולעים בירקות ששאר אסור גם אם מצא והוציאם, דשם נולדו התולעים בירקות ואם כן הוחזק שמגדל תולעים, ואילו כאן שנפלו מבחוץ אין חזקה למקרים (ר"ש"ל, הובא בט"ז פ"ז, ו' מג"א תס"ז ב').

ואם כי יש צדדים להתיר גם המאכל עצמו מחמת כמה טעמים ודעות [ספק נתפרקה, הדעה שבריה בטלה באלף, הדעה שבטילה בתת"ק (ראה ב"י)], חשיבותה של בריה רק כשניכרת, הדעה שבטלה בפגום], מכיוון שכל המתירים כתבו זאת רק בדרך לימוד זכות בעלמא, ע"כ נראה שאין להלק ולסמוך למעשה להתיר בקדירה אחת (אם כי יש שהתירו).

כל זה מעניין הסיר עצמו הראשון, אך קעת שנתערבה הקדירה האסורה בשאר הקדירות:

הדין ככל איסור שנתערב, שבטל חד בתרי כמבואר בריש סי' ק"ט, וכל הקדירות מותרות, דאנו דנים על הקדירת תבטיל (שהיא כיבש ביבש), ולא על הבריה עצמה, וכן מטעם ס"ס (ספק נפל בקדירה זו, ואת"ל - שמא נימוח (ראה ט"ז פ"ד י"ז)).

ומחומרת הרמ"א בריש סי' ק"ט שהצריך בכל מקום של ביטול חד בתרי (וכאן אנהנו מבטלים את הקדירות חד בתרי כאמור) - להשליך אחד, ממילא גם כאן יש להשליך אחד ונראה שיכול להשליך חלק מהתבטיל שניתן יהיה לתלות בו האיסור.

ואין לאסרם מחמת דבר שבמניין או דבר חשוב שאינם מתבטל (שו"ע ק"א א') וממילא הקדירה לא תיבטל חד בתרי, דכאן אין אסורה הקדירה מחמת עצמה אלא מחמת ה'בריה' שנמצא בה (ובכה"ג מתבטל כדחזינו בסי' ק"א ב', ועוד), וגם דבר שבמניין הוא לא במידת נפח. וכן אין לאסור מחמת 'קבויע' (שו"ע ק"ה) שזה רק דבר חשוב והקדירות עצמם אינם חשובות. וכ"כ במנחת פרי (סי' ס"ב) דדין תערובת הקדירות כיבש ביבש בתבטל ברוב.

אך אם הוכרה קדירת האיסור הראשונה לאחר הבטל, חזרת לאיסורה (ק"ט ב'), ואעפ"י שהתבטלה קודם לכן - התבטיל אסור באכילה.

העולה לדינא:

א. אם הבחינו שנפל זבוב לתוך סיר מאכל, אין הזבוב מתבטל מחמת שהוא נחשב 'בריה' שאינו מתבטל לעולם, ותכולת הסיר נאסרה באכילה. ב. אם נמצא הזבוב והוצא מן הסיר, המאכל מותר מפני שטעמו בטל בשישים. ג. אם מסנן את הסיר לחפש את הזבוב ולא מצאו, יועיל הדבר להתיר רק במאכל נקי כמו מרק, שמאחר שלא מצאו אנו תולים שנימוח, אבל במאכל עבה כמו בצ'ולנט, לא יועיל לסננו לחפש את האיסור, משום שהאיסור דומה להיתר. ד. הסיר עצמו לא נאסר, וכן כל כלי הבישול שהיו בתוכו מכיוון שיש בהם רק טעם בריה שבטל בשישים. ה. יש היתר נוסף, אם אם מצא חלק מהזבוב בסיר שמכיוון שרואים שהוא התפרק שוב אינו בגדר 'בריה' ומתבטל בשישים. ו. וכן אם נשפך קצת מן הקדירה מעצמה ושלא בידיים, יש להתיר מדין ספק ספיקא, שיש לתלות שהאיסור היה במה שנשפך. ז. כאשר התערב הסיר בסירים אחרים, כולם מותרים מדין ביטול ברוב, אך אם לאחר מכן הוכר הסיר האסור, הוא חוזר לאיסורו הראשון והמאכל אסור.

גם ברכות יעשה מורה

הני תלמידי חכמים יושבי שבת תחמוני בהיכל הכולל להוראה ודיינות 'באר ישראל', שגורס ועמלו בשנתם שנים רבות בלימוד ויגיעה בהלכות הקשות בחלק 'חושן משפט' לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, ולאחר שינון וחזרה למען דעת ולזכור את לימודם עמדו ויצלו את כור המבחן יובאו 'עיר שלם' הוכתרו בתואר מאור נתעלה 'חתני שלם בתורתו - דיינות' הלא המה

הרב הגאון רבי יהודה וקסלר שליט"א חתן שלם בתורתו דיינות
הרב הגאון רבי שאול משה טייטלבוים שליט"א חתן שלם בתורתו דיינות
הרב הגאון רבי ישראל נוסבוים שליט"א חתן שלם בתורתו דיינות
הרב הגאון רבי שלמה חיים רוזמרין שליט"א חתן שלם בתורתו דיינות

ברכות מאליפות יעטו, שחפץ ה' בידם יצלה
להמשיך להגביר חיילים בתורה לתעודה בכרם בית ישראל,
ויזכו לשבת בבית ה' מתוך שמחה ונחת לאורך ימים ושנים טובות

אֵלֶּזְנֹת

לְשִׁמּוֹן עֵבֶת

פְּרָשַׁת פִּי תִצָּא

כס"ד, ע"טיון רנ"ח

וְנִפְלַע עַל הַעֲרָמָה הַזֹּאת בְּדִיּוֹק עַל גּוֹפוֹ, וְהִנֵּה הוּא בְּתוֹר רּוֹפֵא שׁוֹמֵעַ שִׁישׁ בּוֹ דֹפֵק וְרוּחַ חַיִּים. מִיַּד הַחֲזִירוּ אוֹתוֹ לְבֵית הַחֹלִים וְשָׁם טִפְלוּ בּוֹ עַד שֶׁלֹּאט לֹאט שָׁב לְאִיתָנוּ. לְיָמִים סָפֵר שֶׁמִּצְבּוֹ הָיָה אִזְ כְּתִינוּק שְׁנוּלָה, כִּי שִׁכַּח כָּל תַּלְמוּדוֹ וְכִמְעַט לֹא יָדַע אֲפֹלוּ צוּרַת אוֹת, עַד שֶׁרָחֲמוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וְעַל יְדֵי יְגִיעָה רַבָּה שָׁב לְתַלְמוּדוֹ וְלְאִיתָנוּ הַרְאִשׁוֹן.

בְּיָמִים הֵּם שֶׁשָּׁכַב עוֹד בְּלִי הַכֶּרֶה וּמִשְׁתַּק בְּצַד שְׂמָאל, הַתְּעוֹרֵר בְּמִקְצַת וְהִנֵּה הוּא רוֹאֵה בְּמַחְזֵה אֶת אָבִיו וְאָמוֹ מְקַפִּים בְּאֵשׁ, וּמִתְחִיל לְצַעֵק אֲלֵיהֶם: מִפְּנֵי מָה נִשְׁאַרְתִּי אֲנִי כָּאֵן בְּעוֹלָם הָעֶכָר וְלֹא זִכְתִּי לְהִסְתַּלֵּק עַל קְדוּשַׁת ה' כְּמוֹכֶם? הֲרִי בֵּין כֹּה אֲנִי יוֹדֵעַ לְלַמֵּד וְלִהְיוֹת לְלִמָּה לִי חַיִּים? עֲנֵה לוֹ אָבִיו לְהַרְגִיעוֹ: תִּדַע לָךְ וְזָכַר שֶׁכָּבֵד הַבְּטַחְתִּי לָךְ כְּשֶׁנִּפְרַדְתִּי מִמֶּךָ שֶׁתִּזְכֶּה לְהַרְבִּיץ תּוֹרָה בְּרַבִּים. וּמֵאֵמִי גַם בְּקִשְׁתִּי בְּרָכָה, וְבִרְכָה אוֹתִי בְּאַרְיִכוֹת יָמִים. לְבִקְשְׁתִּי שְׂרָצוֹנִי לְנִשְׁק יָדָם, עֲנֵה לִי: אֲנִי כָּבֵד בְּבַחֲנֵינִי 'אֵשׁ' וְאִין לָךְ רְשׁוּת לְגַע בְּנֹו (תּוֹרַת אִישׁ) קוֹנְטֵרַס (תּוֹלְדוֹת אִישׁ, עֵמוּד לז).

כָּל יְמֵיךְ תִּצְיֵר צוּרַת אָבִיךָ

בְּסִפְר 'דְּרָשׁוֹת מֵהֶרָא"צ בְּרִיסק' הִבִּיא (פְּרִשְׁת יוֹחִי) וְבָזָה אֲמַרְתִּי לְרַמֵּז בְּדַבְּרֵי הַפְּסוּק (דְּבָרִים כ"א ז): 'כִּי תִצָּא לְמַלְחָמָה עַל אִיבְךָ', כִּי תִצָּא רְאִשִׁי תְּבוּת: 'כָּל יְמֵיךְ תִּצְיֵר צוּרַת אָבִיךָ', בְּאִפְּן זֶה תִּצָּא לְמַלְחָמָה נֶגַד הַיָּצֵר הָרַע וְתִנְצָחוּ, וְעַל יְדֵי זֶה וְנִתְּנֵנוּ ה' אֱלֹהֵיךְ בִּידָךְ. וְכֵן כִּי תִבֵּא אֶל הָאָרֶץ, 'כִּי תִבֵּא' רְאִשִׁי תְּבוּת: 'כָּל יְמֵיךְ תִּצְיֵר בֵּית אָבִיךָ', בְּאִפְּן זֶה תִּבֹּא אֶל הָאָרֶץ וְתַעֲבֵד אֶת ה' בְּאָרֶץ הַקְּדֹשׁ.

(סִפְר סְפִיר וִיהִלוּם - לְהַרְבֵּה הַגְּאוּן רַבִּי מִנְחָם מִנְדֵל פּוֹמֵרֶנֶץ שְׁלִיט"א)

וְכֵן הִגִּיד הַרְה"ק מְסַעֲדִילְקוֹב זִיע"א בְּסִפְר 'דְּגַל מַחְנֵה אֲפָרִים' (פְּרִשְׁת כִּי תִצָּא) עַל פְּסוּק זֶה: יֵשׁ לוֹמֵר עַל דְּרָךְ רְמֵז עַל יוֹם הַמְּשֻׁפֵּט שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּהִנֵּה יוֹדֵעַ כִּי זֶה הַיּוֹם תַּחֲלַת מַעֲשָׂיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְבְכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם וְשׁוֹבִים כָּל הַדְּבָרִים לְמִקּוּרָם וְעִצּוּמוֹ שֶׁל יוֹם מְעוֹרֵר זֶה בְּכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְזֶה יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁמֶרְמֵז כָּאֵן 'כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ', הֵינּוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּשֶׁמִּגִּיעַ הַעֵת לְהַתְּעוֹרֵר שִׁבְנָה הָעוֹלָם בְּגִין חֹדֶשׁ כְּנ"ל, אִזְ תִּרְאֶה 'וְעִשִׂית מַעֲקָה' עִם הַכּוֹלָל גִּימְטְרִיא רִי"ו מְסַפֵּר גְּבוּרָה, 'גִּגְג' מְסַפֵּר כ"ו שֵׁם הו"ו"ה ב"ה שְׂרָשׁ הַחֲסִידִים וְהַרְחֻמִּים, וְהֵינּוּ שֶׁתִּרְאֶה לְשִׁתְּף גְּבוּרָה וְחֶסֶד לְהַמְתִּיק הַגְּבוּרָה וְלַהֲפֹךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחֻמִּים, וְהִבֵּן.

וְרֹאֵה לְהַרְה"ק מֵאֲפֶטָא זִיע"א בְּסִפְר 'אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל' (פְּרִשְׁת וִירָא): וְאֵת תַּחֲשׁ וְאֵת מַעֲכָה (בְּרִאשִׁית כ"ב כד). 'תַּחֲשׁ' רְאִשִׁי תְּבוּת: תִּקְעוּ חֹדֶשׁ שׁוֹפָר. 'מַעֲכָה' רְאִשִׁי תְּבוּת: מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם. וְלִרְמֵז זֶה קוֹרִין פְּרִשָׁה זֶה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם ב'. וְהַמְשַׁכֵּיל יִבִּין אֵת כָּל זֹאת.

דְּמוּת דִּיּוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו

יוֹם כ"ב בְּאִיר הָיָה אֲצֵל הַגְּאוּן רַבִּי יִצְחָק שְׁלֵמָה אוֹנֵגֶר זְצ"ל יוֹם הַמִּיחָד לְשִׁבְח וְהוֹדָיָה לְהַבּוֹרָא ב"ה, הוּא יוֹם הַהֲצֵלָה שֶׁבוּ בְּשֵׁנַת תַּש"ה נִשְׁתַּחֲרַר מִיַּד הַרְשָׁעִים ימ"ש. הַשְּׁחִרְרוֹ הָיָה בְּהִיוֹתוֹ בְּמַחְלַת 'טְרִיזִינְשְׁטַאט', שֵׁם חֵלָה כְּמוֹ רַבִּים בְּמַחְלַת 'פֶּלְעַק טִיפּוּס' - טִיפּוּס הַבְּהִרוֹת, מְלִיחָה בְּחֵם גְּבוּהָ, עַד שֶׁהַתְּדַרְדֵּר מִצְבּוֹ וְחֵלָה בְּדִלְקַת קְרוֹם הַמּוֹחַ. כִּף שֶׁכַּב כְּשִׁבּוּעִים בְּלִי הַכֶּרֶה בְּבֵית חוֹלִים צָבְאִי רוֹסִי שֶׁהָיָה שָׁם. לְמַרְאֵה מִצְבּוֹ הַגְּרוּעַ חֲשַׁבְהוּ כְּפִת וְהַשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ דְּרָךְ הַחֲלוּן לְעֶרְמַת הַמֵּתִים בְּחֶצֶר בֵּית הַחוֹלִים. בְּדָרְךְ נִס עָבַר שָׁם רּוֹפֵא וְהַחֲלִיק

כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ - רֹאשׁ הַשָּׁנָה

כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ וְעִשִׂית מַעֲקָה לְגִגְג (כ"ב, ח). בְּבֵית הַרְה"ק הַדְּבָרִי חַיִּים מִצְאָנוּ זִיע"א הָיָה הַמְּנַהֵג שִׁיאֲמָרוּ בְּכָל סְעוּדוֹת שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּשֻׁפֵּט דְּבָרֵי בְּדַחְנוּת, וְהִנֵּה הָיָה שֶׁעֲשׂוּ זֹאת בְּדָרְךְ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן אִישׁ עִם רְעֵהוּ. פְּעַם אַחַת, כִּינּוֹן שֶׁהַבְּדָחַן הַמְּזוּן אַחַר פְּעֻמֵּי לְבוֹא, אָמַר ה'דְּבָרִי חַיִּים' בְּעִצּוֹ דְּבָרֵי בְּדַחְנוּת. וּפְתַח פִּיו הַקְּדוֹשׁ בְּתוֹב (דְּבָרִים כ"ב ח) 'כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ וְעִשִׂית מַעֲקָה לְגִגְג', 'מַעֲקָה' רְאִשִׁי תְּבוּת: 'מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם'. אָמַר הַשֵּׁנִי: הֲלֹא מַעֲקָה כְּתוּב בְּק' וְלֹא בְכ'?' הַשֵּׁיב הַדְּבָרִי חַיִּים זִיע"א: הֲלֹא בַת ק' כְּבַת כ'. וְמִי יְבוֹא בְּסוּד קְדוּשִׁים (הַגְּאוּן רַבִּי אֶלְחָנָן הַלְּפִרִין מֵרֵאדְמַשִּׁילָא זְצ"ל, 'שִׁיחַתָּן שֶׁל עַבְדֵי אֲבוֹת' ח"א עֵמוּד נח).

'מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם'

יֵשׁ לְפָרֵשׁ עִמָּךְ הַדְּבָר שֶׁ'מַעֲקָה' עֵינֵינוּ 'מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם', בְּהַקְדָּם שֶׁסוּד הַבֵּית וְהַמַעֲקָה הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה בּוֹ אֲנִי מְבַקְשִׁים כִּי הַקְב"ה 'מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְכִפִּי שֶׁהִגִּיד הַרְה"ק ה'אָבִיר יַעֲקֹב' זִיע"א בְּסִפְרוֹ 'פְּתוּחֵי חוֹתָם': וְזֶהוּ שְׁנֵאֲמַר 'כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ', 'תִּבְנֶה בֵּית' גִּימְטְרִיא 'זֶה רֹאשׁ שָׁנָה' עִם הַכּוֹלָל, 'חֹדֶשׁ' גִּימְטְרִיא 'זֶה כְּפָר', לְרַמֵּז דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכְּפּוּרִים הֵם בְּגִין כָּל הָעוֹלָם מִחֻדֵּשׁ. לְכֵן בְּאֵלָה הַיָּמִים הַזֵּהוּר בְּהֵם לְמַתוּק הַדִּינִים, וּמַתוּק הַדִּינִים הוּא שֶׁתְּכּוֹן הַרִי"ו הָאֲמוּר בְּצוּרַת הַהַיּוֹת דְּכַרְיַעוֹת וְזִקְיַפּוֹת דְּבִרְכַת אָבוֹת. וְזֶהוּ 'וְעִשִׂית מַעֲקָה לְגִגְג', 'מַעֲקָה' גִּימְטְרִיא עִם הַכּוֹלָל 'רִי', 'גִּגְג' גִּימְטְרִיא 'כו' שֶׁהוּא שֵׁם הו"ו"ה. דְּהֵינּוּ, כּוֹן הַרִי"ו בְּשֵׁם הו"ו"ה כְּאֲמוּר, וְבָזָה 'וְלֹא תִשִּׂים דְּמִים בְּבֵיתְךָ', דְּהֵינּוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְגַּבְּרוּ הַדִּינִים בְּעוֹלָם שֶׁהוּא בֵּיתְךָ הַרְמֵזוּ בְּבֵית חֹדֶשׁ.

חִידוֹן אֵלֶּזְנֹת - נוֹשֵׂא פְּרִשִׁים - אִילוֹ שְׁתֵּי מִצְוֹת בְּפְרָשָׁה זוֹ קְשׁוּרוֹת לְשִׁכְחָה?

פְּתָרוֹן הַחִידָה - פְּרִשְׁת נִשָּׂא:

ש. בַּאִיזָה הַקְּשֵׁר מוֹזְכֵרַת כִּף בְּפְרִשָׁה זוֹ?
ת. כָּל אֶחָד מִנְשִׂיאֵי הַשְּׁבֻטִים הִבִּיא כִּף זָהָב מְלֵאָה בְּקִטּוֹרֶת (בְּמִדְבָר ז יד).

שֵׁם הַזּוֹכֵה בְּסִידוֹר מִתִּיבַת מִנְחָה מְעֵרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדֵּר":

פְּרִשְׁת נִשָּׂא:
הַרְבֵּ מִשָּׁה אַהֲרֹן גְּדִלְיָה וְיֹזֵל מֵאֲלַעֲד.

פְּתָרוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזּוֹכֵה, יִפּוֹרְסָמוּ אִי"ה בְּגִלְיוֹנוֹת הַבָּאִים

הַפּוֹתְרִים נִכְוָנוּ יִכְנָסוּ לְהַגְרָלָה אִי"ה
עַל סִידוֹר מִתִּיבַת מִנְחָה מְעֵרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדֵּר".
אֵת הַפְּתָרוֹנוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלֵינוּ עַד לְיוֹם שְׁנֵי

לְמַסְפֵּר פֶּקֶס: 077-470-26-81
אוּ לְמִייל: magdenot@gmail.com

נֹא לְכַתּוּב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְטוֹלְפוֹן.
בְּרֹאשׁ הַדָּף לְצִיּוֹן "עוֹבֵר חִידוֹן לְנוֹעֵר".

וכבר העיד הנאמן רבי אהרן קוטלר זצ"ל
על הספר כאמרו כי הוא "הספר המופלא
ביותר על ל"ט מלאכות שבת"

מגן אבות

לרבינו הקדוש
רבי מרדכי בנעט
זיע"א
על ל"ט מלאכות
וסוגיותיהם

עם ביאורים וציורים
ועם הגהות בנוסח
רבי ישעיה בנעט זל"ה
ועם תולדות
וקורות היי המחבר

בעניני ל"ט מלאכות וסוגיותיהן

היום של החדר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66